Nyíri Attila
ᚾᛅᚮᚴᛁ ᚮᚺᛁᚴ

Történetek a múltból

ᛅᚴᚷᛚᛅᛋᛒ ᚾ ᛚᚯᚴᛚᚯᚴᛦᚴᚺᚴᛚ

Iránysorok

„Csak a gyermek és a nép lelke öltöztet
mindent a mese fényes köntösébe”
Wagner Lilla

Hazatérés

Benned él az őshaza — ne keresd!
Tovább él a népben akaratlan.
Tágranyílt gyermeki szem láthatja
Azt – lángoló vággyal – gondolatban.

Szeresd a mesét őszinte szívvel!
Az őshaza legmélyebb lelke az.
Hited legyen a magyarok hite!
Úgy lesz életed boldog és igaz.

Nyíri Attila
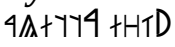

Népmesék

„Ki kevéssel be nem éri,
az a sokat nem érdemli”
népi bölcsesség

A borbély és a szegény ember

(népmese alapján)

Az úgy volt, hogy sem itt nem volt,
Ám úgy volt, hogy sem túl nem volt;
Hanem azért csak élt egyszer
Egy nincstelen, szegény ember.

Volt egy kopott-rongyos társa:
Szedett-vedett, vén szamara.
Zörgős csontú, öreg csődör,
Lígett-lógott rajta a bőr.

Fát visz vele a városba
Azért, hogy ott majd eladja.
Borbélyféle tesz fel kérdést:
„Hogy' adja a szamár terhét?”

Válaszol a szegény, hogy s mint,
S megkötik az üzletet – kint.
Elszállítja, le is rakja,
De a borbély visszatartja:

„Rakja csak le még a nyerget,
Kifizettem az egészet!”
„De a nyereg nem eladó!”
„Szamár terhe az is – való.”

Nem tehet mást így a gazda,
Nagy búsan azt le is rakja.
Hanem otthon töri fejét:
S világos lesz, ami sötét.

Visszamegy a városba már,
Kötve marad kint a szamár.
Borbélyhoz tart s kérdi tőle:
„Beretválást elvállal-e?”

„Engemet és a társamat
Beretváljon egy füst alatt!”
Megalkusznak, kifizeti,
S a szamarát bevezeti.

A borbély kezd tiltakozni:
„Eszem ágában sincs tenni!”
Ám az ember követeli
Erélyesen: „fogjon neki!”

„Elvette a díját tőlem,
Csinálja most, ne jövőre!
Különben is, ha hibát vét,
Bíró elé viszem ügyét.”

Amikor a borbély látja,
Ennek a fele sem tréfa,
Könyörgésre fogja dolgát:
„Visszaadom a pénzt mindjárt.”

Azt mondja a szegény végre:
„Elfogadom, de nincs vége;
Kérem még az elvett nyerget,
'Melyet jogtalanul szerzett.”

A borbélyunk nagy örömest
Visszaadja pénzt s a nyerget,
Ha a borbély mást tett volna:
A mesém is tovább folyna.

Égeraracsa, 2001. augusztus 29.

„Nincs a jégnek gerendája,
az óvatos meg nem járja”
népi mondóka

A farkas-tanya
(népmese alapján)

Volt a nagyvilágon egy hatalmas tenger,
Középében sziget, nem élt rajta ember.
Jó ezeresztendős fa állt ott, egy hegyen,
Kilencvenkilenc ág nőtt rajta üresen.

A századik ágán fityegő tarisznya,
Benne könyvvel, 'melybe e mese volt írva.
Aki nem hallgatja meg ezt a kis mesét:
Soha meg ne lássa a háta közepét!

Egy tojás elindult egyedül világra,
Görgött, görgött, végül rálelt egy rucára.
– Hová mégy, barátom? – kérdezte meg tőle,
– Megyek a világba – volt a válasz erre.

– Én is megyek, menjünk együtt. Mendegéltek.
Egész' addig, 'míg egy kakasra nem leltek.
– Hová mentek, ruca? – a kakas kérdezte,
– Hetedhét országra, ha kedved van, gyere!

– Én is megyek, menjünk együtt. Továbbmentek.
Egész' addig, 'míg egy varrótűre leltek.
– Hová, hová, kakas koma? – kezdte a tű,
– Ki a nagyvilágba — az ám a gyönyörű.

– Én is megyek, menjünk együtt – szólt sokára.
Útközben egyszer csak ráleltek egy rákra.
– Hová mentek, komák? – kérdezte meg halkan,
– Szerencsét próbálni – válaszolták karban.

– Én is megyek, menjünk együtt – mondta a rák,
Ezután útjukat már öten folytatták.
Találkoztak még egy lóval és ökörrel,
Ők is csatlakoztak, mégpedig örömmel.

Ahogy' bandukoltak, esteledni kezdett,
Ott volt egy kis ház is, abba mind bementek.
Mindenki lefeküdt a maga helyére:
Tojás a hamuba, rák egy dézsa vízbe.

Ruca meg a kakas ült a kandallóra,
Ló a házközépre, ökör a pitvarba,
Beszúródott a tű a törülközőbe;
Nagy-nagy békességben elpihentek végre.

Jön ám egyszer haza a tizenkét farkas.
Akiké a ház volt, — lesz most majd nemulass!
A legöregebb még messziről elkezdte:
– Phü, phü, de idegen szagot érzek — egyre.

– Ki mer most bemenni? – szólt az öreg hátra,
Volt egy hányaveti köztük, az vállalta:
– Nem félek semmitől, bemegyek én bátran,
Akkor is, ha ezer ördög van a házban.

Be is ment egészen, a dörgést ismerve,
A kandallótetőn a gyújtót kereste.
Elkezdett lármázni kakas meg a ruca,
A tojás meg pukkant, 'mikor nyúlt hamuba.

Szaladt a dézsához, megcsípte ott a rák,
Törülközni akart, de megszúrta magát.
Ugrott ám középre, ott a ló megrugta,
Kifelé az ökör kapta a szarvára.

Az udvar közepén ordított szegényke,
Mint, 'ki fába szorult, 'mikor elmesélte:
– Nyúlok a hamuba, meglőnek puskával,
Szaladok dézsához, megvágnak ollóval.

– Kapkodok kendőhöz, tűjével szúr banya,
Futok házközépre, lapát vág oldalba,
Szaladok pitvarba, vasvillára vesznek,
S kilöknek udvarra az átkozott lelkek.

– Egy kiált: „hep-hep-hep!” – bezzeg jaj volt nekem,
Más ordít: „add feljebb!” – akkor nagyot estem.
Jaj, fussunk, fussunk! itt ördögök tanyáznak;
Máig is szaladnak, hacsak meg nem álltak.

Égeraracsa, 2001. május 16.

Ungot-berket is bejártam,
'míg e mesét megtaláltam

A furfangos vadorzó

(népmese alapján)

Sok-sok éve Tamásiban
Vadorzó élt nagy vidáman.
Lesben ült a Bakonyt járva,
S lőtt egy vadkant, volt két mázsa.

Törte fejét: („mit csináljon,
Hogy a tetem haza jusson?”)
Kieszelte, hogyan legyen.
Lássuk, mit tett! — Elmesélem:

Az asszonyok akkoriban
Fecsegtek még bőszen, nagyban.
Szerettek ők karattyolni,
Kelepelni, csatrálkodni.

Csacsogtak és hadarásztak,
Hírt hordtak a szomszédoknak.
Kofálkodtak, s ki tudja még,
Locsogtak is, ha tehették.

Ilyen volt a felesége,
Számított is gyengéjére.
Hazaérve a sarokba
Ült kókadtan sóhajtozva.

„Ejnye, mi az, beteg vagy tán?”
– Szólt hozzá egy idő után.
„Nagyobb a baj, feleségem.”
„Hát mi történt, mondd el nékem!”

„Titok az, 'mit nem mondhatok.”
„No, ha titok, megsúghatod;
Nálam titkod jó helyen van,
Meg nem őrzi senki jobban!”

„Hát jó! Ámde hol is kezdjem?
Nem való, hogy rejtegessem…
Szomszédunkat – hidd el nekem! – ,
Azt a vadat… – tudd! – megöltem.”

„Megölted? Te szerencsétlen!
Nem látta senki, remélem!
Jó, hogy csak én tudok róla,
Feküdjél le, elég mára!”

Vadorzónk hát bújt az ágyba,
Felesége csak azt várta:
Szomszédjához átszaladva
Elmesélte, hogy′ járt ura.

A faluban – így azután –
Megtudták ezt az éjszakán.
Korán reggel – ez lett az ok –
Jöttek érte a pandúrok:

„Te ölted meg a szomszédot?”
A vadorzónk nem tagadott.
Remegett a lába s keze,
Kocsit kellett hozni érte.

Mentek a tett színhelyére,
„Hol a szomszéd?” – kérd'ték tőle.
„A sűrűben, letakarva
Elrejtettem az avarba.”

A vadorzót közrefogták,
És a vadkant megtalálták.
„Ez a szomszéd” – szólt kacagva,
S belesajdult így a véknya.

Nevettek a pandúrok is,
Most látták, hogy milyen hamis.
A vadkannal vitték haza
A falu nagy ámul'tára.

Az asszonyok mások lettek:
Nem locsognak, nem fecsegnek.
Megváltoztak, és az a jó,
Nincs már köztük pletykahordó.

Égeraracsa, 2002. július 5.

„Kinél lakol, annak törvényével élj”
népi bölcsesség

A fürj és fiai
(népmese alapján)

Megtörtént az eset tavaly nyáron – tényleg?
Csakúgy elhallgatni istentelen vétek:
Fürj és a családja fészkelt búzaföldön,
Érőfélben volt már a látható öröm.

Aggódott is nagyon a kis fürjek anyja,
Új menedék kell a fiai számára.
Meghagyta – 'míg távol van – a fiainak,
Figyeljenek, s este mondják, 'mit hallottak.

Hazamegy az anya, fiai már várják:
– Hallottunk valamit – messziről kiáltják.
Elmesélik neki, hogy itt járt a gazda,
S azt mondta: a vetés kész az aratásra.

A barátaihoz elküldte a fiát:
Segítsenek neki, holnap jöjjenek át.
– Minthogy barátokra számít – szólt az anya – ,
Nem kerül sor holnap így az aratásra.

Másnap este ismét új hírrel fogadják
Anyjukat lelkesen a kis fürjfiókák:
– Itt volt a fiával már reggel a gazda,
De bizony hasztalan vártak a csapatra.

– Cserben hagytak minket – fordult a fiához,
S elküldte azonnal az atyafiakhoz.
Az anyafürj így szólt: – nem kell megijedni,
Mert az aratásból holnap sem lesz semmi.

Vártak, ámde senki nem jött segítségül,
A gazda a fiát kérte meg legvégül:
– Készíts elő egypár jó kaszát holnapra,
Hozzáfogunk magunk, nem várhatunk másra.

– No, akkor ideje, keljünk mi is szárnyra,
Eddig időzhettünk – szólt erre az anya – ,
Holnap már megszűnik számunkra ez a tér,
Aki maga végzi dolgát, az célba ér.

Kispest, 2006. április 4.

„– Könyvből ne gazdálkodj;
– nagy úrral jót ne tégy;
– asszonyra meg ne haragudj!”
Jókai

A gulyás leánya
(népmese alapján)

Hetedhét országon, kócom-bóc erdőn túl,
Ott, ahol bolond szél a bolond lyukból fúj;
Élt egy királyfi, 'ki magában feltette:
Megy, amíg nem talál egy jó feleségre.

Hozzávaló legyen, az volt kívánsága,
Lehet az gazdagé, lehet szegény lánya.
Az egész országban híre is ment ennek,
Így amerre járt-kelt, csődültek a népek.

Tisztelettel nézték ifjak, vének s lányok,
Különösen azok, 'kiknél volt rá jó ok.
Egyszer egy faluban megpillantott egyet,
'Ki a lányok közül erősen megtetszett.

Odament a lányhoz, szóba is állt vele:
– Kinek a lánya vagy? – kérdezte meg tőle.
– Én biz' a gulyásé, felséges királyfi,
– A feleségem léssz, bármit mond akárki.

Azzal felültette aranyos hintóba,
Otthonába víve eljegyezte nyomban.
Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem,
A királyfi így szólt arájához menten:

– Hallod-e, te lány, feleségül veszlek,
De szavad ne legyen az ellen, 'mit teszek!
Lakodalmat csaptak, éltek békességben,
Egyszer csak az történt – mi is? – elmesélem:

Jön ám a királyhoz egy szegény panaszra,
És elmondja azt, hogy mit tett a szomszédja:
– Felséges királyom, mentünk a szekérrel,
Én a két lovammal, ő meg két ökörrel.

– Az egyik lovamnak volt egy kis csikaja,
Útközben megháltunk egy szép fogadóban.
Reggel bárhogy' hívtam, a csikóm csak nem jött,
A szomszédomhoz ment, ökréhez szegődött.

– Azóta sem jön át, akárhogyan hívom,
A csikóm az övé, mondja a szomszédom.
Felséges királyom, tegyen igazságot!
A csikó az enyém, mit is keresne ott?

– Jól van – így a király – igazságot teszek,
Ám abban, te szegény, nem lesz nagy örömed.
Én is csak azt tartom, hogy azé a csikó,
Aki után elmegy – hidd el – ez a való!

Jön ki az emberünk nagy búval csendesen,
A királyné várja az egyik teremben:
– Hallom, hogy az uram igazsága milyen,
És elmondja neki azt, hogy mit is tegyen.

Ezek után kimegy szegény az erdőbe,
S hálót terít egy nagy tuskó tetejére.
Tartja ő a nyelét úgy, mintha halászna,
Egy órát sem ül ott, jön arra királya.

Nézi, nézi egyre: vajon mit is csinál?
S nem tudja megállni szó nélkül a király:
– Hát te mit csinálsz itt, nem tudom, jól látom?
– Én bizony halászom, felséges királyom.

– Áruld el, hogy' lehet fatuskónak hala?
– Ugyanúgy, ahogy' az ökörnek csikaja.
Szégyenli a király, s intézkedik menten:
A csikót az ember visszakapja rendben.

Hazamegy a király, rájön a furfangra,
És a feleségét apjához zavarja.
Viheti magával, amit kedvesnek lát,
A királyné közben elaltatja urát.

Hajt vele apjához, s a király felébred:
– Hogy' kerültem ide? – Elhoztalak téged.
Legkedvesebb te vagy, tudhatnád rég azt már,
S ezután úgy élnek, mint két gerlemadár.

Égeraracsa, 2001. szeptember 26.

Ki nem hisz, megkérdi végül
azt, hogy: „nincs hazugság nélkül?”

A halál és a vénasszony
(népmese alapján)

Volt ezen a nagy világon
Egy igen-igen vén asszony.
Ez a vénség – istenuccse! –
Meghalni nem akart – juszt se.

Csak azt hajtogatta egyre:
„Bár élhetnék még jövőre!”
De hiába sóhajtozott,
Jött a halál s bekopogott:

„No, vénasszony, készülj hamar!
Régen várlak, ha nem zavar.
Azt mondom – és el kell hinned – ,
Hogyha nem jössz, akkor viszlek!”

Ám az asszony csak könyörgött
A halálnak – ajtó mögött;
De megérte! : végül kapott
A haláltól egy teljes napot.

„Még azt kérném tőled, halál,
Jobb az, ha ez írásban áll.
Ha felírod, úgy biztosabb,
Akkor látom azt, hogy holnap.”

Így a halál krétát fogott,
És nem teketóriázott;
Felső részén az ajtónak
Felírta az egy szót: HOLNAP.

Majd megjelent korán reggel:
„Na, vénasszony, kelj végre fel!”
„Nem addig van, nézd az ajtót!”
És a halál eloldalgott.

„Holnap jövök” – szólt mérgesen –
Készülj csak el, szentem-lelkem!”
Újra elment, s megint úgy járt,
'Mikor látta kint az írást.

Unta már a mulatságot,
S egy hét után rongyot fogott;
Azzal a szót letörülte
Mondván: másnap eljön érte.

Ekkor reggel, a vénasszony,
Azt sem tudta, hová kapjon;
Folyton azt a helyet leste:
Hová is fér be a teste?

Kamrába ment, hogy megnézze,
S beleült egy hordó mézbe.
Mézből kijött s nekilódult,
A dunyhába – toll közé – bújt.

De megint csak úgy volt vele:
„Jobb búvóhely is lehetne!”
Bújt kifelé – csak úgy roppant – ,
A halál meg épp betoppant.

Jól megijedt – nem is csoda – ,
Majd kitörte a nyavalya.
Ijedtében úgy elszaladt,
S a vénasszony élve maradt.

Kispest, 1999. november 15.

„Nem ésszel, kitartással lehet
nagy dolgokat létrehozni”
népi bölcsesség

A három kalász

(népmese Egri Gy. után)

Egy király búzáját több személy aratta,
Mind derék legény volt kaszára, villára.
Három mégis kivált, a többitől eltért,
Tettüket a király jutalmazta ezért.

– Kérjetek valamit, bármit, amit lehet!
Az egyik kért tőle három szép tehenet.
A másik kért kilenc malacot, semmi mást,
A harmadik pedig három búzakalászt.

– Annyi földet kérek – mondta a harmadik –
Amennyit befognak (a) kalászok tíz évig.
Ezen a kérésen nevettek is nagyot,
S a legény jutalmul három kalászt kapott.

Első évben termett összesen tíz deka,
Egy kilogrammnyi lett már a másodikban,
Tízkilónyi jutott a harmadik évre,
Métermázsát nyomott negyedikben mérve.

Egy holdat vetett be az ötödik évben,
Hatodikban tíz hold került bevetésre.
Hetedikben száz volt, amelyet bevetett,
Évről évre tízszer nagyobb földje is lett.

A királya ámult a nagy változáson,
Dicsérte a legény szorgalmát is nagyon:
– Fiam, ha az alku tartana jövőben,
Az lenne a vége, nem maradna földem.

Pestszentlőrinc, 2015. november 20.

„Hallgatni arany” – ez rögzüljön,
hogyha beszélsz a pityegődön

A három selyp lány

(népmese alapján)

Ezt a történetet, 'melyről mesét mondok,
Pusztán őrzik ma is híven a pásztorok.
Velük vacsoráztam, a tüzüknél ültem,
Subákon heverve mesélték el nekem:

Egy parasztasszonynak volt három nagy lánya,
Szépek és módosak – elmondhatni bátran.
Akadt egy hibájuk, mindegyik selypített,
Emiatt pártában várták a kérőket.

Senki sem vesz férjhez – az a legfőbb indok –
Ilyen lányokat, mert nem jó gazdasszonyok.
Egyszer messze földről érkeztek legények,
Sürgés-forgás támadt: lánynézőbe jöttek.

Az anya parancsolt: egyikük se szóljon,
Be is fogta száját ezúttal mindhárom.
Tetszettek a lányok, a reményük éledt,
Ám bejön egy kuvasz és eszi a lisztet.

A legnagyobb lány magát elkiáltja:
– Nini! Listet esik teknőből a kuta.
A középső észnél van, s dorgálón ráront:
– Udan miket beséls, hallgassz már, te bolyond!

A legkisebbik lány látja azt, hogy mi van,
Legjobb akar lenni, s így megjegyzi halkan:
– Jobb les, ha egy sót sem sóllyok, baj nem érhet.
(– ……) – gondolták a kérők, és otthagyták őket.

Kispest, 2004. március 1.

Részt vehetett bárki ingyen,
ahogy' mondom: volt ott minden

A királykisasszony cipője
(népmese alapján)

Egyszer volt, hol nem volt, valahol mégis volt,
Élt – túl a nagy erdőn, amelyben kakukk szólt –
Egy királykisasszony szépen és kevélyen,
A Napra lehetett nézni, de őrá nem.

Járt hozzá királyi, hercegi kérőhad,
Mondtak neki bókot, mézesmázos szókat.
Nem hallgatott rájuk, beszélhettek neki:
Egyik fülén bement, a másikon meg ki.

Bizonygatták: fürösztenék tejbe-vajba,
Ha hozzájuk menne, úgy lenne jó dolga.
Ám ő a kérőket sorban kikacagta,
A kacagásától csengett a palota.

Telt, múlt így az idő, elszéledtek tova,
Pár legény maradt csak végül az udvarban.
Egyszer – hát, hogy is volt? – két kicsi bolhácska
Tenyerébe ugrott, s fogta a markába.

Beleeresztette onnan egy bögrébe,
Megnőttek ott nagyra, zsírral volt az tele.
Megnyúzatta őket, hívta a mészárost,
A bőrükből pedig cipőt csináltatott.

Mit gondolt, mit nem idővel, magában,
Kihírdette egyszer: van egy feladványa.
Aki rájön, annak lesz a felesége:
Milyen bőrből készült el a cipellője?

Ismét összegyűltek királyfik, hercegek,
Találgatták váltig: – milyen bőrből lehet?
Ezt is, azt is mondott a kérők nagy hada,
Ámde az igazat egyik sem találta.

Volt köztük egy herceg, aki tetszett jobban,
Ám öröme neki sem telhetett abban.
Őt is kikacagta a királykisasszony
A többinél is jobban, szívtelen módon.

Felöltözött ezért rossz koldusruhába,
S elbújt a királylány hálókamrájában.
(– Hátha mond valamit a szobalányának)
– Gondolta a herceg magában futólag.

Az bizony úgy is lett, ahogyan gondolta,
Mesélt a királylány nagyokat kacagva:
– Meglásd, a bolhabőrt nem találja majd ki
A kérőim közül soha, soha, senki!

Hisz' éppen erre várt a herceg a lyukban,
Másnap koldusként megmondta egy szóra:
– Szép királykisasszony, bolhabőr a cipő!
Hej, elhalványodott színében ott a nő.

Mint a nyárfalevél reszketve azt mondta:
– Feleséged vagyok ez órától fogva.
Ásó, kapa s harang válasszon el minket,
A szavamat adtam, nem másíthatom meg.

– Jól van, öltözzél csak át koldusruhába,
Úgy illünk egymáshoz végre-valahára.
Akart, vagy nem akart, a királykisasszony
Átöltözött és ment urával az úton.

Falu végén laktak piszkos kalibában,
Koldulnia kellett, s gondolni urára.
Ám ez sem volt elég, jött egy hajdú érte:
– Hé, eredj kapálni a herceg földjére!

Könnyhullatások közt 'midőn azt kapálta,
Ura átöltözött, mint herceg tért vissza.
Szidta feleségét, a többit dícsérte,
Vacsoránál kanál került a zsebébe.

Elfogták, mint tolvajt, vitték a tömlöcbe,
A herceg ment érte, erős volt a lecke.
Szépen megbékültek, én legalább láttam,
Öröm volt azt látni, nézhetitek bátran.

Kispest, 2002. december 1.

„A jóból is megárt a sok”
népi bölcsesség

A kis gömböc
(népmese alapján)

Emlékszem, hogy oly szép volt rég,
Ám arra is: odább volt még,
Ahol élt egy szegény ember
Három lánnyal s feleséggel.

Volt nekik egy kismalacuk,
Le is vágták – saját maguk.
A kolbászát megfüstölték,
Gömböc lett a sok töltelék.

Felkötötték a padlásra,
Himbálózott egymagában.
Egyszer aztán szólt az asszony:
„Hús kéne!” – hogy főzni tudjon.

Legidősebb lány ment érte,
Hogy levágjon hát belőle.
„Hamm, bekaplak!” – a gömböc szólt,
És a lány már sehol sem volt.

A középső szaladt s nézte,
Hogy hová tűnt el a nénje.
„Hamm!” – bekapta őt is nyomban,
És a húguk sem járt jobban.

Utánuk is ment az asszony,
Majd az ember, hogy ne várjon.
A gömböcben ott tolongtak,
S leszakadt így a kócmadzag.

A kis gömböc gurult – egyre –
Padlásról az utcára, le.
„Hamm!” – elnyelt egy sereg embert:
Kaszásokat, regementet,

Bicskájástól a kiskanászt;
De kihasadt, így pórul járt.
Kiözönlött a sokaság,
A gömböckét meg otthagyták.

Kispest, 2000. február 19.

„Életünk külső változásai semmik azokhoz képest,
amelyek gondolatainkban mennek végbe”
Tolsztoj Leó

A kis ködmön
(népmese alapján)

Volt a nagyvilágon egy jómódú ember,
Odament egy legény lánynézőbe egyszer.
Feleségén kívül – az embernek – volt lánya,
Érte ment a legény, mert feleségnek szánta.

Mindjárt megkínálták, meghívták ebédre,
A lányt meg leküldték borért a pincébe.
Ahogy vizsgálódott a boroshordók fölött,
Egy nagy káposztáskő a szemébe ötlött.

Elgondolta a lány: (– hogyha lesz kis fia,
Kis ködmönt is vesz kint neki, a vásárban.
Le talál majd szökni benne a pincébe,
S hordók körül ugrál, csak ugrál, vesztére.)

(– Rádől az a nagy kő a fiára rögtön:
Kire marad akkor a vásárolt ködmön?)
Leült az ászokra és elkezdett sírni;
Ezalatt odafönt nem győzték kivárni.

Leküldte az ember az asszonyt utána,
Nézze meg odalent, mit csinál a lánya?
Elmesélte a lány: ketten pityeregtek;
A gazda is lement: – ugyan hová vesztek?

– Szedte-vedte! Nektek mi bajotok esett?
– Kérdezte a gazda, ahogy leérkezett.
– Jaj, kedves apjukom, hogyne sírnánk egyre
– Válaszolt az asszony, s tüstént elmesélte.

Elkeserítették, közibük ült – bátran,
És segített nekik a nagy-nagy sírásban.
Várni őket tovább a kérő sem győzte,
Kapta magát, lement ő is a pincébe.

Csak kicsibe múlt az, hogy hanyatt nem esett,
Amikor megtudta, s jóízűt nevetett.
Elindult azonnal, mert elhatározta,
Hogy bolondot keres, nem jön addig vissza.

Addig megy, mendegél faluról városra,
'Míg nem talál három hasonló bolondra.
Ment országok ellen, kísérte madárdal,
Egyszer lát egy embert nagy rakás dióval.

Villával hányja fel ott azt a padlásra,
És félesztendeje nem volt nyugovása.
Mondta a legénynek, kaphat száz forintot,
Hogyha a padlásra segíti a diót.

Felhordta a legény, félóra telt bele,
Kapott száz forintot, és tovább ment vele.
Megint ment, mendegélt, s lát egy embert végre,
Szaladgált egy házba – teknőjével – ki-be.

Lyukformájú ajtó volt azon a házon;
Megkérdezte tőle: – mit csinál, barátom?
– Egy éve készült el ez a ház, atyafi,
Azóta kell bele világot hordani!

– Van rá száz forintom, és csak annak adom,
Aki megoldással segít a bajomon.
Elővett a legény egy fejszét és vágott
A ház oldalába két jó nagy ablakot.

Továbbállt – miután a pénzét megkapta – ,
S rátalált – ahogy ment – hamar egy asszonyra.
Csirkéket dugdosott kotlós alá éppen,
De azok kibújtak s széledtek a réten.

Szüksége volt neki szintén a tanácsra,
A legény jó szívvel segített is rajta.
Mondta: – a kotlóssal sose törje magát!
Maga alá veszi őket, ha héját lát.

Kifizették itt is, ment haza a legény,
Azt, amit keresett, megtalálta szegény.
Amikor hazaért, tartott lakodalmat,
És boldogan élnek, hacsak meg nem haltak.

Égeraracsa, 2000. május 16.

„Az az igaz, ami való:
túl a Tiszán van Badaló”
népi mondóka

A kiskakas gyémánt félkrajcárja
(népmese alapján)

Hol volt, hol nem volt, üveghegyen innen,
Öregember mondta úgy, hogy el kell hinnem:
Volt egy szegény asszony, annak egy kakasa,
Szemétben kapirgált, piroslott taraja.

Egyszer – többek között – lelt gyémánt félkrajcárt,
Meglátta a császár, 'ki éppen arra járt:
– Kiskakas, add nekem a félkrajcárodat!
– Nem adom azt biz' én, hordd el innen magad!

Ám a török császár erővel elvette,
Kincseskamrájába – otthon – beletette.
A kiskakas – erre – nagyon haragos lett,
Kerítés tetején kiabálni kezdett:

– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!
A császár, hogy ne hallja, bement a házba,
A kakas felrepült annak ablakára.

– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!
A császár szolgáját megkérte így arra,
Hogy a kiskakast vesse be a kútba.

A szolga megfogta és kútba vetette,
De a kakas nem félt, odalent elkezdte:
– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, a sok vizet!
Ezért majd a török császár még megfizet!

Sok vizet a kútból begye mind felszívta,
És újból felszállt a császár ablakára:
– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza gyorsan!

A császár szolgáját arra ösztönözte,
Vesse a kiskakast égő kemencébe.
A szolga megfogta és belevetette,
De a kakas nem félt, odabent elkezdte:

– Ereszd, begyem, ereszd, begyem, a sok vizet!
Hadd oltsa el, hadd oltsa el a nagy tüzet!
Begye a sok vízzel tüzet eloltotta,
Megint csak felrepült császár ablakára.

– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add vissza csak gyorsan!
A császár mérgesen szolgájának mondta,
Hogy most a kiskakast vesse a méhkasba.

A szolga megfogta és kasba vetette,
De a kakas nem félt, megint csak elkezdte:
– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, a sok darázst!
Megfizet a császár – tudom jól – majd meglásd!

Darazsat a kasból begye mind felszívta,
Ismét szállt a kakas császár ablakára:
– Kukurikú, török császár, – szólt rá onnan –
Gyémánt félkrajcárom add csak vissza nyomban!

A császár nem tudta, mit csináljon vele,
Szólt a szolgának, hozza gyorsan csak be,
A kiskakast – akkor – bugyogóba tette,
De a kakas nem félt, ismét csak rákezdte:

– Ereszd, begyem, ereszd, begyem, a sok darázst!
Hadd szúrja meg, hadd szúrja a török császárt!
Darazsak a császárt nagyon megszurkálták:
– Fránya vigye kakast és a félkrajcárját!

Ugrált jobbra, ugrált balra, s hajtogatta:
– Vigyétek a kakast a kincseskamrába!
A kakasnak kamra ajtaját kitárták,
S ott megint elkezdte a maga nótáját:

– Szídd fel, begyem, szídd fel, begyem, ezt a sok pénzt!
Hadd távozzam innen el most dúsgazdagként!
Jóvoltából gazdasszonya így lett gazdag,
S még máig is élnek, hacsak meg nem haltak.

Égeraracsa, 1999. június 24.

Boldogabb a békésen élő szegény ma,
mint a gazdag, ha nincs nyugalma

A kívánságok
(népmese alapján)

Élt egy szegény ember s csinos felesége,
Kettejüknek együtt sem akadt semmije.
Egymásnak ezt – néha – a szemére hányták:
Pöröltek egy kicsit, de szerették egymást.

Egy este az asszony elsőnek ért haza,
Tüzet rakott – főzni, 'mikor jött az ura.
Hideg ősz volt már kint, kezdték a szüretet,
A padkára ült ő is, úgy melegedett.

– Tudod-e mi újság? – kérdezte az asszonyt,
– Nem tudom – felelte – ha érdekes, hát mondd!
– Jöttem a sötétből, kiértem az útra,
Láttam egy kis kocsit, szép négy kutya húzta.

– Aranyos, kis kocsi, szép asszony ült benne,
S négy fekete kutya befogva eléje.
– Tréfál kend – szakasztá félbe őt az asszony,
– Nem tréfálok biz én, várj csak! mert folytatom:

– Tudod, milyen sáros az út határunkon,
Megakadt a kocsi úgy, ahogyan mondom.
Az asszony meg nem mert kilépni a sárba:
Aranyos ruháját nehogy bepiszkítsa.

– Amint ezt megláttam, el akartam futni,
Mert gonosz lélekkel nem jó találkozni.
Utánam kiáltott, kért, könyörgött nagyon:
Húzzam ki a sárból, nem lesz semmi bajom.

– Megjutalmaz érte, csak segítsek rajta;
(– Az bizony jó volna!) – gondoltam magamban.
A segítségemmel kihúzták a kutyák,
Így a szép asszony folytathatta útját.

– Mielőtt továbbment, megkérdezte tőlem:
Gazdagon élek-e, van-e feleségem?
Válaszoltam neki, s megígérte még ott,
Hogy neked teljesít három kívánságot.

– Tündér volt az, – lelkem – és úgy indult az útra,
Mintha csak sárkányok ragadták el volna.
– Rászedte jól kendet – nevetett hitvese,
– Meglátjuk, ha kívánsz valamit ízibe′!

– Hát jó, bárcsak volna egy nagy-nagy kolbászom!
Meg lehetne sütni ezen a parázson.
Alighogy kimondta, a kéményből leszállt
Egy nagy lábas, s benne láthatták a kolbászt.

Két kívánság maradt, gondolkozni kezdtek:
Két tinót, két lovat és malacot vesznek.
Eközben a férfi a pipáját tömte,
Rá akart gyújtani, s parázsért nyúlt tűzbe.

Ügyetlenül vett egy üszköt a kezébe,
S kolbászostul a nagy lábast feldöntötte.
– Az Istenért, ember! Ugyan mit csinál? — Na!
Bár ez a kolbász az orrára nőtt volna!

A megijedt asszony egy nagyot kiáltott,
S a kolbász egyből a férje orrán lógott.
– Lásd, bolond, mit tettél! – mondta a jó ura –
Hogy' kerül ez most már vissza a lábasba?

– Levesszük, levágjuk – felelt a nő nyomban,
De férje nem hagyta lenyiszálni onnan.
– Kívánd, hogy a kolbász visszamenjen innen!
Azzal majd rendbejön, megint jó lesz minden.

– Akkor hol maradnak az ígért állatok?
– De hisz ily′ bajusszal csak mégsem járhatok!
Sokáig pöröltek, 'míg végül kimondta,
Hogy a kolbász menjen vissza a lábasba!

Ezzel oda is volt a három kívánság.
A kolbászt megették, és végül belátták:
Pörlekedésük volt oka az egésznek,
S utána már szépen, békességben éltek.

Égeraracsa, 2000. július 11.

„Az álmoktól a valóságig
hosszú az út”
Gaboriau Emil

A legnagyobb csoda
(népmese alapján)

Egy idegen ért a városba,
A csodát kereste régóta.
A város bölcsei azt mondták:
Másnap megmutatják a csodát.

Reggel elindultak csendesen,
Négy bölcs és köztük az idegen.
Egy nagy hegy lábánál álltak meg,
Majd felmászott rá a kis sereg.

Órákig másztak sűrű ködben,
Látni nem lehetett semmit sem.
Végre elérkeztek a hegycsúcsra,
Ahol várta őket egy szikla.

A bölcsek leülve elmondták:
– Nézd, vándor, a legnagyobb csodát!
A vándor nézett, s nem értette,
Miért kellett mászni érette.

– Nem érted, a csoda nem bármi,
– Szólt egy bölcs – pont az, hogy nem látni;
Ülsz a sziklán minden odalent,
És érezheted a végtelent.

– Elérhetsz – ha rágondolsz – bármit,
Lélek kell csak, s képzelet, elhidd!
Hiába van az igyekezet,
A lét csodája így a tied.

Svábhegy, 2015. december 14.

„Várt lány várat nyer”
régi mondás

A macskacicó
(népmese alapján)

Túl a nagyvilágon, hetedhét határon,
Élt egyszer egy király – szinte most is látom.
Ennek a királynak volt három nagy fia,
Házasodni való, délceg, szép dalia.

Egy napon az apjuk oda is szólt nekik:
– Házasodnotok kell, remélem, hogy tetszik!
Három nyilat lőtt ki három más irányba,
És fiait küldte nyilai nyomába.

A nagyobbik fiú indult el elsőnek,
Bárókisasszonyok várták őt kérőnek.
A középső is ment saját nyila után,
Szép grófkisasszonyok vártak rá az útján.

A legkisebb nyila sötét erdőbe hullt,
Gondban is volt szegény, de hát nem rajta múlt.
Hallott ott valamit, de nem emberi szót,
'Mikor megpillantott egy kis macskacicót.

Bús lett a királyfi, mert menyasszony helyett
Macskacicót kapott és semmi egyebet.
Otthon az apjuknak – a kicsit kivéve –
Beszámoltak arról, ki hogyan végezte.

A király kiadta nekik a parancsot:
– Mindegyik hozzon egy-egy virágcsokrot!
Az idősebb fiúk örömmel indultak,
Csak a kisebb' vágott nagy búval az útnak.

Erdőszélre érve a cicó már várta,
S megkérdezte tőle, mit óhajt királya.
Elküldte aludni, amikor megtudta,
És a nagy odvas fát megkaparta nyomban.

Sok kis macskacicó jött elő a fából,
És hozták a virágot maguk jószántából.
Volt szép ezüstvirág, aranyvirág közte,
S gyémántvirág is, 'hogy összeilleszt'gette.

Vitték a csokrokat, legszebb az övé volt,
De a menyasszonyról egyetlen szót sem szólt.
Telt-múlt az idő is, talán egy hét múlva:
– Hozzatok kendőt is! – szólt a király újra.

Elmentek a fiúk, mindegyik örömmel,
Csak a legkisebb keseredett jól el.
Amikor odaért az erdő szélére,
Várta már a cicó: mi lesz a kérése.

– Feküdjél s aludjál! majd én elrendezem
– Szólt a cicó nyomban – ne búsulj egyet sem!
Megint megkaparta az öreg fatörzset,
Ahonnan a cicók azonnal kijöttek.

Aranyszálat hoztak, ezüstszálat néztek,
Gyémántszál is került kendőbe hímzésnek.
Vitték a kendőket a fiúk – mielőbb,
Szép volt a kettő, de övé a tündöklőbb.

Idővel királyon is úrrá lett a gond:
– Hozzátok hát haza mindhárom menyasszonyt!
Ment a három fiú, búsult a kisebbik,
Mert neki csak egy kis macskacicó telik.

Lefeküdt, – mert kérték – és 'mire felébredt,
Látott cicó helyett szép, kis feleséget.
Átkozott volt eddig, de 'mikor megkérte,
Királykisasszony lett: az átoknak vége!

Hatalmas, királyi palotája is lett,
Udvartartás is volt és hozzá személyzet.
Gyönyörű hintóval – tizenkét ló húzta –
Indultak most haza, 'hogy rátértek az útra.

Úgy csodálkoztak, mert titokban tartotta:
Világszép arája kicsoda-micsoda.
A lakodalomban én is vendég voltam,
Hét éjjel táncoltam, akkor elfutottam.

Kispest, 2000. január 22.

„Angyalsereg mennyre épül,
ritka ördög pokol nélkül”
népi mondóka

A rászedett ördög

(népmese alapján)

Ott, túl a hegyeken, túl a tengereken
Élt egy szegény ember szörnyen keservesen.
Mint templom egere, oly′ szegények voltak,
Csakis vízzel főztek, s bottal rárántottak.

Elindult csépelni, mert ha nincs gabona,
Hosszú, hideg télen felkopik az álla.
Társat is keresett túl a faluvégen,
S akadt egy erős az ördög személyében.

Bodzafából készült az embernek csépje,
Az ördögé pedig? Vasból volt egészen.
Próbaként azokat átdobták egy házon,
A bodzacsép eltűnt, szél söpört a tájon.

Így újat faragott, volt elég bodzafa,
S indultak csépelni a szomszéd faluba.
– Úgy üss a kévére, hogy földre lapuljon!
– Mutatta a szegény az ördögnek folyton.

Ő mégis erővel ütötte – hisz' telik – ,
S a kéve felszökött a kakasülőig.
(– Az ember erősebb) – ezáltal azt hitte,
S az egész asztagot kiverte estére.

Odaadta a részt a gazda hét végén,
Két csomót készített belőle a szegény.
A nagyobbat adta az ördögnek oda:
Övé lett a búza, ördögé a pelyva.

Idővel az ördög ment látogatóba,
Ott a szegény ember kenyérrel kínálta.
Nem győzött eleget harapni belőle,
– Nálunk nem sikerül, hogy' lehet? – kérdezte.

– Feleséged nem tud jó kenyeret sütni
– Válaszolt az ember – meg kell tanítani!
Hazament az ördög, elverte az asszonyt,
Azt mondta, hogy máskor még jobban dagasszon.

Elmentek csépelni – megint – két hét múlva,
Most rozsot csépeltek, és osztoztak újra.
– Na, komám, válassz csak, nézd meg a kisebbet
– Mondta az ördögnek – , s ha jó, úgy viheted!

Az ördög örömmel bele is egyezett:
S magával vitte tüstént a kisebbet.
(A búzánál ocsú s pelyva a nagyobbja,
Rozsnál ez az arány pont a fordítottja.)

Így sütött ebből is az ördög felesége,
Csakhogy ez sem lett jobb: a kutya sem ette.
Mérges lett a férje, s verte, ahogy' illik,
Nem is felejtette el azt haláláig.

Harmadszor is mentek csépelni a nyáron,
Elegy búzát kaptak az elszámoláson.
Kezdett már megjönni az ördögünk esze,
Ezért ajánlotta: – osszuk mind' felibe!

Beleegyezett az ember az osztásba,
Ám pelyvás csomóját végül is otthagyta.
Az ördög elvitte mindkettőt – ha lehet! – ,
S kicsiből süttetett magának kenyeret.

Olyan vált belőle, jobb lett a kalácsnál,
Nem volt ilyen nála sohasem a háznál.
Most látta az ördög: a szegény rászedte,
Kerüli azóta, nem is megy feléje.

Égeraracsa, 2002. május 31.

„Keserű a tűrés, ám édes a gyümölcse”
népi bölcsesség

A rest macska
(népmese alapján)

Élt egy szegény legény ebben a világban,
S ehhez a legényhez férjhez ment egy lányka.
Gazdag volt az a lány, azért kikötötte:
Semmit sem dolgozik, van neki elege.

De ez nem volt elég, még megfogadtatta
A legénnyel azt is, hogy nem veri soha.
Beleegyezett a legény így mindenbe,
Egymaga járt ki az erdőre, mezőre.

Dolgozott, kínlódott, verejtékezve élt,
'Míg az ifiasszony otthon ült és henyélt.
Járta a falut is, ment ide és oda,
Szomszédolgatott is, őket látogatta.

Teltek-múltak napok, hónapok is egyre,
Hallgatott a legény, az asszonyt nem verte.
Hanem egyszer végül csak megsokallotta,
És mielőtt elment, a macskának mondta:

– Hallod-e, te macska, kisöpörd a házat,
Vacsorát is főzz és fonj orsót vagy hármat!
Amíg én kint járok, elkészüljön minden,
Mert ha nem, megverlek, úgy segéljen Isten!

Hallja ezt az asszony, de rá semmit sem mond,
Gondolta magában, hogy az ura bolond.
Hallotta a macska, mit mondott a gazda?
Azt bizony nem tudom, épp' úgy láttam, mint ma.

Meghitten szundikált a sutban csöndesen,
A gazda szólt ismét: – Hát aztán, úgy legyen!
Nem állta szó nélkül asszony a beszédet:
– De hiszen a macska nem érti meg kendet.

– Érti, vagy nem érti, 'mit mondtam, megtegye!
Mert nekem nincs más, 'ki megtenné helyette.
Azzal a férj elment, a nő maradt otthon,
S a macska szunyókált – a szokásos módon.

Egyszer, úgy délfelé, azt mondja az asszony:
– Dolgozzál már, macska, megvernek, ha mondom!
De bizony a macska meg sem mozdult erre,
Az asszony meg elment, s nem jött meg csak este.

Jön már az ura is, és látja, hogy mi van,
– Hej, uramteremtőm! – szól nagy haragosan.
Ezután a macskát mindjárt előveszi,
És a felesége hátára ráköti.

Ütni kezdi szíjjal magyarosan – nagyon,
Nyávogott a macska; sírt, bőgött az asszony.
– Ne bántsa a macskát! – kiabálta egyre,
– Fogadd meg akkor, hogy dolgozol helyette!

– Dolgozom, dolgozom – fordult az urához,
Ámde hazaszaladt az apja házához.
Az apjának sírva el is panaszolta:
A hátán a macskát hogy' verte az ura.

Amikor elmondta, hogy mit is fogadott,
Az apa a lányát visszaküldte legott.
Nem fogott a verés az asszonyon – sajna,
Mert dolgát másnap is a macskára hagyta.

Este a férj újból a hátára kötötte,
És verte a macskát, mert nem tett semmit se.
Elszaladt a lány az apjához panaszra,
De ő visszaküldte, még meg sem hallgatta.

Kiadta a gazda a munkát harmadnap,
S a macska ijedten a házból kiszaladt.
Pedig nem is kellett tenni semmit sem bent,
Mert az ifiasszony elvégzett már mindent.

Söpörte a házat, font s főzött vacsorát,
Gazdasszony módjára várta haza urát.
Hét puszta határban nem volt neki párja,
Aki ezt nem hiszi, az járjon utána!

Égeraracsa, 2000. szeptember 24.

„A szerencse szárnyon száll,
kire rászáll, az jól jár”
népi mondóka

Az aranygyapjas bárány
(népmese alapján)

Volt egy szegény ember és sok lánya, fia;
Annyi gyereke volt, mint a rosta lika.
Tátották szájukat az apjukra – resten,
Szolgálatba nem ment – így közülük – egy sem.

No, mégsem egészen úgy volt, ahogy mondom,
Ott volt a legkisebb, csak őrá lesz gondom.
Ez a kis legényke nem is akart várni,
Elindult világgá szerencsét próbálni.

Mendegélt hegyeken és völgyeken által,
S elért egy faluba éppen napszálltával.
Ott aztán megtudta: jókor jött, sikeres,
Lakik itt egy gazda, aki pásztort keres.

Jelentkezett tüstént a juhos gazdánál,
S megegyezett vele: egy esztendőt szolgál.
– Itt a kezem, nem disznóláb! – mondta gyorsan,
És kezet is fogtak – csak úgy – magyarosan.

Ennél a gazdánál – közbe legyen mondva –
Csupán három nap volt az esztendő hossza.
Aki kiszolgálta, annak egy volt bére:
Aranygyapjas bárányt kapott év végére.

– Őrizni a nyájat éjjel is – intették – ,
Nehogy a juhokból egy is hiányozzék!
Ez volt a feladat, 'melyet a legényke
Elvállalt a gazda nem kis örömére.

Kapott egy furulyát, feltarisznyált végre,
S hajtotta a nyájat kifelé a rétre.
Ott – letelepedve – furulyáját fújta,
Néha abbahagyta, majd elkezdte újra.

Ettől táncra perdült a sok juh mind ahány,
S ott táncolt előtte az aranygyapjas bárány.
Letelt az esztendő, mentek az udvarba,
Csillogó szemmel nézte azt a gazda.

– No, te legény, – mondta – ilyet még nem értem!
Pedig a kenyerem javát már megettem.
Örült a legény is, megkapta a bárányt,
S indult hazafelé – rögvest – toronyiránt.

Ahogy' mendegéltek, elfogytak a fények;
Estére – éppen – egy kis faluba értek.
Megszálltak egy háznál: fiú és a bárány,
Csodálták a népek, kivált a házi lány.

Azt gondolta végül, ha alszik a legény,
Eldugja a bárányt, hadd búsuljon szegény.
Ahogyan kezét a bárányra rárakta,
Az nyomban ráragadt a bárány gyapjára.

Reggel a legényke indult furulyázva,
A bárány a lánnyal kerekedett táncra.
Meglátta egy asszony, 'ki kenyeret sütött,
S a sütőlapáttal a lányra ráütött.

Ő is odaragadt, s táncolt, mint a bárány,
Így mentek táncolva végig a főutcán.
Templom előtt a pap úgy megbotránkozott:
Pálcával a nőre – ugyancsak – ráhúzott.

Odaragadt ő is a pálca végére;
Nosza, utána az egész falu népe.
Táncolva értek a király városába,
Ahol szomorú volt szépséges leánya.

Szomorú volt, mint a háromnapos eső,
Megkapja a kezét, 'ki mosolyt csal elő.
Szólt a legény: – Egy életem, egy halálom,
Bárhogyan volt, akárhogy' lesz, megpróbálom.

Vitte s fújta szépen szóló furulyáját,
S táncoltatta bárányt és a pereputtyát.
Kacagott a lány is, könnye is kicsordult,
És a végén lám, lám! minden jóra fordult.

Kispest, 1999. november 24.

'Ki azt mondja e meséről, hogy rossz mese,
azt vigye biz' a fityfiringós fityfene!

Az már nem igaz !
(népmese alapján)

Öreganyám házán is túl
Élt egy kurta farkú, kis nyúl.
Találkoztam többször vele,
'Mit elmondok, ő mesélte:

Volt egyszer egy szegény gazda,
S volt neki nagy három fia.
A királyuk kihirdette:
Annak adja lányát – végre,

'Ki előtte olyat mesél,
Amit nem hisz, amíg csak él.
Hallja ezt a legöregebb,
Kapja-fogja magát, s elmegy.

Gyalogol a várba Péter,
Útja vagy két kilométer.
Benyit s köszön nagy hangosan:
„Adjon isten, király uram!”

„Adjon isten, mi járatban?”
„Házasodnám, ideje van. ”
„Mire vinnéd el a lányom?”
„Kis földünk van, hogy eltartson. ”

„Elhiszem azt, bár nem látom. ”
„Van marhánk is, nem egy, három. ”
„Azt is hiszem, hogy ez így van. ”
„S gyűlt a trágya udvarunkban; ”

„Egyszer apánk szól – sürgetve:
– Hordjátok ki mind a földre!”
„Elhiszem, de azt mondd meg: min?”
„Három hétig hordtuk kocsin, ”

„Folytasd tovább, majd elválik!”
„Más földjére mind egy szálig; ”
„Hiszem ezt is, édes fiam. ”
„S hazamenve arról szóltam. ”

„Már megmondtam, hogy elhiszem. ”
„Majd kimentünk mind a négyen:
Megfogtuk a föld négy sarkát,
S átfordítottuk a trágyát. ”

„Elhiszem – nagy csodálattal. ”
„Teleszórtuk azt fűmaggal. ”
„Hiszem, fiam, ezt is – hallva. ”
„Sűrű tölgyes nőtt ki rajta. ”

„Bizony ezt el lehet hinni. ”
„S mert sajnálta kivágatni, ”
„Elhiszem, és tovább hogy' volt?”
„Apám vett egy falka disznót; ”

„S mellé fogadta, mint kanászt,
A felséged öregapját!”
„Hazudol, gaz…!” – szól királya,
S így elvész a fogadása.

Papot hívat, egybekelnek:
Lány és legény egy pár lettek.
Lakodalmas kalács járta,
Híre is ment hét országba.

Volt lé meg lé, sok hús nélkül,
Mennyi mindent kaptam végül!
Gallér híján bő köpönyeg;
Lódítottam, mert volt kinek.

Égeraracsa, 2001. október 12.

„Kevés olyan dolog van,
amelyet jól tudunk”
L. C. Vauvenargues

Az okos lány
(népmese alapján)

Valahol, túl bokron-árkon,
És még hetedhét országon;
Ahol jó volt, ott rossz nem volt,
Ahol rossz volt, ott jó nem volt.

Élt egyszer egy okos, szép lány,
Okossága máig talány;
A királyig jutott híre,
Mert hintóját küldte érte.

„Na, te leány! Padláson van
Százesztendős, jó fonalam
– Így a király – a feladat:
Fonj nekem aranyfonalat!”

„Apámnak – szólt a lány végre –
Százesztendős a sövénye;
A fonáshoz abból – kérem –
Csináltasson orsót nékem!”

„Padláson száz lyukas korsó,
Foltozzad meg, hadd legyen jó!”
„Fordíttassa ki, felséged!
Megfoltozni csak úgy lehet. ”

„Akkor veszlek feleségül,
Ha válaszolsz erre végül:
A feladat – tudd meg – hamis,
Hozz is, ne is, legyen, ne is!”

Erre a lány nekiadott
Két szita közt egy galambot,
Hogy megnézze, felemelte:
És az kiszállt – így – belőle.

A megoldás tetszett nagyon,
Lett is nagy-nagy lakodalom;
Én is mentem vendégségbe,
Itt a vége, fuss el véle!

Kispest, 1999. december 9.

„Nincs többé egyszerű és boldog hit”
Knight Erik

Bajos dolog a hittérítés
(népmese alapján)

Valamikor régen éldegélt egy szolga,
Nevet is kapott ő, úgy hívták, hogy Gyurka.
Kényszerűség vitte rá a szolgálatra,
Kálvinista volt, és pápista az ura.

Látta a gazdája, hogy dolgozik szépen,
A lelkére beszélt, térjen a hitére.
Ígért neki fűt-fát, s azzal csalogatta,
Hogy őt a holtáig szolgálatban tartja.

Kínálhatott bármit, Gyurka hajtogatta,
Nem cserél ő hitet, jobb az ő vallása.
Ettől meg a gazda gurult a méregbe,
Kiáltozni kezdett, hogy Gyurkát meggyőzze.

– Mitől volna az jobb? – hangoztatta egyre,
Hisz' a maga hitét Kálvin tőlünk csente.
– Akkor most már értem – válaszolta Gyurka,
– Mit értesz, te golyhó? – mordult rá az ura.

– Azt, hogy ha kegyelmed lovat lopni járna,
A jobbat lopná el, a rossz meg maradna.
Ha Kálvin lopta el a mi vallásunkat,
Úgy a jót lopta el, maguknak rossz maradt.

Kispest, 2015. november 1.

𐌹𐌹𐌰𐌲𐌰𐌽 𐌹𐌹+𐌹𐌹𐌰𐌹𐌹	**Bolondos Palkó**
(𐌹𐌰𐌽𐌲𐌰𐌰 𐌲𐌹𐌲𐌲𐌲𐌹)	(népmese alapján)
𐌷𐌹𐌹𐌲𐌲 𐌹𐌹𐌲𐌰 𐌲𐌲 𐌰𐌹𐌹 𐌷𐌹𐌲𐌲	Egyszer élt egy szegény ember,
𐌷𐌹𐌲𐌲 𐌹𐌹𐌹𐌲 𐌲𐌲 𐌰𐌹𐌹𐌼 𐌲𐌲 𐌰𐌲	Fia egy volt, nem több ezer.
𐌲𐌼𐌹𐌹 𐌰 𐌰𐌰𐌹𐌰 𐌹𐌹𐌰𐌲𐌰𐌽 𐌰𐌹𐌹𐌹𐌲	'Kinek Palkó lett a neve,
𐌲𐌰𐌰𐌰 𐌹𐌹+𐌹𐌲𐌰 𐌰𐌰𐌰+𐌹𐌹𐌰𐌹𐌹 𐌲𐌰 𐌰	S nagy bolondság minden tette.
𐌰𐌰𐌰𐌰𐌰+𐌲𐌰𐌰 𐌰 𐌰𐌷𐌰𐌲𐌰	Szamara a gazdagsága,
(𐌰𐌷𐌰𐌲 𐌰𐌲𐌰 𐌰𐌰𐌲𐌰)	(Apja hagyta azt fiára.)
𐌲𐌲𐌲 𐌰𐌰𐌰𐌰𐌲𐌼 𐌹𐌹𐌰𐌲𐌰 𐌲𐌰𐌲𐌼	Vele Palkó világgá megy,
𐌲𐌲 𐌰 𐌰𐌲𐌲 𐌲𐌰𐌰𐌼 𐌹𐌼𐌰𐌰𐌲 𐌲𐌰 𐌹𐌹	Fogy az ösvény, völgy meg a hegy.
𐌲𐌹𐌲+𐌷𐌲 𐌲𐌲 𐌷𐌹𐌲𐌲 𐌷𐌹𐌲𐌹	Beér egyszer egy erdőbe,
𐌲𐌹𐌲𐌷 𐌲𐌰𐌲𐌼 𐌰 𐌲𐌲𐌹 𐌲𐌲 𐌰𐌰	Lát ott egy nőt, s vele rőzse.
𐌰𐌷𐌷𐌰 𐌲𐌷𐌹𐌹𐌼 𐌹𐌹 𐌲 𐌹𐌹𐌹𐌹𐌰𐌰	Palkót e nő kéri arra:
„𐌰𐌷𐌹𐌰𐌹𐌹𐌲 𐌰 𐌷𐌹𐌲 𐌰𐌲𐌹 +𐌰𐌹𐌹𐌰𐌲𐌰!”	„Segítsd fel már a hátamra!”
„𐌲𐌹𐌹𐌹𐌲𐌹 𐌲𐌹𐌲𐌹 𐌲𐌲𐌼𐌼𐌹𐌹 𐌹𐌹!”	„Jó szívvel azt, hogyne tenném!”
𐌹𐌹𐌹𐌲𐌲 𐌹𐌰𐌰𐌲𐌼 𐌹𐌹𐌰𐌹𐌹 𐌹𐌹+𐌹𐌹𐌲 –	– Mondja Palkó kissé hetykén.
𐌼𐌼𐌹𐌰𐌹𐌹𐌰𐌰𐌲𐌰 𐌰𐌹𐌷𐌹𐌷𐌰𐌷𐌰𐌹 𐌰	S szamaráról lepattanva
𐌼𐌷𐌹𐌹𐌰𐌹𐌼 𐌰 𐌹𐌹𐌰 𐌹𐌹𐌹𐌼	Köti azt a vénasszonyra.
𐌲𐌹𐌹𐌲𐌲 𐌹𐌰𐌷 𐌲+ 𐌲𐌹 𐌰 𐌰𐌼+𐌹𐌹	Indul a nő, de csak menne,
𐌲𐌼𐌹𐌹𐌹𐌰𐌰𐌲𐌲 𐌹𐌰𐌼 𐌷𐌹𐌲𐌰⊕ 𐌲𐌲 𐌹𐌷𐌹𐌲	Mert egy fához van megkötve.
„𐌰𐌹𐌹𐌰𐌰𐌼𐌼𐌹𐌲 𐌰𐌹+𐌰𐌰𐌹+𐌷𐌹”	„Ördögadta, ebugatta!”
– 𐌲𐌹 𐌰𐌹𐌹𐌰𐌰 𐌹𐌹𐌰𐌹𐌹𐌰 𐌲𐌹.	– Így kiált a nő Palkóra.
𐌰𐌷𐌰𐌷𐌰 𐌲𐌹𐌲 𐌰𐌷𐌷𐌹𐌹𐌰𐌹𐌹𐌰𐌲𐌲	Megátkozza, hogy szamara,
𐌰𐌹+𐌹𐌹𐌲 𐌹𐌷𐌰 𐌹𐌰𐌷 𐌹+𐌹𐌹𐌲 𐌹𐌰𐌰𐌰𐌹𐌹 𐌹𐌹𐌲	'Mit Palkó mond, csak azt mondja.
– 𐌷𐌰𐌰𐌷𐌹𐌹𐌹𐌹 𐌹𐌽' – 𐌲𐌹 𐌰 𐌷𐌹𐌰𐌰𐌰	Akkor a nő – 'ki boszorkány –
𐌹𐌰𐌰𐌹𐌷𐌰𐌹𐌰𐌰⊕ 𐌲𐌲 +𐌰𐌼𐌰𐌰𐌰𐌰𐌰𐌲	Elszáguld egy fasaroglyán.
𐌰𐌰 𐌰𐌷𐌷𐌰𐌰𐌰 𐌰 𐌹𐌹𐌼𐌲𐌲 𐌰𐌰𐌰𐌰𐌰	Palkó nevet, s szamárra ül,
𐌰𐌰𐌷𐌹𐌹 𐌰 𐌰𐌼+𐌷𐌹⊕ – „!𐌹𐌷𐌰𐌷 𐌹𐌹𐌷𐌹𐌲𐌲𐌹„	„Gyerünk, csacsi!” – fordul s térül.
𐌰𐌷𐌰𐌰𐌰 𐌰𐌰𐌹 – „!𐌹𐌷𐌰𐌷 𐌹𐌹𐌷𐌹𐌲𐌲𐌹„	„Gyerünk, csacsi!” – szól szamara
𐌰𐌼𐌷𐌹𐌹𐌰𐌰𐌼 𐌹𐌹𐌼𐌹𐌲 𐌰𐌰𐌰𐌰𐌰	Palkót híven utánozva.

Keni ezért azt oldalba,
Szamara meg visszarúgja.
Palkó repül, kapálózik,
S pocsolyába hull be nyakig.

Mind a ketten, ahogy' vannak,
Segítségért kiáltanak.
Odaszalad pár favágó,
S kihúzzák a pocsolyából.

Kérdik tőle: „hol a másik?”
„Szamaram volt” – Ezt nem hiszik.
Több favágó véli róla:
Kereskedőnek gyilkosa.

A városba viszik legott,
S bíró elé állítják ott.
Elítéli tüstént helyben,
S viszik is a vesztőhelyre.

Arra jár a király maga,
S kérdi: mi a kívánsága.
„Elbúcsúzni – az volna jó! –
Szamaramtól” – mondja Palkó.

Hozzák hamar a szamarat,
'Míg letérdel ő ezalatt.
Ártatlan – ezt ő s a jósság
Együttesen hangoztatják.

Kegyelemben is részesül,
S udvarnál lesz bolond végül.
A világon – jól tudom rég' –
Ilyen szamár maradt elég.

Égeraracsa, 2002. május 7.

Sokak szerint az hiba nem lehet,
hogyha bárki butának született

Bugyuta-falva 1
(népmese alapján)

Egyszer volt, hol nem volt; ott, ahol lehetett:
Kidőlt kemencének bedőlt búbja mellett,
Ahol a verebek térden imádkoznak,
S kimérik húsát a hízott szúnyognak.

Ott van egy nagy falu, úgy hívják: Bugyuta,
Neves volt ez a hely, mert sok okos lakta.
Híre is kelt ennek szerte a világon,
Törte magát bárki, hogy bugyutát tartson.

Kapósak is lettek az eszes polgárok,
Osztogatták ők a sok okos tanácsot.
Alig maradt ezért férfiember otthon,
A nőkre 'mi hárult, maga volt az iszony.

Dolgoztak látástól vakulásig egyre,
A sok nő, 'mi tőle telt, azt mind megtette.
„Asszonyi igyekvés nem azonos” – mondják,
Gazosodott a föld, soványult a jószág.

Ebek harmincadja lett a házuk tája,
Felhívást is küldtek szerte a világba.
Férjeik számára megüzenték ebben:
Jöjjenek haza, mert tönkremegy így minden!

Hazaérve látják, mi a falu sorsa,
Amíg távol jártak, hiányzott a gazda.
Elkezdik nagy bölcsen meghányni és vetni:
Mitévők legyenek? bármi jobb, mint semmi.

Hosszan tanácskoznak, ütköznek az érvek,
Amíg a végére egyet nem értenek:
A bölcsességük volt oka a romlásnak,
Legyenek hát buták, akkor maradhatnak!

– Szedje össze eszét sürgősen mindenki!
Nem könnyű ügyesen jó bolondnak lenni.
Aki nem jól balga, az sikert nem arat,
Örök életére csak ostoba marad.

Égeraracsa, 2001. november 7.

Keskeny a mezsgye a balgaság
és az ostobaság között

Bugyuta-falva 2
(népmese alapján)

Az első kérdés az, hogy' kezdjenek neki?
Töri is a fejét – ezúttal – mindenki.
Végül határoznak: tanácsháza készül,
És az utókorra azt hagyják emlékül.

Munkához is látnak, mennek az erdőre,
'Mely a nagy hegyen túl, ott van egy szép völgyben.
Pompás szálfaerdő, sudaras, szebbnél szebb,
Fának ennél jobbat kívánni sem lehet.

Jó, kényelmes út visz odáig, kerülő,
Ám ostoba módon más lesz a teendő:
Egyenest a hegynek nekivágnak bátran,
Így tűnnek butának a bukdácsolásban.

Irgalmatlanul nagy és súlyos szálfákkal
Kelnek át a hegyen rogyadozó lábbal.
Az utolsó szálfa – elejtve – legurul,
Erre mind felviszik, s nézik: hogyan zúdul.

Leér az utolsó, mennek a kocsmába,
Esznek és isznak a jól végzett munkára.
Másnap nekifognak az építkezésnek,
Háromszögletű lesz, végül úgy döntenek.

Egy falán bejárást – jó nagyot – hagynak rajt' ,
Így bejönni bárki szekérrel is tud majd.
Találékonyságukat nézi a bíró,
És megállapítja, hogy ez mind nagyon jó.

Elkészül nehezen, lassan az épület,
S megtartják az avató ünnepségüket.
Körüljárják lassan, az'tán besétálnak,
Odabenn hirtelen vaksötétbe jutnak.

Sehogyan sem értik, hiba történt volna?
De hiszen sehol sincs másik nyílás rajta.
Mi lehet az oka, hogy nincs világosság?
S mennek a kocsmába, hogy ezt megvitassák.

Égeraracsa, 2001. november 10.

Bugyuta-falva 3
(népmese alapján)

Másnap összeülnek az új tanácsházban,
Hogy ne legyen sötét, a fejükön ég gyertya.
Sokat vitatkoznak: – mit kellene tenni?
Bontani lehet, ha nincs ellene senki.

Már-már megegyeznek, 'mikor közülük egy
– 'Ki most a legbalgább, hajdan a legbölcsebb –
Szót kérve elmondja – nem lehet azt tudni – ,
Hátha a napfényt is zsákba lehet dugni.

Tetszik ez az ötlet – nagyon – mindenkinek,
Délben ott tolong'nak, hogy majd fényt gyűjtsenek.
Egyik gereblyézi, másik lapátolja,
Van, aki vödörbe, van, aki egy zsákba.

Hordják a világot, a verejték szakad,
Ám hiába minden, nem lesz világosabb.
Este abbahagyják, másnap kezdik újra,
Amikor egy vándor érkezik meg oda.

Elámul nagyon a sürgésen-forgáson,
Majd hozzáfog ahhoz, hogy tanácsot adjon.
Vendégül is látnák, fizetnék busásan,
Ha segít nekik a tanácstalanságban.

Másnap létrát hozat, felmegy a tetőre,
Hajigálja le a cserepet a földre.
Potyog a sok cserép, nő a világosság,
Kifizetik díját, és nélküle folytatják.

Örülnek szerfölött, ülést is tartanak
Addig, amíg nem jön meg az esős évszak.
Akkor vége lesz az eddigi életnek,
És cserepezni kell, mivel úgy döntenek.

Gyertyafény mellett tanácskoznak újra,
Amíg egyvalaki rájön a nyitjára:
– Ablakot kell vágni! Akarja mindegyik,
S a sok ablak miatt a házat szétverik.

Égeraracsa, 2001. november 13.

A hühü ma már nem csak
kártyajáték neve

Bugyuta-falva 4
(népmese alapján)

Földesuruk unja szívből a pazarlást:
S tiltja erdejében nekik a favágást.
Bajba kerül így a jó bugyuták népe,
Nem tudnak készülni időben a télre.

Élnek az erdőben madarak is sokan,
Köztük van olyan is, amely haszontalan.
Manapság a varjak nagyon szaporodnak,
Sok gondot okoznak a földesuruknak.

Kiadja parancsba bírónak s a köznek:
– Tűnjenek a fákról mielőbb a fészkek!
Bírónk összehívja rögtön testületét:
– Hogyan lássunk hozzá? – teszi fel a kérdést.

Elhangzik javaslat – nem is egy – szép sorban,
Ámde bíró uram csak hallgatja szótlan.
Elégedetlenül üldögél a székén,
S dolgavégezetlen távoznak a végén.

Ülnek több napon át, s beszélnek hiába,
Ám senki sem jut a megoldás nyomára.
Közelít a hideg, fa nélkül a falu,
Szorítja az idő őket, mint egy satu.

Egyiküknek végül feldereng valami,
Amikor elindul hazulról odaki.
Lehorgasztott fővel, magába mélyedve,
Hasraesik, mert egy létra áll keresztbe.

Homlokára csapva rohan a tanácsba:
– Megvan a megoldás! – s bőszen újságolja…
Felcsillan a szemük, nyomban tett követi,
Elindulnak gyorsan varjúfészket szedni.

Magasan a fészek, kell hozzá a létra,
Keresztben viszik át, útban van a sok fa.
Kivágják a fákat, lesz meleg majd otthon,
Leszedik a fészket ily' bugyuta módon.

Égeraracsa, 2001. november 16.

A bolondság kaput tár
annak, 'ki jó úton jár

Bugyuta-falva 5
(népmese alapján)

Végre jön a tavasz Bugyuta-falvára,
Azt tartják ott is: a tavasznak nincs párja.
Az'tán beáll a nyár, tűz a nap keményen,
Elmarad az eső, szikkad körben minden.

Kiszárad a patak, elsárgul a mező,
Éhezik az állat, kevés a legelő.
Csak a templomtornyon zöldell a fű dúsan,
Azért, mert körüle sok százados fa van.

– Mekkora kár, ha ez veszendőbe menne!
Szénaként legalább egy petrence lenne.
De ki mászik oda azért, hogy levágja?
Tanakodnak nagyban, senki sem vállalja.

Végül valakinek támad egy ötlete:
– Nincs, aki kaszálja, hát tehén legelje.
Ilyen érintetlen legelőt nem talál
Senki most, amikor kiégett a határ.

Nagy tisztesség, hogyha bárkinek jószága
Ilyenhez jut hozzá ebben az aszályban.
Ez a kitüntetés senki mást nem illet,
Mint magát a bírót, vagyis a tehenet.

Már csak az a kérdés, hogy kerül a marha
A toronytetőre, illetve a falra?
Ezen töprengenek, s rájönnek nyitjára:
Kötélhurkot vetnek a tehén nyakába.

Átdobják a tornyon, megfogják mindnyájan,
Nekirugaszkodnak, s emelkedik lassan.
Kimered a szeme, kiflittyed a nyelve,
Azt hiszik, fű után nyújtja ki azt egyre.

A teher túl nehéz, vissza is engedik,
A tehén meg eldől egészen a földig.
– Hej, haj! – sóhajtoznak – nincs ez sehogy' sem jól,
Megrepedt a szíve a vágyakozástól.

Égeraracsa, 2001. november 18.

Bugyuta-falva 6
(népmese alapján)

Ebben az időben sok háború járja,
Éppen ezért esnek nagy aggodalomba.
Attól félnek szörnyen, só nélkül maradnak:
– Mivel főzünk akkor? – teszik fel egymásnak.

Meghányják a dolgot, mitévők legyenek,
Végül meghátrálnak, meggyőzők az érvek:
Cukorrépából lesz – közismerten – cukor,
Így készülhet só is, ha elvetik jókor.

Kihasítanak a földből egy jókorát,
Bevetik azt sóval, telik – az angyalát!
Csőszt is állítanak a madarak miatt:
– Ki ne csipegessék, mert akkor mi marad!

Telik-múlik a nyár, zsendül a sóvetés,
Öröm lesz aratni, ha majd egészen kész.
Fogadott csőszüknek kötik a lelkére:
– Ha valami jószág bitangol, kergesse!

Egy napon betéved egy tehén valóban,
A csősz rákiabál: – nem arra te, hóha!
Ám a jámbor jószág még rá sem hederít,
A csősz meg elrohan keresni valakit.

Nyomban összeülnek, s hosszas vita után
Kivonul hordszéken bírónk a csősz nyomán.
Hurcolják őt addig föl-alá a székben,
Amíg a tehén odébb nem áll szépen.

Ettől fogva egyéb rendbontás nem akad,
A sóvetés helyén szulák s perje sarjad.
Reménykedő szívvel járnak a határba,
Kóstolgatják: – már csíp! s harapnak csalánba.

Aratáskor együtt a csalánt tépik, húzzák,
Ég, sajog a kezük, s otthagyják a munkát:
– Kesztyűben aratni, hogy nézne ki nyáron?
Ezért kénytelenek meghagyni azt lábon.

Égeraracsa, 2001. november 20.

Bárgyú az a lurkó?
Csak faragatlan tuskó

Bugyuta-falva 7
(népmese alapján)

Egyszer csak, hogy, hogy nem, egy nagy rák eltéved,
Kimászik a vízből, mint 'ki utat vétett.
Ollója után megy – szegény – a vesztére,
S megérkezik lassan falunk főterére.

Lesz nagy riadalom, egymást értesítik,
Egybesereglenek, s találgatnak váltig:
– Ki lehet, mi lehet? – sokat töprengenek,
Megegyeznek abban: – valami szörnyeteg.

– Nyilván szabóféle…, hiszen ollója van
– Vallja a bölcs bíró kissé vontatottan.
Kerítenek hamar egy vég finom vásznat,
Amelyen a „mester” ide-oda mászhat.

Szerencsétlen jószág össze-vissza mászkál,
A bugyuták nézik: 'mint fordul a falnál.
Ritka szép ruha lesz, szabdalják a vásznat,
Ilyet manapság már kevés ember láthat.

Ízekre metélik, amerre a rák ment,
Tenyérnyi darabból van már egy regiment.
No, erre gyanítják, hogy rászedi őket,
Aligha szabó ez, de akkor ki lehet?

Közelednek hozzá, köztük a bátrabbja
Addig merészkedik: meg is tapogatja.
De vesztére teszi, mert a rák ollója
Nagyot csíp a polgár közeli ujjába.

– Gyilkos! Gyilkos! – üvölt emberünk rémülten,
S a sebesült testrészt bekötik még helyben.
Vésztörvényszéküket megalakítják ott,
'Mely ilyeténképpen hoz határozatot:

– Fondorlatos tette megfontolt, szándékos,
Szabómester helyett közönséges gyilkos.
Méltó a halálra — a pálcát eltörik,
Ámbár sajnálattal, de a vízbe lökik.

Égeraracsa, 2001. november 22.

Van, akit örömében a bába háromszor
feldobott és csak kétszer kapott el

Bugyuta-falva 8
(népmese alapján)

Meg kell adni, hogy a bugyuta asszonyok
Ostobasága ma is közszájon forog.
Ők sem maradnak el a férfiak mögött,
Van köztük olyan is, 'ki kissé ütődött.

Történetesen egy szép, fiatal özvegy
Elhatározza azt, hogy a piacra megy.
Kendermagos tyúkja minden áldott napra
A maga tojását rendesen megtojja.

Ezért félrerakhat, van néhány krajcárnyi,
Szakajtóba teszi s fejére helyezi.
Gangosan-rangosan elindul előre,
Jó félórányira van a város tőle.

Ráér gondolkodni, ideje van bőven:
(– Kaphat a tojásért három krajcárt éppen.
Vesz rajta tyúkokat, tojnak majd naponta,
Városba megy újra azért, hogy eladja.)

(– Vásárol tyúkokat, kotlósokat ültet,
Csibéit eladja, pénzzé teszi őket.
Árukon ludat vesz, azok is felnőnek,
Kap értük majd annyit, elég egy kecskének.)

(– A kecske tejet ad, gidákat is ellik,
Anyakocát vehet, majd tehénre telik.
A tehénnek borját: az üszőt eladja,
Ha tinó lesz, akkor göbölynek hizlalja.)

(– Bérest is fogad fel, lovat vesz melléje,
Kitataroztatja a házát is végre.
Mikor kész a házzal, keres majd valakit,
Akihez hozzámegy, s megtartják a lagzit.)

(– Három hordót ver a férje akkor csapra,
Lesz nagy dínomdánom, ő is táncol arra.)
– Ihaj-csuhaj, így la! – azzal nagyot ugrik,
Puff! le a szakajtó, a tojás meg törik.

Égeraracsa, 2001. november 24.

Rátóthoz köti e mesét – az ám –
a máig fennmaradt szájhagyomány

Bugyuta-falva 9
(népmese alapján)

Mezőn a csősz egyszer nagy úri tököt lel,
– Fékomadta-teremtette! – így kiált fel.
Főzni valót látott, sütni valót soha,
Föl is veszi, tapogatja s megszagolja.

Csak nem találja ki, viszi a faluba,
S teszi a tököt a tanács asztalára.
Elszörnyülködnek rajt' , mint aki rémet lát,
Nézik, hol a tököt, hol pedig csak egymást.

Ilyet ők sem láttak, ezt vallják mindnyájan,
Kérdik a bírót is: – mondja meg csak bátran!
– Nos, hát…, atyafiak, – kezével mutatja –
Csakis… tojás lehet! olyan a formája.

– Milyen tojás lehet? – már csak az a kérdés,
– Sárkánygyík vagy lúdvérc lehet a teremtés.
Csőszre hallgat bírónk, aki azt állítja,
Valami négylábú csatangol a zabban.

Jól fut, sörénye van, hosszú szőrű farka,
(Környékükön a ló még igencsak ritka.)
Ám a bíró látott csikót is meg lovat,
Így felkiált: – ilyen tojást csikó tojhat!

Megegyeznek abban, hogy maguk kiköltik,
Megülik a tojást sorban, ahogy’ illik.
Ma is ott ülnének, 'ha nem rebesgetnék:
– Rázápult az már a tanácsra réges-rég.

Erre fellázadnak, nem költik azt tovább,
Vigyék a határba, gurítsák le, ha záp.
Felviszik egy hegyre, a falu kicsődül,
Legurítják onnan, bűzlik már messziről.

Gurul, gurul, 'míg egy bokorban fennakad,
Rapityára törik, s megijeszt egy nyulat.
Ugrik a nyúl, nézik: – fut a csikó, nagy ég!
A bíró meg sóhajt: – ülhettük volna még!

Égeraracsa, 2001. november 27.

A buta az ostobák törzsébe, a bambák osztályába,
a gügyék rendjébe, a bárgyúk családjába
és a balgák nemzetségébe tartozó faj

Bugyuta-falva 10
(népmese alapján)

Bugyuta-falvára szép napok virradnak,
A veszedelem elmúlt, hála a papnak!
– Majd' elfelejtettem – egy bajuk akad még:
Macskának soha sem hallották a hírét.

Szaporodnak náluk nagyon az egerek,
Hovatovább velük él e szürke sereg.
Mindenüket rágják, futkároznak körben,
Így él a nép – való – nagy veszedelemben.

Egy szép napon az'tán egy vándor érkezik,
Holmi nyivákolót hóna alatt szorít.
Egy iromba macska az óbégató jószág,
Ám a bugyuták azt most először látják.

Faggatják a vándort: – miféle szerzet az?
– Kis egerész kutya – hangzik rá a válasz.
Megy a fogadóba, leül az asztalhoz,
Enni kér és várja, a vendéglős mit hoz.

Lerakja a macskát, kevés a csomagjuk,
A víg egérbanda ügyet sem vet rájuk.
Nem rest a macskája, ugrik a padlóra,
És az egereket öldösi halomra.

– Ez kell nekünk ide! – mondják a bugyuták,
Száz aranyért máris övék lesz a jószág.
Az idegen siet, kérdezik: – mit eszik?
– Tejfelt is – szól vissza; – embert is – úgy értik.

A macska ezalatt benn van a magtárban,
És az egereket irtja már javában.
Megrémül a többi, amikor megtudja,
Micsoda vadállat szakadt a nyakukba.

Felgyújtják a magtárt, égjen el az állat,
Átugrik máshová, s gyújtanak csűrt, házat.
Porig ég a falu, sok lakó elköszön:
Azóta van annyi ostoba a földön.

Kispest, 2001. november 30.

„Műveletlen föld is vadul,
a jó pap is holtig tanul”
népi mondóka

Csalóka Péter kalandjai 1

(népmese alapján)

Hol volt, hol nem volt – ott – , túl az ungon-berken,
Élt egy huncut ember a szép Csallóközben.
Csalóka Péter volt az ő becses neve,
'Ki furfangos módon társait rászedte.

Ül Csalóka Péter egyszer a söntésben,
'Mikor két rátóti legény ráront éppen:
– Minket csaljon, Péter! – kérik a legények,
– Nem csalok én senkit, az urak tévednek.

– Addig el nem megyünk – hajtogatják váltig,
– Isten neki, akkor maradunk halálig.
Közben Péter fizet előre – titokban –
Húsz icce jó bort a kocsmárosnak nyomban.

Valahányszor kér egy icce bort újra,
A süvegét mindig a padlóhoz vágja;
Közben kérdezi a kocsmárostól egyre:
– Ugye, hogy ki van már ez a bor fizetve?

Eleinte a két legény csak szabódik,
Ám Péter kínálja őket, ahogy' illik.
Bizonygatja nekik, hogy az ő sipkája
Minden bort kifizet, hogyha földhöz vágja.

Amennyi eszük volt — a két legény látja,
Hogy Péter szavának van is igazsága.
Nekiesnek s kérik: – adja el a sipkát!
Ám Péter nem adja, kéreti még magát.

Végtére ráveszik, megfizetnek érte,
És ki is próbálják: egy icce bort kérve.
Semmibe sem kerül, (hiszen rendezve van)
Mennek bemutatni a szomszéd faluba.

Megisszák ott a bort, süveg repül földre,
Csakhogy ilyen módon nem lesz az fizetve.
Szétmegy a süveg is, a két legény fizet,
Belátják, hogy Péter lám, megcsalta őket.

Égeraracsa, 2001. június 20.

„Szemtelenség nélkül lehet valaki eszes,
de ész nélkül csak igen ritkán szemtelen”
Nagy Károly

Csalóka Péter kalandjai 2

(népmese alapján)

Csalóka Pétert a két legény keresi:
Pénzüket akarják tőle visszakapni.
– Nem találják itthon – mondja a cselédje – ,
Kiment már jó korán ő a köles földre.

Kilovagolnak a legények utána,
Rá is találnak így hamar a gazdára.
Egy jegenyefának veti ő a vállát,
Amely' megdőlve a köles vetésre állt.

– Adja vissza a pénzt, fogjuk csak rövidre!
– Visszaadnám, de nincs nálam egy fillér se' .
Otthon hagytam, és ha elmegyek most érte,
Akkor a fa bedől majd a kölesembe.

– Ne féljen, kend, semmit! Fogjuk mi majd addig,
Amíg hazamegy kend, az'tán majd elválik.
– Nagyon fáj a lábam, hogy mehetnék gyalog?
– Üljön fel lovunkra, gyorsabb úgy a dolog!

Péter gazda enged a sürgető szónak,
A két legény áll a fa mellé tartónak.
– Siessen, kend, vissza! – kiáltják utána,
Amire vágtatva indul el honába.

Otthon levágja a lónak hosszú farkát,
Egy zsidónak adja el a lovat mindjárt.
A farkát rákötí jó, erős cölöpre,
S leveri egy mély sár kellős közepébe.

Visszamegy gyalog és elkezd kiabálni:
– Sárba fulladt lovuk, ki kellene húzni!
Erre a legények elengedik a fát,
Kiderül: görbén nőtt, s félórát tartották.

Mennek pocsétához, bele is gázolnak,
Megfogják két kézzel, s húzzák a lófarkat.
Egyszer csak a farok szakad a markukba,
Hanyatt esnek vele, s Péter kuncog újra.

Égeraracsa, 2001. június 22.

Bárkinek hisz földön-égen,
palimadár a hiszékeny

Csalóka Péter kalandjai 3

(népmese alapján)

Ahogy' esteledik, feljön a hold lassan,
Péter gazda fázik, mivel mezítláb van.
Leül ő a földre, feltartja a lábát,
Nyögdécsel: milyen jó, meleg a holdvilág.

A legények hiszik: tényleg meleget ád,
Minthogy nagyon fáznak, lehúzzák a csizmát.
Feltartják lábukat a holddal telt égre,
Ezalatt Csalóka csizmát választ végre.

A két pár csizmából egyet-egyet elcsen,
S felhúzva azokat el is oson menten.
A két legény fázik, jöhetne a csizma,
Ám azokból egy-egy maradt mutatóba.

Mennek a faluba, Pétert ott elkapják;
Elmondják mindennek: ekkor lesz mákvirág,
Embercsaló kujon, akasztófa címer,
Ördög cimborája, csak nem rendes ember.

Megfogják, megkötik, bedugják egy zsákba,
Vízbe dobni viszik a folyó partjára.
Van a vízhez közel egy kis kurta kocsma,
Betér a két legény oda egy italra.

Ezalatt kinn marad ajtó előtt a zsák,
Mészáros jár arra és előtte jószág.
– Nem leszek vicispán! – Péter kiabálja,
Mihelyt hangokat hall odabenn, a zsákban.

– Hát kendet mi lelte? – kérdi a mészáros,
– Erőszakkal akar engem Liptó város.
– Leszek én vicispán! Helyet is cserélnek,
S őt dobják vízbe a kijövő legények.

Péter a tulkokkal partra áll eléjük:
– Vízből hozom őket. (látszik tükörképük)
– Ránk várnak, komám! – szól egyik a másiknak,
És a vízbe vesznek, amint beugranak.

Égeraracsa, 2001. június 24.

„Hogy mi késő? tudja csak meg:
Eső után a köpönyeg”
népi mondóka

Csalóka Péter kalandjai 4
(népmese alapján)

Visszamegy hát Péter gyorsan a vásárba,
És ott az ökreit jó áron eladja.
Útban hazafelé letelepedik ám:
Számolja a pénzét terített gubáján.

Jön egy lakodalmas menet arra tüstént,
Uccu! nekiesnek: – hol vette a sok pénzt?
Nem rest ő felelni, el is magyarázza:
– Nem kell messze menni, csak az erdőn túlra.

– A mocsáron innen, csáléra lefelé,
Ott, a domb mellett, hajszra meg fölfelé.
A magas körtefa tövében van egy kút,
Az tele van pénzzel, így mindenkinek jut.

Amint magyarázza, szétszalad a násznép
A szegény menyasszonyt elfeledve végképp' .
A magányos lányka sírdogál egy kövön:
– Mi lesz most velem, ha vőlegényem nem jön?

Nem volt érzéketlen Csalóka Péter sem,
Megnézi a szép lányt, s vigasztalja menten.
Törli a két szemét, ölébe is veszi,
Addig simogatja, 'míg kiengeszteli.

Hajlik a szavára, rááll a lány végre:
Csalóka Péternek lesz a felesége.
Szép szóval és pénzzel vesz rá lányt a legény,
S Péter most egyikben sem volt éppen szegény.

– Mit mond majd a falu? – aggódik a szép lány,
– Segítünk majd rajta, ne legyen az talány.
Cseréljünk most ruhát, menj csak a házamba!
Én meg itt maradok a násznépet várva.

Cserélik a ruhát, a lány hazasiet,
Péterről meg szedik le a keresztvizet:
– Láncos-lobogósát, forgós-suhogósát!
Eldöngetnék őt jól, hogyha most elkapnák.

Égeraracsa, 2001. június 26.

„Malmon és fiatalasszonyon
gyakori az igazítás”
népi bölcsesség

Csalóka Péter kalandjai 5

(népmese alapján)

Fejet hajt le Péter, kendőzött a képe,
Lakodalom alatt szemlesütve néz le.
A menyasszonyoknál ez a szokás régi,
Így azután nem is ütközik meg senki.

Nem eszik, nem iszik, hiába kínálják,
Csak egyszer, amidőn elfújják a gyertyát.
Felkapja a kancsót jót húzva belőle,
Majd visszahelyezi – érzéssel – középre.

Visszatér a gyertya, a násznép bámulja:
Boroskancsó áll – tyű! – benn, a kásástálban.
Nagy hahota támad, kiszáll az ablakon:
A sötétben ivott valamely' hajadon.

Dicséretes szokás éjfél felé arra:
Násznép kíséri az új párt a padlásra.
Megy velük a napam, ha valami lenne,
Bölcs tanácsaival, hogy fiát segítse.

A csintalan násznép a hágcsót elveszi,
Nehogy a menyasszony el tudjon szaladni.
Kérezkedik Péter: menne az udvarra,
Kötéllel derekán eresztik le oda.

Széttekint ott Péter a kötelet fogva,
Lát egy kecskebakot, köti a szarvára.
Ő maga odébbáll, a kecskebak marad,
A vőlegény húzza padlásra ezalatt.

Ott karjába omlik, furcsállja is nagyon,
Sötét van, tapogat: – ilyen a menyasszony?
Az a sok-sok minden, 'mi kezébe akad,
Ad neki nagyon is torz, vad fogalmakat.

– Volt kendnek négy lába, árulja el, anyám?
– Volt hát, te bolondos, de most már alhatnám.
– Volt kendnek szarva is? – marad meg a tárgynál,
– Volt az apádnak, lesz neked is, aludjál!

Égeraracsa, 2001. június 28.

„Aki kívül van, be szeretne jutni,
aki belül van, ki szeretne jutni”
ez a házasság intézménye

Csalóka Péter kalandjai 6

(népmese alapján)

Csalóka Péterünk azt is megtudja még:
A lakodalmas nép kis mézes bort innék.
Könnyű mézet lopni, nincs is olyan messze,
Két legényt küldenek a szomszéd méhesbe.

Előre megy Péter, üres kasba bújik,
Jön a két legény is: egyik után másik.
Emelgetik a kast: – mely'k nehezebb végül?
Így jutnak el ahhoz, amelyben Péter ül.

– Ez a legsúlyosabb – megbeszélik – ez kell!
Azt hiszik szegények, színültig van mézzel.
Kétfelől dorongot dugnak a fülébe,
Vállra is emelik, s elkotródnak vele.

Kasból a lábát kinyújtja Csalóka,
S vele így az elsőt jól fenéken rúgja.
Úgy véli a legény, hogy pajtása teszi,
– Ne rugdalózz' , öcsém! – szól s megfenyegeti.

Esküszik a másik égre és a földre,
Ő hozzá se nyúlt, ilyet nem is tenne.
Csalóka ekkortájt nyújtja másik lábát,
S megrúgja azt is, 'ki mentegeti magát.

– Ejnye, a nemjóját! – kiáltja most emez –
A hétszázát neki, jó vége így nem lesz!
Ezzel a doronggal adok majd én neked:
Ott is megvakarod, ahol nem is viszket.

Csalóka egyszerre rúgja ekkor őket,
Elhajítják a kast, neki is gyürkőznek.
Husángolják egymást bőszen agyba-főbe,
Elég lesz az nekik – úgy vagy három hétre.

Péter most kibújik, iramodik haza,
Oda megérkezve ruhát cserél újra.
És hogy meglakoljon bűneiért végül:
A menyasszonyt veszi el ő – feleségül.

Égeraracsa, 2001. június 30.

„A szép szó nem kerül semmibe,
ám jól jövedelmez többnyire”
népi bölcsesség

Csalóka Péter kalandjai 7

(népmese alapján)

Ott, ahol Péter él és a felesége,
Lakik egy uraság, neki is van neje.
Eljutott a nőhöz Csalókának híre,
A kengyelfutóját el is küldi érte.

Megizzasztja Pétert útján alaposan,
(– Megfizetek ezért) – gondolja magában.
Mégis, 'mikor elé járul köszönteni,
Mélyen meghajolva kezet csókol neki.

Megtetszik a nőnek Csalóka modora:
(– Nem olyan kópé ez, ahogyan gondoltam.)
– Hogy vagy, kedves Péter? Jött valaki veled?
Van-e egyáltalán neked feleséged?

– Nagyságos asszonyom, házas ember vagyok
– Mondja erre Péter, közben szeme ragyog.
– Szeretném már őt is megismerni nagyon,
Hozd el, Péter, hozzám, szeretettel várom!

– Csak egy kis hiba van – vakarja a fejét – ,
Az az, hogy nagyothall, mindent nehezen ért.
– Nem lehet akadály – volt a válasz erre – ,
Legfeljebb hangosan beszélek majd vele.

Csalóka hazamegy, szól az asszonyának:
– Bori, készülj hamar, a kastélyban várnak!
Az úrnő téged is meg akar ismerni,
Ám nagyothall, úgy kell kiabálni neki.

Alighogy belépnek, Borcsa kiált nagyon:
– Mélységes hódolatom, nagyságos asszony!
(– Vagy úgy – gondolja ezt magában az úrnő – ,
Azt hiszi a szegény, más is úgy hall, mint ő.)

Ordítoznak ezért egyre hangosabban,
Összeszalad a nép, azt gondolják: baj van.
Csalókából pedig kitör a hahota,
Tréfájának a nő így lesz áldozata.

Égeraracsa, 2002. július 23.

Dolgaidat úgy bízd másra,
hogy a haszon kárát látja

Csalóka Péter kalandjai 8

(népmese alapján)

Gazdag az uraság, sok is az adósa,
Egy ember kell neki, hogy pénzét behajtsa.
Végül kiszemeli Csalókát – ismerve,
Megfelel arra, hogy pénzét begyűjtse.

– A nyugták itt vannak, hajtsd be a pénzemet,
A húsz százaléka így a tiéd lehet!
Útnak indul Péter, lépte nem tétova,
S megérkezik hamar az első városba.

Az úr adósait csődítené össze,
Ám ők nem akarnak eljönni sehogy' se' .
Megüzeni nekik: – fizetni kell – tudják – ,
De tartozásuknak csak húsz százalékát!

Tetszik ez az ötlet, eljön így mindegyik,
S az adósságuknak e részét törlesztik.
Abajgatja Péter az adósokat sorban,
S a húsz százalékot begyűjti boldogan.

Hazaérve – otthon – kérdi az uraság:
– Mindent kifizettek, úgyhogy nincs adósság?
– Hová gondolsz, uram? – szól Péter merészen –
Amit behajtottam, az csak az én részem.

– Ez meg mit jelentsen? – kérdi az úr tőle,
Csalóka elmondja, őket rábeszélte:
Fizessék meg neki a húsz százalékát,
Az úr majd jövőre kapja meg a jussát.

Dühbe gurul az úr, elönti a méreg,
Száműzi örökre: – földemre nem léphet!
Ám Péter visszatér földdel telt szekéren,
Elfogják s viszik a bíró elé menten.

Hivatkozik – ekkor – saját mentelmére:
Nem tette lábát az uraság földjére,
Más országból való az a föld, 'melyre állt;
Elneveti magát az úr, és megbocsát.

Égeraracsa, 2002. július 24.

„Isten kész megbocsátani,
mihelyt megtért a bűnös”
Kálvin János

Csalóka Péter kalandjai 9

(népmese alapján)

Az úrnak nem tetszik Csalóka tréfája,
Megleckéztetését el is határozza.
Huszonöt bot járna, nem tudja, mi' módon,
Péternek sikerül kibújnia folyton.

Cselhez folyamodik várispánját kérve:
– Küldök egy parancsot, hajtsd pontosan végre!
Ezután Csalókát magához hivatja:
– Vidd ezt a levelet a másik kastélyba!

Péternek a dolog nincsen az ínyére,
Egy szolgát kér arra, hogy helyettesítse.
Fogja a levelet és viszi a szolga,
Olvassa az ispán, miután megkapja.

Behív egy poroszlót, s kiadja parancsba:
– Kösd padra a szolgát! és jól megcsapatja.
Csalóka megtudja: a szolgát mi érte,
Lesi az alkalmat, bosszút forral – sértve.

Eljön az alkalom nagysoká' — végtére,
Van az uraságnak ötvenkét sertése.
Nem járnak a makkra, rangos ólban élnek,
Oltalmazzák őket, attól olyan szépek.

Elhajtja valaki egy éjjel azokat,
Senki, de senki még nyomukra sem akad.
Bősz haragra gerjed az uraság maga,
A disznóőröket egyenként vallatja.

Csalóka is felmegy végül a kastélyba,
Közli, hogy a tettes ki lehet – gyanítja.
Visszaszerzi őket, ha nyomukba ered,
Csak egy írás kell még ahhoz, hogy terelhet.

Megkapja az okmányt, hozzá a költséget,
(Ezzel már szabadon eladhatja őket.)
Ő volt, 'ki éjjel a disznókkal elhajtott,
Így büntette meg az álnok uraságot.

Égeraracsa, 2002. július 28.

Véget ért a móka,
elment a Csalóka

Csalóka Péter kalandjai 10

(népmese alapján)

Lovat árul Péter, tetszetős külsőre,
Egy városi ember alkudozik vele:
– Ne csaljon meg, kérem! Mondja: van hibája?
– Kérdőn néz az ember közben Csalókára.

– Kútba nem néz soha, nem mászik a fára,
A vasat sem eszi, nincsen más hibája.
– Hisz' nekem nem is kell, hogy a kútba nézzen,
Fára sem kell mászni, s nehogy szögön éljen.

Megalkusznak tüstént, majd kezet is ráznak,
Csalóka elteszi így a vételárat.
A vevő indulna, akkor veszi észre,
Hogy a lova nem lát, vak a szerencsétlen.

– Megmondta Csalóka: a ló nem néz kútba,
Így azután ezért csak magát szidhatja.
Mendegélnek odább, 'míg egy hídhoz érnek,
Dobog ott a palló, a ló megáll végleg.

– Megmondta Csalóka: a ló nem megy fára,
Könyörgés és verés mind-mind csak hiába.
Nem veszi rá senki, hogy a hídon menjen,
Vízen gázolnak át, más megoldás nincsen.

Végül fel akarja kantározni lovát,
Akkor sül ki az is, nem tűri a zablát.
– Megmondta Csalóka: nem eszi a vasat,
Így a jámbor vevő mást nem is okolhat.

Elköltözik Péter és a felesége,
Sok van a rovásán, mennek más vidékre.
Szentelnek új házat, hivatják a papot,
S meg is eresztik a hordókban a csapot.

Folyik a bor Hencidától Boncidáig;
S addig táncol egyik, kacag ott a másik,
'Míg jön értük szüntetője jajnak-bajnak,
Akkor elhallgatnak, tovább nem kacagnak.

Égeraracsa, 2002. július 29.

„Róka, róka köztetek,
nehogy hátranézzetek!”
gyerekmondóka

Égszakadás, földindulás…
(népmese alapján)

Hetedhét vármegyén túl van az egészen,
Ahol domb magaslik fölfelé merészen.
Abban van egy barlang, benne én is jártam,
Falán fáklyafénynél rajzokat találtam.

Ahogy' a rajzokat másolgattam egyre,
Összeállt belőlük lassanként egy mese.
Hol történt meg mindez? Nos, hát Erdősmecsken,
Elmondom most hamar, nehogy elfelejtsem:

Él egy kendermagos, bóbitás tyúkocska,
Amely kapirgálni átjár a szomszédba.
Megy a szemétdombra, annak tetejére,
Ám honnan, honnan nem, kő esik fejére.

Megijed őkelme, szalad nyakra-főre,
Szembejön a kakas, megkérdezi tőle:
– Mi történt, tyúkocskám, hová lesz a futás?
– Égszakadás, földindulás, fejemen koppanás!

– Nohát, fussunk együtt, 'míg bírjuk erővel!
Közben találkoznak útjukon egy őzzel:
– Hová, kakas koma, mi ez a szaladás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

– Veletek is tartok – így szól az őzecske,
Csakhamar egy róka jön épp' velük szembe:
– Mi dolog, őz koma, ez a lótás-futás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

– Jaj, hadd menjek én is! – vágja rá a róka,
Szaladnak; s farkasra bukkannak bozótban:
– Ugyan, róka koma, hová a rohanás?
– Égszakadás, földindulás, tyúk fején koppanás!

Már öten loholnak semmit sem pihenve,
Egyszer csak zutty, zutty, zutty! hullanak verembe.
Tágas, nagy a verem, mélyre van az ásva,
Eleget próbálják, ámde mindhiába.

Megizzad a farkas a nagy ugrálásban,
Szintén melege lesz rókánknak ezt látva.
A tyúk is kiáltoz' : – kot, kot, kot, kotkodács,
Innen – ahogy' nézem – nincsen szabadulás!

Farkashoz sompolyog a róka merészen,
S valamit súg neki halkan a fülébe.
A farkas meg kiált nagyon is feldúlva:
– Ejnye, be ehetném! – ezt adja tudtukra.

– Ne maradjunk éhen – szól a róka közbe – ,
Azt együk meg, 'kinek legcsúfabb a neve.
– Okos a gondolat, valóban így lesz jó
– Szól a farkas, mint 'ki – róka által – bíró.

– Farkas, barkas de szép, róka, bóka is az,
Őzöm, bőzöm is szép, s szép a kakas, bakas.
Tyúkom, búkom de csúf! — széttépik, megeszik;
Ám biz' az kevés volt, újra mondja nekik:

– Farkas, barkas de szép, róka, bóka is az,
Őzöm, bőzöm is szép, csúf a kakas, bakas!
Szétszaggatják őt is, de mégsem laknak jól,
Ezért a sorolást elkezdi hát újból:

– Farkas, barkas de szép, szép a róka, bóka,
Őzöm, bőzöm de csúf! — így szól a mondóka.
Ketten maradva a róka kezdi félve:
– Róka, bóka de szép!…, s nem jut a végére.

Farkas a komáját megragadja torkon:
– Csúf, csúf, csúf! – kiáltja – evés közben – folyton.
Ám sok haszna nincsen belőle már neki:
Arra jár egy vadász, 'ki végül lelövi.

Az erős törvényt szab hatalmánál fogva,
Pórul jár a gonosz, teljesedik sorsa.
Mesém ennyi mára, erről szólt a barlang,
A rajz füle, farka benne van, nem lappang.

Kispest, 2003. január 23.

A meséket addig mondják,
amíg világ lesz a világ

„Egyszer volt, hol nem volt… ”
(népmese alapján)

Nagyon régen történt, sok-sok idő eltelt
Azóta, hogy a pap nyúlzsírral keresztelt.
Akkor élt szegényen egy foltozóvarga,
Börzsönyben volt háza, ő maga tákolta.

Ma is látni lehet: hol volt a viskója,
Nem sok nyoma maradt, mert a szél elhordta.
Se föld, se kert hozzá, csak a mestersége,
Szűkös jövedelem a megélhetésre.

Nem volt neki tényleg egyéb földi java,
Csak egy hosszúfülű, szürke kis szamara.
Fiaira hagyta, 'mikor kiszenvedett,
Sorban a szamarat, nyerget és hevedert.

Fogta a szamarát legidősebb fia,
Indult vele tüstént azért, hogy eladja.
Ment, mendegélt, végül egy városba ért ő,
Ablakban könyökölt ott egy kereskedő.

– Hallod-e, komám – kiáltotta neki –
Azt a kis szamarat nincs kedved eladni?
Válaszolt a legény: – uram, hogyne volna!
Így a kereskedő tovább is folytatta:

– Minden vagyonom a szamárért megkapod,
Mesélsz, s nem kezded úgy: „egyszer volt, hol nem volt… ”
Ha a kezdet rossz lesz, neked semmi sem jut,
Elveszted szamarad, s fel is út, le is út!

Erre a legényünk jó nagyot kacagott,
S gondolkodni kért még három teljes napot.
A három nap eltelt, jött a fiú és szólt:
– Elkezdem a mesét: „egyszer volt, hol nem volt… ”

– Állj! – vágott szavába – nem álltad az alkut,
A szamarad enyém, fel is út, le is út!
Meghökkent a legény, búsulva ment haza,
Elmesélte otthon, hogy' járt a városban.

A középső fiú felvette a nyerget,
Elment a városba remélve, hogy nyerhet.
Ő is megpróbálta, három napig készült,
Nekifohászkodott, s neki sem sikerült.

Hazakerült ő is, elmondta, hogyan járt:
A mondókájával hogy s mint szenvedett kárt.
A legkisebb fiú fogta a hevedert,
Így felkerekedve hamar útra is kelt.

A városban rögtön a kalmárt kereste,
Hogy vele az alkut azonnal megkösse.
Nem töprengett azon: hogyan van és mint van,
Elkezdte a mesét — még ott azon nyomban:

– Édesanyám otthon jércét nevelgetett,
Nagyon dédelgette, adott neki nevet.
Tojt is végül tojást így az eszemadta,
Anyám meg azt egy bő kosárkába rakta.

– Mindjárt ráültette tyúkját a tojásra,
Kotlott, kotlott, kotlott, s kikelt egy kakaska.
Ez a vörös kakas röpült az ágasra,
Onnan kukorékolt bele a világba:

– Kukorikú, kereskedő, fogd a vándorbotot,
Gazdasszonyom fia elnyerte vagyonod!
Olyan mesét mondott, amelyet kigondolt,
Nem jött ki a száján: „egyszer volt, hol nem volt… ”

A kalmár csak nézett, nem volt mit tennie,
Átadta helyét a legénynek ízibe' .
Hívta a bátyjait, adott bőven nekik,
Ott élnek még most is, nekem elhihetik.

Égeraracsa, 2003. szeptember 25.

„Tengeren innen s túl is – tudd! –
bár van liba, csak lúd a lúd”
mókás mondóka

Három pillangó
(népmese alapján)

Kezdődjék a mese, s legyen a vége jó!
Kertemben libegett három kis pillangó.
Egy piros, egy fehér, a harmadik sárga,
Táncolva repültek virágról virágra.

Ahogy' játszadoztak, repkedtek a fényben,
Észre sem vették a felhőt az égen.
Beborította azt, eső közeledett,
Annyira gyorsan jött, hogy meglepte őket.

Haza is rohantak, be akartak menni,
Ámde a ház kulcsa nem akart meglenni.
Nem találták meg azt, az eső meg szakadt,
Szegény kis pillangók megáztak ezalatt.

Elmentek a piros tulipánhoz, s kérték:
– Nyisd fel házikódat, mi kérünk testvérkék!
– Pirosnak felnyitom, a többieknek nem,
Ázzanak csak tovább, nem érdekel engem!

A piros azt mondta: – én is kint maradok,
Nem megyek be hozzád, bárhogyan is zuhog.
Eközben még inkább rákezdte az eső,
Liliomhoz szálltak, s a fehér állt elő:

– Nyisd fel házikódat, szép fehér liliom,
Engedj be bennünket, ne ázzunk oly' nagyon!
– A fehér bejöhet, mert ő olyan, mint én,
A többi elmehet, nem érdekel, ez tény!

A fehér sem ment be, visszaszállt hozzájuk:
– Inkább ázzunk együtt, egymást el nem hagyjuk!
Mentek a nárciszhoz, őt kérte a sárga:
– Nyisd fel házikódat, ne legyen az zárva!

– Csak neked nyitom fel, a többi elmehet!
Hallotta ezt a Nap, s megsajnálta őket.
Elűzte az esőt, nyomát szárította,
Táncoltak így estig, s együtt mentek haza.

Kispest, 2004. január 19.

Árvíz esetén a sok víz gondot adott:
csónakból hegyeztek Kukutyinban zabot

Jakab és a zab

(népmese alapján)

Amit most elmondok, valóban tiszta sor;
Mikor volt, mikor nem volt — volt valamikor
A földön egy cserfa, 'mely az eget verte,
Ágán ült egy öreg – aki ezt mesélte:

Élt egy gazdaember, szolgája legénike,
Ennek a szolgának Jakab volt a neve.
Kiadja a gazda egyszer a parancsot:
– Eredj, Jakab fiam, arasd le a zabot!

Elmegy a mezőre az ebadta kölyke,
Ám nem aratja le, ez telik ki tőle.
Haragszik a gazda, küldi a kiskutyát,
Marja meg Jakabot, hadd lássa a kárát.

Bezzeg a kiskutya nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Botot küld a gazda, hogy a kutyát verje,
Ám a bot nem veri — azt a teremtette!

A kiskutya – ezért – nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Tüzet küld a gazda: a botot égesse,
Ám a tűz nem éget, s marad a bot egybe' .

Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Vizet küld a gazda, hogy a tüzet oltsa,
Ám a víz nem oltja, s nincs a tűznek dolga.

Bot nem bántja kutyát, kutya sem Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Bikát küld a gazda, hogy a vizet igya,
Ám azt meg nem issza — szedte-vette bika!

Érintetlen a víz, mégpedig egészen,
Ezért tűz sem éget, s marad a bot egyben.
Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.

Küldi a mészárost, hogy a bikát vágja,
Ámde ő nem vágja, éljen csak a bika.
Nem isszák a vizet odakint, a réten,
Így a tűz sem éget, s marad a bot épen.

Nem verik a kutyát, nem marja Jakabot,
Ezáltal Jakab sem aratja a zabot.
Szolgabírót küld ki mezőre a gazda
Büntetésből, hogy a mészárost csapassa.

Biz' a szolgabíró hamar munkához lát:
Megcsapatja gyorsan, elvégzi a dolgát.
Fut a mészárosunk, a bikát levágja,
Bika vizet iszik, az a tüzet oltja.

Égetik a botot, bot veri a kutyát,
A kutya Jakabnak látja el a baját.
Jakabunk a zabot szálig learatja,
Hogyha maradt volna, tovább is tartana.

Én is jelen voltam, griffmadáron mentem,
Feneketlen tálból ittam a bort csendben.
Egy tökfejű lovon poroszkáltam haza,
Viasz volt dereka, kenderből a farka.

Kóró volt a lába, acél a patkója,
Ahogyan földet ért, botlott békasóba.
Szikrázott a patkó, kigyúlt a ló menten,
Lepottyantam róla, jó nagyot nyekkentem.

Égeraracsa, 2002. május 12.

„Amíg ugat a kutya,
harapásra nem futja”
népi mondóka

Kutyasorban
(népmese alapján)

Valahol, nagy messzeségben,
Élt egy gazdag ember – régen.
Volt családja, és úgy igaz,
Egy fia is, 'ki nagy kamasz.

Egyszer kiment a mezőre,
'Hol dolgozott cselédsége.
Szénájukat gyűjtögették,
Csorgott róluk a verejték.

Dolgozott ott mind' rendesen,
Csak a gazda kutyája nem.
Heverészett az árnyékban,
Mint akinek jó dolga van.

Látta azt a gazda fia,
Hogy s mint megy a kutya sora.
„Édesapám, – mondta a fi –
Úgy szeretnék kutya lenni!”

„No, nem bánom, – szólt az apa –
Feküdjél le az árnyékba!”
A legényke csak erre várt,
Ment boldogan és szundikált.

Egyszer aztán csak felébredt:
Ebédidő közeledett.
Jóízűen ettek, ittak,
De neki csak csontot dobtak.

Kenyérhéjat is dobáltak,
Éppen úgy, mint a kutyának.
A legénynek nem tetszett ám:
„Figyelne, – szólt – édesapám!”

„Nem leszek én többé kutya!
Mert kutyául megy a sora. ”
S nyelén fogva meg a villát
Nem kívánta kutya sorsát.

Kispest, 1999. november 30.

„Kicsi a bors, de erős:
Dolgos gyerek sokat győz”
népi mondóka

Matyi ajándéka
(népmese alapján)

Vannak bizonyosan – hogy élethű legyek –
A nekeresdi s ebkérdi kopasz hegyek.
Köztük folyó, 'melynek partján odvas fűzfa,
Annak minden ágán ringyes-rongyos szoknya.

A szoknyáknak minden fércében-korcában
Egy-egy bolhacsordát saját magam láttam.
Annak a csordának az legyen csordása,
Aki a mesémet végig nem hallgatja!

Elindult egy király vadászni vidáman,
S eltévedt az erdő sűrű vadonjában.
Meglátott egy kunyhót, körülötte kis rét,
Benyitott, s lova is bedugta a fejét:

– Mondja meg valaki, hogy benn hányan vannak!
– Másfél ember van itt s lófej ráadásnak
– Felelt a legényke, aki odabenn ült,
És Matyinak hívták, amint az kiderült.

– Hol van a jó apád? – a király kérdezte,
– Elment ételízért – felelt Matyink erre.
– Anyádat sem látom itt benn, a kunyhóban,
– Ő meg a tavalyi örömét siratja.

Közben előkerült Matyinak az anyja,
Tavaly halt meg lánya, Isten nyugosztalja.
Hazajött apja is, sót hozott meg háton,
Nagy szükség van arra, hiányzott az otthon.

– Sokat tudsz, te Matyi, mondd meg mi a reggel?
– Az, uram-királyom, 'mikor a nap felkel.
– Hát azt honnan tudod, hogy mikor van este?
– Amikor sötét lesz, és a legjobb fekve.

– Akkor hozz már nekem olyan ajándékot,
Amely látható is meg nem is – ha tudod!
Kapott tányérok közt verebet másnapra,
Elrepülve ez lett Matyi ajándéka.

Égeraracsa, 2001. október 19.

A butaság egyéni vagy csoportos
értékítélet a lét, viselkedés és
kijelentés alacsony szintjéről

Mindenki kedvére
(népmese alapján)

Sok minden történik úton és útfélen:
– az esetre ma is pontosan emlékszem –
Amikor fiával együtt a jó apa
egy szamárral tartott gyalog a városba.

Szamáron az apa, fia ment mellette,
de beleütköztek hamar egy emberbe:
– Maga ül szamáron, gyalogol a fia,
derék apa lehet, ha ezt csak úgy hagyja!

Élt ekkor az apa ezzel az intéssel,
leszállt a szamárról, fiát ültetve fel.
Így találtak rá a második utasra:
– Szép, ha fiú helyett gyalogol az apja!

Ezután felültek ketten a szamárra,
'míg azt a harmadik utas meg nem látta:
– Van nektek lelketek! Botot kéne fogni,
és azzal titeket jól elnáspángolni!

Megint elhibázták! Leszálltak hát ketten,
és a szamár mellett lépegettek csendben.
Újabb utas tűnt fel, negyedik a sorban:
– Megbolondultatok? A szamár miért van?

(– Úgy látszik, így sem jó) – gondolták magukban – ,
és a szamarukat vállra vették nyomban.
Mind így járhat az, 'ki nem hallgat eszére,
és tenni is akar mindenki kedvére.

Kispest, 1999. február 7.

„Jobb az igazságban szerzett kevés,
mint a hamisan nyert bővelkedés”
bölcs megállapítás

Napvilágra kerül

(népmese alapján)

Járom az országot, s bármerre visz lábam,
Sok-sok szépet látok szerte a hazámban.
Hozzáfogható nincs, lesz még nagy – jókora,
Vele együtt élek, nem hagyom el soha.

Vándorlásom során Göcsejben is jártam,
Éjjelente gyakran csak kazalban háltam.
Láttam tündéreket táncolni a réten,
Szép szőke hajukat lobogni a szélben.

Beszéltem bíróval egy tornácon ülve,
Kósza figyelmemet felhívta egy ügyre.
Tanulságos eset, 'melyet elmesélt ő,
Azért adom tovább, szóljon hát a költő:

Élt a falujában egy ifjú és egy vén,
Hogy, hogy nem, az ifjú túljárt a vén eszén.
Bemegy a fiatal egyszer a városba,
Megkéri az öreg, hogy pénzt vigyen oda:

– Add ezt a kalmárnak tartozás fejében,
– Írást hozok róla, jó öreg, ígérem.
Azzal a vénember átadja a pénzét,
Ám a gonosz ifjú nem intézi ügyét.

Nem hozza az írást, sőt azt is tagadja,
Hogy ő az öregtől pénzt kapott valaha.
Megrémül a vénünk, de hiába kéri,
A fiatalembert nem hatja meg semmi.

Az aggastyán látva, hogy minden hasztalan,
Bíró elé viszi ügyét azon nyomban.
– Ez az öregember adott neked át pénzt?
– Kérdezi a bíró az ifjútól tüstént.

Az ifjú válaszol: – nekem ő nem adott!
– És te az átadást mivel bizonyítod?
– Fordul az öreghez a bíró azonnal,
– Esküvel, és ha kell, akkor a szavammal.

– Hol adtad kezébe? – faggatja továbbra,
Az öreg válaszol: – egy fa alatt állva.
– Hisz' akkor van tanúd, hívd csak ide gyorsan!
– A fa parancsodra nem hajlik meg, uram.

– Vidd akkor gyűrűmet, mondd azt, hogy hivatom,
Mutassad fel neki, eljön akkor — tudom.
Zagyvaságnak tartja a vén a beszédet,
S kitámolyog onnan intézkedés végett.

A bíró kérdéssel fordul az ifjúhoz:
– Vajon odaért-e öregünk a fához?
– Még nem – hangzik rögtön az ifjú válasza,
Közben az aggastyán bús arccal jön vissza:

– Hiába mutattam gyűrűdet a fának,
Nem felelt az semmit, pedig mondtam: „várnak!”
– Dehogynem! Már itt járt – a bíró rávágja,
– Hol? – kérdi az ifjú – a színét sem láttam.

– Nem jött ide a fa, te voltál helyette,
Megkérdeztem tőled: „a vén odaért-e?”
Erre válaszolva azt mondtad, hogy még nem,
Honnan tudod: a vén mely'k fához ment innen?

– Ezzel a válasszal vallottál magadra,
Úgy bizony, a bűnt a fa is elárulja.
A fiatalember vallomást tesz még ott,
Visszaadva azt, 'mit eltulajdonított.

Égeraracsa, 2004. október 3.

„Dolgos kéz, okos ész,
kincs, amely el nem vész”
népi mondóka

Péter és Pál

(népmese alapján)

Volt egyszer, hol nem volt; hetedhét határban
Élt egy szegény ember és egy nagy juhnyája.
E tengernyi juhot terelgette folyton,
S át kellett hajtani azokat egy hídon.

Keskeny volt az a híd, sok juh állt előtte,
Hajtotta, hajtotta, nem fért át egyszerre.
Biz' azt mostanig sem hajtotta át azon,
Várjunk, 'míg áthajtja, akkor majd folytatom…

Péter is szegény volt, akiről most szó lesz,
Árva kakast kapott a szegénységéhez.
Gyereke annyi volt, se szeri, se száma,
S egy jajgatós gazda, Pál volt a szomszédja.

Ő szólt Péternek is valamikor, régen:
– Kegyelmed kakasa kaparász' kertemben.
Istenem ne legyen, hogyha megfoghatom,
Kitekerem nyakát, tovább ne zavarjon.

Péter töri fejét, töri jó erősen,
Hogy a kakasával mitévő is legyen:
(– Nem veszkődöm vele, elajándékozom,
Uraságnak jó lesz elárvult kakasom.)

Megfogja, elviszi egyetlen kakasát,
E tettét nem érti sehogy' az uraság.
Péter magyarázza: ajándékba hozta,
Hogy a kakasára ne legyen több gondja.

Belenyugszik az úr, adja a konyhára:
– Készítsék a kakast, délre legyen tálban!
Elkészül az étel, asztalhoz is ülnek,
Az ebédnél az úr odaszól Péternek:

– No, Péter, te osztod a kakast hétfelé,
Osztásodtól függ, bot lesz, vagy ajándék.
Maga elé veszi Péterünk a kakast,
Vágja azt szorgosan mondva e szavakat:

– A feje az úré, mert ő itt a gazda,
Ezzel a szavakkal teszi a tányérra.
– A nyaka a nőé, férj s feleség egyek,
Osztásnál is illik, hogy egyek legyenek.

– A két szárnyát kapja a két fiú részül,
Jobban tudnak írni majd – ezért is – végül.
A két lábát adom oda a lányoknak
Azért, hogy a bálban jobban táncoljanak.

– Miután mindenki megkapta magáét,
Elveszem a részem, enyém a „maradék” .
Kacag az uraság ezen a furfangon,
S megajándékozza, mégpedig gazdagon.

Péterünk hazamegy, Pálnak elmeséli,
Gondol egyet Pál is, s öt kakasát viszi.
Az uraság tudja, honnét fújhat a szél,
S kiköti nála is, ossza szét ebédnél:

– Hogyha jól osztod – tudd! – , hasznát akkor veszed,
Ha nem, huszonötöt nyomban rád veretek!
Töri fejét Pálunk, nem volt annyi esze,
Elhívják hát Pétert azért, hogy segítse.

Péter megjön s látja, mi dolga van neki:
Öt kakast kellene hétfelé osztani.
– Megpróbálhatom azt, hacsak arra várnak,
S ripsz-ropsz így nekilát egyből az osztásnak:

– Egy háromság az úr, kakas meg az asszony,
A két úrfi is a kakassal, ha mondom;
Nemkülönben három egy kakas meg két lány,
Egy háromság magam s a két kakas — úgy ám!

Kacag a ház népe ezen a beszéden,
S huszonötöt kap Pál pálcával a téren.
Péter ajándékul házat s telket kap még,
Így módos gazdaként érte utol a vég.

Kispest, 2002. január 19.

„A bűn utólag mindig
érthetetlennek tűnik”
Leacock István

Prücsök
(népmese alapján)

Csizmadia meg egy varga
Élt szegényen egy faluban.
Úgy mesélték azt el nekem,
Mikor ettek, mikor meg nem.

Összeültek, kigondolták:
Ellopják a bíró lovát.
Utána a csizmadia
Régi könyvből megtalálja.

Úgy is történt, ment a varga,
S a lovakat elhajtotta.
Bírót a társ kérdezte meg:
Mit kap, hogyha nyomra vezet.

Mondta könyvből: hol keressék,
Így lett övék a nyereség.
Híres is lett az országban
Prücsök uram tudománya.

A király ezt meghallotta,
Vitette az udvarába.
Eltűnt – vagy úgy három hete –
Felesége szép gyűrűje.

Prücsök uram kért és kapott
Gondolkodni három napot.
Utolsó nap megszámolta,
Hány fogást kap vacsorára.

„Jön az első!” – szólt hangosan,
A megijedt inas rohant.
(Ki volt, 'ki a gyűrűt lopta?
Inas, szakács meg a kukta.)

„Második!” – szólt, s csak azt látta:
Szakács kifut a konyhára.
Nem járt jobban a kukta sem,
Harmadik volt a sorrendben.

Bevallották hát Prücsöknek
Gaztettüket, s könyörögtek:
„Prücsök uram, kegyelmezzen!”
S megkapta a gyűrűt menten.

Egy pulykának adta oda
Kenyérbélbe beledugva.
„Felség, – mondta – ha levágja,
Ott van az a zúzájában. ”

Kapott azért sok aranyat,
S hazaindult mihamarabb.
Elkísérte a nagy útra
Udvarmester s pár katona.

Ő volt, 'ki hogy megtréfálja,
Kis prücsköt vett a markába.
Megkérdezte: „Prücsök uram,
Mondja, mi van a markomban?”

Csizmadiánk elsápadva
Fejet vakart nagy kínjában:
„Na, Prücsök, most megszorultál!”
– Mondta, ahogy' ott álldogált.

„Az ám! – felelt – eltalálta,
Csak nagy a kend tudománya. ”
Hat szekérrel lett így arany,
Kapta boldog, boldogtalan.

Égeraracsa, 2002. június 11.

Nyíri Attila

Népregék

„Tyuhaj, haj! Összetör az akarat,
mégsem hagyom magamat!”
táncközi kurjantás

A Baráthegy története

(néprege alapján)

Sümeg ősi helyén apátság lett végre,
Ez akkor hallgatott a szentegyedi névre.
Pálos-remetékkel népesült a tájék,
A szentmiséket így ugyanők végezték.

Páskál atya ifjú és hamvas arcú volt,
Sudár termetével mindenkit elbájolt.
A derekát körben kötél-korda fogta
Lányölelés helyett, s ez volt a baj oka.

Amikor először a Rezin szétnézett,
Az ifjú remetét bűvölte igézet.
Belemart szívébe a szépséges csoda,
'Mely az Alföld után itt – szemben – elfogta.

– Miért nem ölelhetem e kerek világot?
– Szerzetesünk – joggal – keserűn sóhajtott.
Ismeretlen öröm után égett vágytól
Megfeledkezve a tett fogadalmáról.

Hirtelen megzörrent a bokros mögötte,
Távoli világból szellem jött eléje.
Hízelkedő módon duruzsolta szavát:
– Ne bánkódjál, barát, tiéd lesz a világ!

– Ha nem nézesz többé szerzetes rendedre:
Tiéd lesz az élet és gyönyörűsége.
Páskál atya újra szívében érezte:
Fiatalságának vágya kelt életre.

Megingására szólt incselkedés szava:
– Tiéd lesz a világ minden szépasszonya.
Remegett az ifjú, karját tárva állt ott,
Majd erőt vett magán, s imígyen kiáltott:

– Ne, ne kísérts, ördög! Inkább kővé váljam,
Semhogy szerzetesi rangomat feladjam!
Ekkor szélsuhintás járta a magast át,
Az ördög otthagyta: kővé vált a barát.

Égeraracsa, 2001. július 2.

„Hogy hazámat ne szeressem,
A bitorlót meg ne vessem:
Hatalom nem teheti”
Czuczor Gergely

A basa tulipánjai

(néprege Móra után)

Török világ járta akkor még minálunk,
'Mikor az országban nem volt tulipánunk.
Arannyal mérték föl, drága volt hagymája,
És ha kivirágzott: fél ország csodálta.

Bolondjai voltak a török nagyurak
Ennek az érdekes, színes, szép virágnak;
Volt köztük olyan is, akinek megérte:
Egy falut adott egy bokorért cserébe.

Váradi basának híres volt a kertje,
Amennyi fajta volt, ott volt az mind benne;
Látogatóinak kérkedett a basa,
Amikor a kertet nekik mutogatta.

Egyszer csak jó hírül a martalócai:
– Van virág Borsiban! – azt hozták meg neki;
– Hófehér a színe, szépségnek sincs híján,
A pap neveli azt édesanyja sírján.

– Mit locsogtok annyit – legyintett a basa –
Egy erszény aranyért itt legyen holnapra!
A martalócai jelentették másnap:
– Nem eladó biz' a' sem neki, sem másnak.

– Az ifjú borsi pap vissza azt üzente:
Nem fosztja meg a sírt, nem válik meg tőle.
Mérges lett a basa, és parancsot adott:
– Hozzátok ide az ellenkező papot!

Ám a martalócok jöttek kisvártatva,
Véres volt a fejük, úgy tértek ők vissza:
– Föllázította a falu népét a pap,
Karddal védik a sírt, a basa mit sem kap.

Verte a szolgáit a basa dühében,
S indult bősz sereggel a borsi pap ellen;
– Ne hagyjatok semmit e hitvány faluból,
Kő kövön ne álljon! – a parancsa így szól.

A szilaj emberek szót fogadva mentek,
És a borsiak így földönfutók lettek.
Nagy-nagy diadallal hozták a tulipánt,
Ámde piros foltok égtek fehér szirmán.

– Borsi pap kezének pergett rá a vére,
Megrázkódott az úr ennek a hírére;
Letörölte a vért a szirmokról szépen,
S maga ültette el a saját kertjében.

Kertészének mondta, hogy azt jól megértse:
– A fejeddel felelsz, ha baja lesz, érte!
A basának reggel az volt első dolga:
Megnézni kertjében, hogy′ van a virága.

Látva, hogy a kertész már ott szorgoskodik,
Ráförmedt a basa: – Mi dolgod neked itt?
– Aa ppiros fofoltokat tötörülgetem iinnen
– Dadogta a kertész nagyon is ijedten.

A nagy úr elsápadt, de megvolt rá az ok:
A fehér szirmokon ott égtek a foltok.
– Tépd le a virágot! – parancsolta neki,
Ő már – személyesen – nem mert hozzányúlni.

Ámde a borsi pap szép, fehér virága
Csak hozott vérvörös bimbókat másnapra;
Harmadnap összenőtt mindegyik levele,
Szétnyitott kézujjnak látszott – kinézetre.

Negyednapra az'tán a váradi basa,
Palotáját, kincsét s hatalmát otthagyva,
Elbujdosott ebből az országból, nem várt,
Ahol még a föld is megbosszulja fiát.

Elterjedt a borsi pap virága szerte,
Sötétpiros szirma s tenyeres levele;
Az elvadult kert a magvait szétszórta.
A magyar nép ajkán ez a basarózsa.

Kispest, 2000. november 14.

„A rágalom olyan, mint a tollpárna,
ha tartalmát szélnek ereszted, soha
többé nem szedheted össze”
Ismeretlen szerző

A becsületesség jutalma

(néprege alapján)

Mátyás királyunkról azt mondja az írás,
Amíg uralkodott, nem olyan volt, mint más.
Járta az országot sokszor álruhában,
S büntette a rosszat nagyon szigorúan.

Aki hozzáfordult – a döntését kérve – ,
Megkapta igazát, nem csalódott benne.
Ezért is nevezték királyunkat – méltán –
Igazságosnak is tettei alapján.

Élt egy szegény paraszt az ő idejében,
Aki favágóként tengődött szerényen.
Eljárt fát vágni és eladni azokat,
Árából ételt vett: gyermekei voltak.

Amint nagy sietve megy az úton egyszer,
Lát ott egy szép erszényt, 'mely a porban hever.
Felveszi, kinyitja: száz arany van abban,
Úgy megörül neki, mintha övé volna.

Hirtelen rádöbben, amit lelt, az másé,
Elszégyelli magát, megy is a fák közé.
Sok fát vág hamar, ám eladni nem tudja,
Nem akad rá vevő, nincsen így vacsora.

(– Milyen szörnyű is ez – gondolja a szegény –
Pénz van a zsebemben, amely nem az enyém.
Ehhez hozzányúlni tudom, hogy nem lehet,
Ám sebaj! Az Isten majd csak ad kenyeret!)

Másnap a piacon egyszer csak azt hallja,
Egy budai kalmár erszényét elhagyta.
Hogyha visszakapja, akkor jutalmat ad:
A megtalálónak juttat húsz aranyat.

Erre a szegényünk keresi a kalmárt,
Átadja az erszényt, s várja a jutalmát.
Sajnálja a kalmár a jutalmat váltig,
Ezért nagy mérgesen rá is ripakodik:

– Százharminc arany volt ebben az erszényben,
Te csak százat hoztál, ezzel becsapsz engem.
A többit elloptad, bíró elé megyünk!
– Isten igazságos! – felel a szegényünk.

Ez idő tájt Budán Mátyás király osztott
A vitás ügyekben mindig igazságot.
Megjelennek nála, s előadják menten,
Ő pedig faggatja őket részletesen.

A szegény elmondja: hogy' lelte az úton,
S tegnap vacsorájuk mint maradt el otthon.
Feleségének sem szólt róla egy szót sem,
S csupán száz arany volt, nem több az erszényben.

A kalmár állítja: hamis az egészen,
Százharminc arany volt bizony az erszényben.
A hiányzó részt a szegény elvette,
Valótlan a szava, nincs annak hitele.

– A maga igazát egyiktek sem tudja
Bebizonyítani, pedig ez a dolga
– Szól a király nekik, majd folytatja bölcsen:
– Mégsem olyan nehéz ebben ítélkeznem.

– Igazat is szóltok – való – mind a ketten,
Nincsen okom rá, hogy abban kételkedjem.
Te, kalmár, egy erszényt százharminc arannyal
Hagytál el az úton egyik alkalommal.

– Te meg, szegény ember, leltél tegnap egyet,
Száz arany van abban, sem több, sem kevesebb.
Így hát fogd az erszényt, eredj és vidd haza,
Ha lelnél még egyet, akkor gyere újra!

– Nos, derék kalmár, ez nem a te erszényed,
Várd, s a jutalomról ne feledkezzél meg!
Ezzel Mátyás király lezárja a vitát.
Amióta meghalt, oda az igazság.

Égeraracsa, 2002. július 9.

Bár az élet mégoly szép,
– Igyunk még egy csöppet, igyunk még egy csöppet, –
Aztán soha többet…
Lábunk végül sírba lép…”

német műdal

A cinkotai kántor

(néprege alapján)

Sok történet maradt Mátyás király után,
Országszerte jegyzik, nemcsak Pesten s Budán.
Egyrésze leírva Galeotto révén,
Másrészt a nép ajkán egymás közt mesélvén.

Kár az embernek azt, 'mi volt tagadnia,
Azt is, hogy Cinkotán volt már eklézsia.
Egyszer a pap lelt egy adománylevelet,
Amely András király idején keltezett.

Apátságról szólt a megkerült okirat,
Foganatba nem ment a tatárok miatt.
Nem is tétovázott, azonnal elküldte,
Így került Budára, királyunk elébe.

A király ráírta az okmány hátára,
A teljesítésnek nincsen akadálya,
Ha felel a feltett három kérdésére.
– Hol jön fel a napunk? – elsőnek feltéve.

– Mennyit ér a király? – ez volt a második,
Amelyik a sorban reá következik.
A harmadik szintén az okiraton áll,
S válaszra vár ez is: – mit gondol a király?

Amikor a jó pap a választ meglátta,
Izzadt a homloka, a hideg kirázta.
Mind nappal, mind éjjel fejét egyre törte,
Ám nem talált választ a három kérdésre.

A válaszokra csak három napot kapott,
Ezért a gond ette s gyötörte a papot.
Volt neki kántora, 'ki a bort szerette,
Szomját is oltotta, ha ezt megtehette.

Látta, hogy a papja milyen nyughatatlan,
Kérdé: segíthet-e, és ha igen, hogyan.
Megtudta tőle a király kérdéseit,
És felajánlotta azonnal, hogy segít.

Végül is vállalta, elmegy ő helyette,
S válaszol a király összes kérdésére.
Reverendában ment a kántor Budára,
A király elé került, aki már várta.

Voltak ott főurak Mátyást körülállva,
Előre nevettek a pap rovására.
– Nos, tehát, jó hívem – szólt hozzá a király –
Halljuk a válaszod, ez, amelyre vártál.

– Az első kérdés: hol kel fel a nap? – úgy ám – ,
Felségednek Budán, nekem meg Cinkotán.
Nevettek az urak, Mátyás is magában,
Ennek az embernek, ennek igaza van.

– Mennyit ér a király? – hangzott a felelet,
S vakarta a fejét kántorunk keveset –
Jézusunkat adták harminc ezüstpénzen,
Huszonkilencet ér a király is – vélem.

Ez a felelet is helyes volt egészen,
Így azt elismerni mindenki kénytelen.
Jött is az utolsó kérdés is a sorban,
A kántor hallgatta figyelmesen, szótlan.

– A király mit gondol? Hogy egy papot láthat,
Pedig csak a kántor adta meg a választ.
– Légy te az apátúr, kinevezlek téged!
– Nem érdemlem meg én e nagy tisztességet.

– Maradjon meg az a tisztelendő úrnak,
Kérésem csak egy van, akárhogyan súgnak:
Dicsőség lenne rám, nagyságos uraim,
A cinkotai icce ne legyen oly kicsiny!

– Kérésed teljesül, legyen kétakkora –
Mosolygott a király az okos kántorra.
Máig is Cinkotán kétszeres az icce,
Csakhogy árban kétszer fizetnek is érte.

Égeraracsa, 2010. május 13.

„Tanulj önmérsékletet, elégedj meg azzal, amid van és amivel foglalkozhatsz, merj az lenni, aki vagy, méltóságteljesen legyints arra, amiről le kell mondanod, higgy a saját egyéniségedben!”
Amiel Henrik Frigyes

A csóri csuka
(néprege alapján)

Mátyás király – ha tehette –
Országot járt arra-erre.
Egyszer, 'mikor ment Budára,
Betért Csór kis falujába.

Megszállt – ott – a vendéglőben,
Csukát rendelt estebédre;
Szerette a csukamájat,
S örült annak, hogyha láthat.

A fogadós tálalt este,
A király meg észrevette,
A hal mája nincs a tálon:
„Hol van a máj, mondd, barátom?”

Vendéglősünk is szerette,
Így a májat félretette;
Ezért az'tán magyarázta:
„Csóri csuka, nincsen mája.”

Mátyás király – higgyétek el! –
Nem késett a felelettel,
Azon nyomban rá is vágta:
„Palotai pálca, nincsen száma.”

A fogadós mindjárt látta,
Kiderült a turpissága;
Nem kellett azt magyarázni,
Hogy őt mi is fenyegeti.

A félretett csukamájat,
Röpke szempillantás alatt,
Odarakta – tettét bánva –
A királya asztalára.

Kispest, 2000. december 11.

**A hegyaljai táj
ék nevei**
(néprege alapján)

Négy név jelzi a Hegyalját:
Tarcal, Tállya, Szerencs és Mád.
Származásuk honnan ered?
Árpádtól. Más nem lehetett.

Szerencsre jött ősünk, Árpád,
És a hegytetőre felállt.
Körülnézett felkiáltva:
„Itt e tájon, (ez lett Tállya.)

Ama vizes, nádas helyen,
(Ebből Mád lett, tudni vélem.)
Hithű Tarcal vezéremmel,
(Máig Tarcal – így – e névvel.)

Alapítom szerencsémet. ”
(Szerencs város ebből ered.)
Ez nem kósza hiedelem,
E tájon ezt hiszi népem.

Kispest, 2001. március 31.

„Rossz bíró, 'ki ajándékra néz”
népi bölcsesség

A kolozsvári bíró
(néprege alapján)

Mátyás király – hazát járva –
Betért egyszer Kolozsvárra.
Nem úgy ment be – kísérettel,
Szegényes álruhát vett fel.

Bejárt minden utcát, teret,
Majd egy padra telepedett.
A városnak volt bírája
Sok-sok szegény bánatára.

Hajdúk vitték onnan-innen,
S dolgoztatták őket ingyen.
Egy hajdú őt is meglátta,
S ráparancsolt: „menj munkára!”

„Hát mi lesz a fizetségem?”
– Kérdezte meg nagy szerényen;
„Ez, ni! – azzal hátba vágta –
Menj a bíró udvarába!”

Az igazságtalan bíró
Fizetni nem volt hajlandó.
Mátyás a fát estig hordta,
S nevét írta három fára.

Nagy pompával – másnap reggel –
Bevonult ő kísérettel;
Fogadta a bíró őket:
„Isten hozta felségteket!”

Megkérdezte Mátyás tőle:
Igazságos bíró volt-e?
Válaszolt a bíró: „igen” ,
'Mire Mátyás: „kötve hiszem!”

A rakás fát elbontatta,
És az írást megmutatta;
Ő a királyt kérni kezdte,
'Ki keményen megbüntette.

Égeraracsa, 2000. október 11.

„Gyászolj ó, Vénusz és Cupido!”
Catullus

A Leány-hegy áldozata

(néprege Zsigray J. után)

Latin nyelven – egykor – deák rögzítette,
Megsárgult lapokon áll ez a bús rege.
Porrá lett a deák, ám írása maradt,
Olvashatja bárki — élő a nap alatt:

Felvidéki város a történet helye,
Ahonnan kivonult kurucok serege.
Az északi kapun hagyták el a várost,
A délin bejöttek a zsoldos osztrákok.

Birtokukba vették, ahogyan mentek át,
Főterén ácsoltak öt pár akasztófát.
Mindenki tudta, senki sem kérdezte,
Kiknek a számára lesznek felépítve.

Labancok fogták el a hely tíz polgárát,
Városház ablakán sorsukat láthatták.
Polgármester és a városatyák kérve
Együtt járultak fel a vezér elébe.

Olasz származású volt a zsoldosvezér,
'Kinél a küldöttek jártak kegyelemért.
A pénz nem izgatta, maga is gazdag volt,
A császártól pedig szabad kezet kapott.

Kora nyári estén libbennek illatok,
A föld tárt szerelme befogadón ragyog.
Valahol nyílt egy régi ház kapuja,
Karcsú, fehérfátylas árnyék jött ki rajta.

Kilenc anyát s asszonyt megkeresve felkért,
(Fia vagy férje volt mindnek az elítélt.)
Elindult velük a legnehezebb útra…
A vezér a nőket hellyel is kínálta.

Egyedül ő volt lány, Esztella a neve,
A polgármesternek egyetlen gyermeke.
– Kije az a fogoly? – a vezér faggatta,
– Már a vőlegényem – volt a lány válasza.

Ám ő irigyelte a várost nőiért,
S maró gúnnyal mondta feltételét, ezért.
A nők a szégyentől hallgattak – fehéren,
Esztella sikollyal rogyott a térdére…

A harangok másnap megszólaltak éppen,
A sereg s a tömeg sorfalat állt délben.
Közötte Esztella egyedül, ruhátlan,
Mezítláb suhant át a városon szótlan.

Paripával lépdelt a vezér mögötte,
Amerre elhaladt, a sereg követte.
Kiért a leány is a helységből végül,
S áldozatáért a város megmenekült.

Hátat fordított a lánynak vőlegénye,
Mert testét e tette becstelenné tette.
Szemben egy hegy alatt meredek mélység van,
Ott találták a lányt harmadnapra holtan.

Ez a hegy áll ma is: Leány-hegy a neve,
Mint az áldozatnak sírig hű emléke.

Pestszentlőrinc, 2015. augusztus 5.

„Záratlan kapu a gyermek szája”
bölcs megállapítás

A négy ló esete
(néprege alapján)

Versenyző a magyar – mondhatnám – régóta,
Mert virtus volt abban, kinek a kocsija
Ért haza hamarabb jövet a vásárról:
– Gyí, Tündér! Gyí, Pajkos! – hangzott jobbról-balról.

Ez az előzgetés volt az előzménye
A lovasversenyeknek, s ezáltal az őse.
Asszonykirályunk, Mária Terézia,
Fülébe jutott ez, s meg is csiklandozta.

Az asszony csak asszony – koronával fején,
Divatba is hozta a lóversenyt — ez tény.
Sikerült neki: a korona korona,
Még akkor is az, ha asszony van alatta.

A felséges asszony körül pezsgett minden,
Hegyeket mozgatott a cél érdekében.
József főherceget, fiát, buzdította:
– Legyenek lovaid a nagy alkalomra!

Pünkösdkor került sor – másnap – a versenyre,
Egy sátorban várta a királynő ülve.
Érkeztek lovagok, végül megjött fia,
Csatlósok vezettek négy lovat utána.

Egyik zörgő csontú, szilaj mén a másik,
Velük lusta kövér, s vak volt a negyedik.
– Anyám! Nem versenyre készült ez a négy ló,
Az állapotunkat tükrözi, így való.

– Elcsigázott, sovány gebe a nép maga,
A papság meg szilaj, féktelen paripa,
Elhízott, renyhe ló a nemesség már rég,
A vak ló magad vagy, 'ki nem látja, fenség!

Eddig a történet, ma is emlegetik,
A herceg király lett, emléke él máig.
II. József volt, 'kit négyes fogata
Ezért vitt sebesen kunyhóból kunyhóba.

Égeraracsa, 2002. november 18.

„A babona éppen olyan erős, mint a hit,
s az előítélet éppen olyan hatalmas,
mint a tapasztalat”

Katz Richárd

A pórul járt ördög

(néprege alapján)

Átkeltem hegyeken, ahol az ég dörgött,
Rokona is lettem egy vízesés fölött.
Ösvényeken jártam vadvirág szegéllyel,
Isten lába nyomán találkoztam fénnyel.

Lelkemet hangoltam a magány lelkéhez,
Kerestem a helyet, ahol Istent érez…
Templomot találtam, mégpedig Aachenben,
Ennek történetét elmesélték nekem:

Az itt lakó népek templomot akartak,
Ásták az alapot, felálltak a falak.
Kifogyva a pénzből törték a fejüket:
– Hogyan folytathatnánk? – a tanács töprengett.

Az otthagyott munkát gaz, dudva belepte,
A polgármester is el volt keseredve.
Amint tanácskoznak, vitatkoznak bőszen,
Beállít hozzájuk egy hosszú idegen.

– Jó napot, polgárok! – őket így köszönti –
Akarják e művet maholnap folytatni?
Hoztam hozzá a pénzt, kint van, a szekéren,
Odaadom arra, de van egy kérésem.

Szemet meresztenek erre a csodára,
– Kicsoda ön, uram? – kérdik nagy sokára.
– Patás Pál vagyok a Fekete erdőből,
A Wildseehez közeli Heidenstadt mellől.

– Mi volna a kérés? – kérdezik azt tőle,
– Egy lelket kérek csak érte majd cserébe.
Az az első lélek, 'ki átlépi – nyilván –
A templom küszöbét felszentelés napján.

– Hisz' te az ördög vagy! – kiáltják mindnyájan,
– Kell a pénzem, vagy sem? Döntsétek el gyorsan!
Felocsúdnak lassan így az ijedtségből,
S elfogadják a pénzt végül az ördögtől.

Felépült a templom, de bizony addigra,
Hogy milyen áron, az egész város tudta.
Nem akart bemenni senki sem elsőnek,
Ezért a szentelést húzták-vonták színleg.

Megint összeülnek, tanakodnak körben,
Kérnek egy püspököt, de nem segít ő sem.
Volt a közelükben egy régi kolostor,
Barátok lakták azt – régóta – mindenkor.

Meghívják őket is, hátha segíthetnek,
És így a templomot megnyithatják végleg.
Az egyik barátnak támad egy ötlete:
– Uraim! – kezdi el – van megoldás erre.

– Adósak vagyunk a lelkével – emberek! – ,
Aki a küszöböt átlépi elsőnek.
Az nincsen kikötve, milyen lélek legyen,
Lehet az állat is, ez a véleményem.

Megörülve ennek a remek tanácsnak,
Reggel hamarjában egy farkast is fognak.
Igaz, beste lélek, de azért csak lélek,
Így be kell érnie vele az ördögnek.

Kinyitják a kaput, beűzik a farkast,
Az ördög lelket vár, s gyorsan elnyeli azt:
Felordít haraggal, s távozik csakugyan.
Ott áll a bronzfarkas ma is a kapuban.

Égeraracsa, 2006. szeptember 3.

„Lásd el jó tanáccsal, aki arra vár!”
Ciceró

A tétényi bíró lánya
(néprege alapján)

Mátyás király egy éjjelen
Hintóval ment át Tétényen.
Úton hagyott malomkőbe
Ütődött és tört kereke.

Bosszús lett a király rögtön:
„Mi lett volna, ha szegény jön?”
A bíróért küldött rögvest,
Szándéka volt, hogy ráijeszt.

Mondta nekik, hogy mily′ lusták,
Mert a követ útban hagyták.
„Megnyúzzák! – így parancsolta
Büntetésből – harmadnapra.”

„Mit tegyenek? – súgtak-búgtak –
Hogy' álljanak a dolognak?”
Hallotta a bíró lánya:
Mi az apja aggodalma.

Megkérte őt azért arra,
Hogy a választ őrá bízza.
(A királynak öröme telt,
Furfangjára, 'ha választ nyert.)

Visszajött a király újra,
A bírót meg elhívatta.
Lányával ment felségéhez
Remélve, a válasz jó lesz.

„Hát a kőnek hol a bőre?”
– Szólt a király követelve.
„Hogy' nyúznók meg elevenen?”
– Kérdezte a lány merészen.

„Vetesd vérét, jó királyom!
Majd megnyúzzuk, szavam állom!”
Mátyásnak ez tetszett nagyon
S nevetett a kifogáson.

Égeraracsa, 2000. október 19.

Korábban a visszhangdombról
elkiáltott szavakból a visszhang
12 szótagot tudott megismételni

A tihanyi visszhang
(néprege alapján)

Valamikor – réges-régen –
A Balaton térségében
Óriások laktak s kobold;
Akkor még a kő is lágy volt.

A királyuk élt Tihanyban,
Gyöngyházkagyló palotában.
Rajta kívül ott élt vele
Leánya és felesége.

Felesége jó és okos,
Csak lánya volt vásott, gonosz.
Nyelvet öltött, csúfolódott,
Sok orr alá tört így borsot.

Többször azon jót mulatott:
Szaggatta a vadvirágot.
Kegyetlenül tépte, durván,
S Balatonba dobta az'tán.

Ringatta az ezüstkék hab
A fénylően szép szirmokat.
„Úgy kell nektek, úgy! — hahaha!”
– Szólt a lányka nagy kacagva.

E játékot is megunva
Rátalált egy anyókára.
Gallyat gyűjtött szegény asszony,
Hogy a télen meg ne fagyjon.

Sötét, vad láng villant – kéken –
A királylány zord szemében.
Nekiment, mint eszeveszett,
Lökött rajta, hogy elesett.

Nyögött szegény elestében,
S tápászkodott keservesen.
„Megjártad, te csúf! — hahaha!”
– Mondta a lány nagy kacagva.

Ekkor fakadt a nő szája
Kegyetlen és bősz átokra:
„Hah, visszhanggá váljál nyomban
Ott, ahol állsz, a pagonyban!”

🗣 🗣

Századevek teltek-múltak,
Tihany partján leng lányalak;
Ha valaki kiált neki,
Felzokogva elismétli.

Égeraracsa, 2001. június 1.

„A nyomorultakat veszni ne hagyjátok:
A mással közlött jó visszaszállhat rátok”
Kiss János

Az árvalányhaj
(néprege alapján)

Itt sem volt, ott sem volt, sehol sem volt bőven,
Valahogy' mégis volt régmúlt esztendőkben.
Egy sánta arasszal innét a tavaszon
Szántottam ökrökkel ciheres parlagon.

Ahogy' kurjongattam – nőtt is a barázda – ,
Kifordult egy üveg az eke nyomában.
Összehajtott tekercs hullott ki belőle,
Elsárgult papírján állt ez a kis rege:

Hol volt az, hol nem volt, hetedhét határon
Élt messze egy király, lánya is volt: három.
Vadászott ő egyszer – csak úgy – egymagában,
Utat is tévesztett, hiába próbálta.

Eközben alkonyult, annyira sötét lett,
Hogy arra lehetett akasztani képet.
Le akart heverni, nézett is szerteszét,
'Midőn gyermeksírás ütötte meg fülét.

Nosza, el is indult nagy tapogatódzva,
Addig ment, keresgélt, amíg megtalálta.
Amikor fölvette, halljatok – ím – csodát:
Kivilágosodott, s a sűrű is kettévált.

Másnap a jó király mindjárt kihirdette:
– Akié a lányka, jöjjön csak érette!
Senki sem jött érte, ott maradt a nyakán,
Nevet adott neki, ő lett az Árvalány.

A király lányai szépek voltak, vagy sem,
Ám hozzá hasonlót nem látott még a szem.
Ragyogott, mint a nap, haja puha selyme,
Olyan hosszú volt az: a földet seperte.

A két idősebb lány gyűlölte őt nagyon,
Meg is öregedtek, lett két vénkisasszony.
Addig válogattak, férjhez ment a kicsi,
S akkor lánynézőbe jött is egy királyfi.

Tanakodott éppen a két nagyobb között,
'Mikor az Árvalány a szobába bejött.
– Megláttam, megtetszett, úgy döntöttem végül,
Királyom, e szép lányt veszem feleségül!

Így a két királylány dúlt-fúlt haragjában,
S éjjel az Árvalány haját le is vágta.
Reggel szegény látta: mi is történt vele,
Szörnyű fájdalmában meghasadt a szíve.

Hanem megbűnhődött a két nagyobb maga,
Olyan csúnyák lettek, mint két ráncos banya.
Nagy haraggal ki is dobták az ablakon
Árvalánynak haját: – nyoma se maradjon!

Felkapva a hajat szellő vette szárnyra,
Letett három szálat Árvalány sírjára.
A többi is megfogant, még ma is terjednek,
Kalapjára tűzni jó azt a legénynek.

Égeraracsa, 2002. június 7.

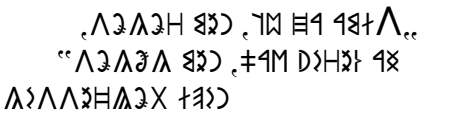

„Sima az út, nem rögös,
ha szerény vagy, nem gőgös”
népi bölcsesség

Az elbizakodott félkakas
(néprege alapján)

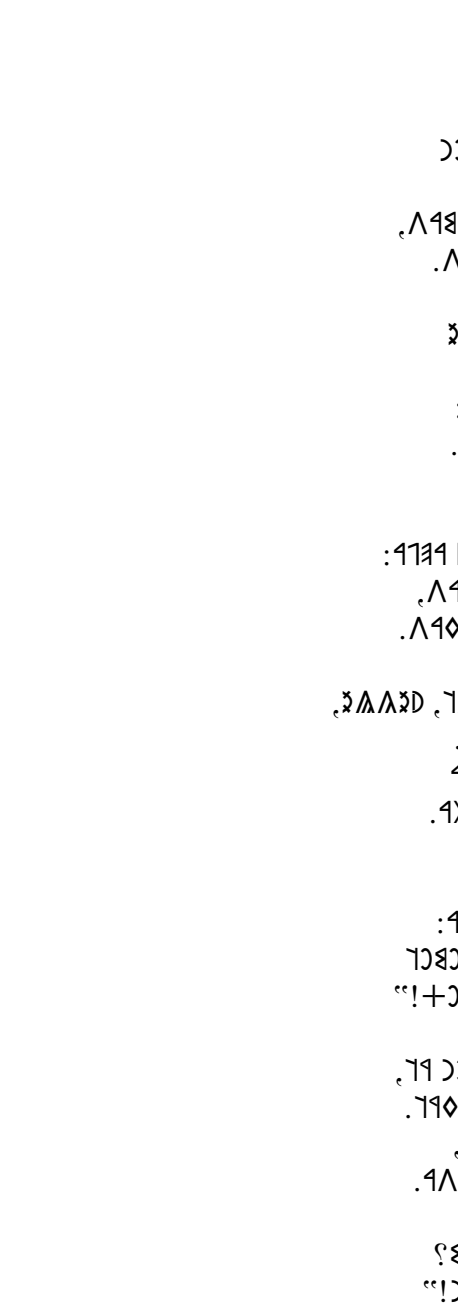

Túl van a Balaton
Tápiótotyogón,
'Hol élt egy hatalmas,
Öreg, vitéz kakas.

Egy udvarban vele
Fiastyúk, a neje.
Csibéi is voltak:
Szépek, mozgékonyak.

Egyik fiacskája
Más volt, mint az apja:
Féllábú, szánalmas,
Neve lett: félkakas.

Dölyfös is volt, nyegle,
Mindenki nevette.
Ezt hamar megunva
Indult a városba.

Búcsúzóul anyja
Tanáccsal ellátta:
„Kerüld a templomot
S szakácsot, ha látod!”

Ment hegyen, völgyön át,
S látott patakocskát.
Megkérte az arra,
Hogy medrét tisztítsa.

„Minek nézesz engem?
Ejnye! Hagyj békében!”
Faképnél is hagyva
Továbbment útjára.

Majd rálelt – estére –
A földön a szélre,
'Mely heverve porban
Kérte: „segíts rajtam!”

Metsző gúny volt maga
A kakas válasza:
„Farsangodnak vége,
Eljött a böjt — végre!”

Másnap ért tarlóra,
Felperzselve várta.
Csak egy parázs maradt,
Ő kérte a kakast:

„Mentsd meg az életem!”
„Hunyj ki, te is, csendben!
– Szólt rá a félkakas –
Hamut rád, ne zargass!”

Beért a városba,
S templomhoz vitt útja.
Kukorékolt négyet
Bosszantva Szent Pétert.

Ment a palotába,
S rálelt a szakácsra.
Megfogta a galád,
S kitekerte nyakát.

Forró vízbe rakta,
Víz nem segít' rajta.
Majd nyársra feltűzve
Odarakta tűzre.

Ott tűz hagyta cserben,
S szénné égett menten.
Látva ezt kidobta
Szakács az utcára.

A szél őt felkapva
Vitte a templomra.
Tornyán lett – pörögve –
Szélkakas belőle.

Égeraracsa, 2002. augusztus 6.

A háromkeresztű kálvária
volt Eger várának ágyúdombja

Az Eszterházyak címere
(néprege alapján)

Fiatal koromban Egerben is jártam:
Lombos ligetekben, kanyargó utcákban.
Régi ágyúdombon emlékeztem – ülve –
Az ezeréves város történetére.

Három címerállat, említésre méltó:
Egyszarvú meg galamb, s velük még egy kígyó.
Tisztaság, bölcsesség, szerelem, béke, kincs,
Alázat kell ahhoz, hogy a múltba tekints.

Balassa Bálint is megfogta a tollam,
Amikor e város történetét mondtam:
„Egriek, vitézek, végeknek tüköri,
Kiknek vitézségét minden föld beszéli. ”

Fényűzés, hanyatlás, szenvedés és jólét,
Sűrűn látogatta meg a város népét.
Előttem elmondták mások sokkal jobban,
'Mi számomra maradt, elmesélem gyorsan:

József császár kétszer is megszállt – valaha –
Itt, „Az oroszlánhoz” címzett fogadóban.
A kalapos király nem nagyon szívelte
Egernek püspökét, s gúnnyal megkérdezte:

– Miféle állat van fenn, a címerében?
– Griffmadár az, felség, ott van réges-régen.
– Árulja el nekem, hol teremnek azok?
– Felséges úr! Ott, 'hol a kétfejű sasok!

Kispest, 2004. január 7.

𐰋𐰢𐰇 𐰇𐰢𐰋𐰃𐰇 𐰇𐰃𐰋𐰇 𐰆𐰇 𐰇𐰇𐰢𐰋𐰋𐰇𐰇 𐰆𐰋𐰋𐰇𐰇 𐰃𐰋𐰋	*Az egyik szikla ülő* *női alakhoz hasonlít*

𐰇𐰃𐰇𐰋 𐰋𐰋𐰇𐰋	**Beckó vára**
(𐰋𐰇𐰋𐰇𐰋𐰇 𐰋𐰢𐰋𐰃𐰋𐰋)	(néprege alapján)
𐰢𐰇𐰃𐰋𐰃𐰇𐰋𐰇 '𐰇𐰇𐰋+𐰢𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇	Istenáldott' Magyarország,
!+𐰇𐰆𐰆𐰋𐰋𐰋𐰇 𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰢𐰋𐰋 𐰋𐰋+𐰋𐰋	Hogyne volnék hű tehozzád!
𐰇𐰇+𐰋+𐰢𐰋⊕ 𐰇𐰇 𐰇𐰃𐰢𐰃 𐰇𐰋⊙𐰋⊕	Folyók szelik át földedet,
.𐰇𐰋𐰃 𐰇𐰇𐰋 𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇𐰇𐰋𐰇 𐰇𐰋𐰃	Mint testünket a kék erek.
𐰋𐰇𐰃𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰇𐰢𐰇 𐰢𐰇𐰢 𐰇	A Vág tőlünk északra van,
.𐰋𐰇𐰇𐰇𐰆𐰇𐰇𐰇 +𐰇𐰋𐰆 𐰇 +𐰋𐰇𐰋 𐰇𐰇	Ott ered a zord Kárpátban.
𐰢𐰇-𐰋𐰇𐰋𐰋⊕ 𐰇 𐰢𐰇 -𐰇𐰇𐰋⊕	Fehér- és a Fekete-Vág
.𐰇𐰇𐰇𐰋𐰋𐰢 𐰢𐰋 𐰇𐰇+𐰇𐰋 𐰇𐰇𐰃+𐰋	Együtt hagyja el Lehotát.
𐰋𐰢𐰋 𐰇 𐰢𐰇 𐰇𐰇𐰆 𐰢𐰇𐰋𐰇𐰇𐰢	Gutánál már Vág a neve,
.𐰋𐰢𐰋𐰇 𐰇+𐰢𐰆𐰋 𐰇𐰇𐰋𐰢+ 𐰇	S a Dunába ömlik bele.
𐰋⊙𐰋⊕-𐰇𐰆𐰇𐰋 𐰆𐰋 𐰋𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰢	Lehet, hogy nem címer-folyó,
.𐰋𐰇 𐰇 𐰆𐰇 𐰢 𐰋𐰇𐰋𐰢 𐰢 𐰇+𐰇𐰢⊕ 𐰆𐰇	Ám féltik sokan, s az a jó.
𐰇𐰢𐰢 𐰆𐰇 𐰇𐰋𐰇 𐰋⊙𐰋⊕ 𐰇 𐰆𐰋	Ez a folyó, mint az élet,
.𐰇𐰢𐰢𐰢𐰋𐰋⊕ 𐰇𐰋𐰢 𐰇𐰇𐰇𐰆 𐰋𐰇𐰇⊕+	Ifjan mutat sok fenséget.
𐰋𐰇𐰇+𐰇𐰋𐰇 𐰋+ 𐰢𐰇𐰇𐰇𐰇 𐰋𐰋𐰋𐰢𐰢𐰢𐰇	Később tágul, de kordában,
.𐰋𐰇𐰇 ⊙𐰇𐰇𐰇𐰢 𐰢𐰋𐰋' 𐰋𐰇𐰇 𐰇𐰢𐰋𐰇𐰋𐰇	S egyhangú vén, 'hol lapály van.
:𐰇𐰋+𐰋𐰋𐰆 𐰇𐰇𐰋𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰆 𐰢𐰋𐰇𐰇	Amiről most regét mondok:
𐰇𐰋𐰆𐰇𐰇 𐰋𐰢𐰢𐰇 𐰋𐰋𐰇𐰋𐰋𐰆 𐰢𐰇𐰇	A Vág mentén álló kúpok,
𐰇𐰇𐰇𐰇 𐰋𐰋𐰋𐰋𐰇 𐰇𐰢𐰇 𐰋𐰋𐰋𐰇𐰇𐰇	Egyikén állt Beckó vára,
.𐰇𐰇𐰆 𐰆𐰇 𐰇𐰋𐰇 𐰆𐰆𐰋𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰇	Komor rommá lett az mára.
𐰇𐰇𐰇+𐰆𐰆 𐰇 𐰇𐰇𐰇+𐰇𐰇𐰇⊕𐰢𐰋	Elfáradtak a madarak,
.𐰇𐰇𐰇𐰇𐰇𐰇𐰇𐰢⊕ 𐰇+𐰇 𐰋𐰇𐰆'	'Mire oda feljutottak.
"𐰇𐰇𐰢𐰇𐰇𐰇𐰇,, 𐰇+𐰇𐰇𐰇 𐰇𐰇𐰇𐰇	Várát vajda „varázsolta”
.𐰇𐰋𐰇𐰇𐰆𐰆 𐰇 𐰇𐰇𐰇+𐰋𐰋𐰢𐰋𐰋	Bolondjának a magasba.
𐰇𐰋𐰇𐰋𐰇𐰆 ⊙𐰇𐰇𐰇𐰇 +𐰋𐰋𐰆𐰇𐰇	Zsigmond király zászlósura
– 𐰇+𐰇𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇 𐰇𐰆𐰢𐰢𐰇𐰇𐰋 𐰇 –	– A hatalmas Stibor vajda –
𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰇𐰇𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇+𐰇𐰇	Vadászatot tartott egyszer,
.𐰇𐰋𐰆𐰆 𐰋𐰋+𐰋𐰆 𐰇𐰢𐰋𐰇 𐰇𐰇 𐰋𐰋𐰇𐰢𐰇	Talpon is volt minden ember.
𐰇𐰇𐰇𐰇𐰇𐰇𐰋 𐰋𐰋𐰇𐰇𐰇𐰇 𐰋𐰋+𐰇𐰋 𐰇𐰇𐰋𐰋𐰋𐰢	Zengett erdőn kürtök szava,
…𐰇𐰇𐰇 𐰇𐰋𐰇𐰇𐰋 𐰇𐰇𐰋𐰋𐰇𐰇𐰋𐰋	Ebcsaholás, hajtók zaja…
𐰇𐰋𐰇𐰇𐰇+𐰇𐰇 𐰇 𐰋𐰇𐰇𐰇 𐰇	A végén a vadászatnak
.𐰇𐰇+𐰇𐰇𐰇⊕𐰢𐰋 𐰇𐰇𐰋𐰆 𐰇𐰇𐰇𐰢+𐰋𐰢	Ledőltek, mert elfáradtak.

Vidám borozgatás mellett
A társaság pihengetett.
Buckó bolond pajkossága
A vajdát is vidította.

„Kívánj bármit, most megadom!
– Mondta Stibor – nos, bolondom. ”
Erre Buckó megmutatta:
„Építs várat e sziklára!”

„Lehetetlen!” – mondták többen,
„Nincs olyan szó, nem ismerem!
– Szólt a vajda dörgő hangon –
Ezért az'tán elfogadom!”

Egy év múlva a vár kész lett,
Ám Stibornak is megtetszett.
Felkínált más várat érte,
S elcserélte egy-kettőre.

E naptól ott élt a vajda,
Onnan indult háborúba.
Odagyűlt a vendégsereg,
És dáridók színhelye lett.

Volt neki egy vadászebe,
Mindennél jobban szerette.
Egy öreg és hű cselédje
Ráütött, hogy magát védje.

A bősz vajda vak dühében
Letaszíttatta a mélybe.
„Követsz engem esztendőre!”
– Szólt az agg őt fenyegetve.

Egy év múlva betelt a szó:
Szemén marta meg egy kígyó.
Csúcsra rohant és lezuhant,
Ülve gyászol neje alant.

Kispest, 2002. január 2.

„Törjön is mind ég felé az
Ami gyöngy;
Hadd maradjon gyáva földön
A göröngy”

Vörösmarty

Fót nevének magyarázata

(néprege alapján)

A költők ligetébe visz minket a képzelet,
Gyönyörű vers születése koszorúzza a helyet.
Arrafelé laposodik a Cserhát dombsora,
Beolvad Gödöllővé s Rákos-patak síkjába.

A domb gerince a kószáló folyam iszapja,
Amelyet szél tornyozott ilyen nagyon magasra.
Dűlőutak, erdők, gyümölcsösök és útvesztők
Szinte kőhajításnyira Pesttől szétszórva ők.

A város közelségét megcáfoló lassúság
Vett körül és ideodakanyargós masinák.
Az alvó város elnevezését a vonaton
Hallottam egy idős hölgytől, s ezennel átadom:

Egyszer Árpádházi László herceg is errejárt,
És Salamonnal vívott győzedelmes, nagy csatát.
Majd lovon kérdezte a mogyoródi dombokon:
– Mi az a folt? – mutatott egy falura a síkon.

Kispest, 2007. március 8.

„ … nem lesz több dalnok,
aki a Méhek dalát énekli"
London Jani

Gyászrajzás
(néprege alapján)

Késő délutánban felbukkant egy méhe,
Lassú röpüléssel érkezett a fényre.
Megkérdezte tőlem: – tudsz bármit felőlünk,
Honnan hová megyünk, milyen az életünk?

Bevallottam neki, eddig hogyan éltem:
Nem olvasott könyvek maradtak mögöttem.
Képek süllyedtek el, 'melyeket nem láttam,
És nem hallott zenék tűntek el homályban.

Kuncogott a kis méh bocsánatkérően,
S az életükről mesélt, hogy megismerhessem.
A kaptár szelleme idéződött mára
Kényszerítve őket az eltávozásra.

Meghalt ott valaki, ahol eddig éltek
Gazdájukkal együtt, s most elhagyják végleg.
Nem kopogtatott be náluk halálhírrel,
Nem mondta el nekik, mennek fájó szívvel.

Ez volt a piciny méh szomorú döngése,
Halvány, néma halál keserré lett méze.
Parányi szárnyakon hordozott üzenet,
Ennél melyik költő kívánhatna többet?

Kispest, 2005. február 6.

„A hasznos nem az, amit mondunk,
hanem amit nem mondunk”
R. Kipling

Hallgatni arany
(néprege alapján)

Túl a Murán, Bokorugrán,
'Hol az ember nevet sorsán;
Ott hallottam nem is oly' rég
A három bölcs történetét:

Élt három bölcs egyszer – régen –
Határtalan messzeségben.
Többen megkérdezték tőlük:
„Szóról mi a véleményük?”

Az első bölcs e kérdésre
Válaszolva azt felelte:
„'Mikor szóltam, volt is károm,
Ha hallgatok, meg nem bánom. ”

A második gondolkozva
Az alábbit fogalmazta:
„Egy bolond sem marad veszteg,
Épp' eleget is beszélnek. ”

A harmadik sem várt soká' ,
Következőt fűzte hozzá:
„Egy száj, két fül mire való?
Több hallgatás, kevesebb szó. ”

Kispest, 2006. március 11.

„Szeretni valakit mindig hálátlan mesterség”
H. G. Wells

Harkányfürdő keletkezése
(néprege alapján)

Elmesélte öregapám:
– Jó, ha tudod, kis unokám!
Valamikor, nem olyan rég,
Már akkor is kék volt az ég;

Élt egy szép lány, neve Harka,
Boszorkány volt, mint az anyja.
Pécs városa közelében
Éldegéltek szép szerényen.

A legények – főleg ifjak –
Jártak hozzá, s udvaroltak.
Egy ördög is járt utána,
Úgy gondolta, nem hiába.

A lány kérdést tett fel egyben,
S kifogott a legényeken…
Az ördög állt reménykedve,
Felsült ő is reményt vesztve.

Hiába állt nagy kevélyen,
Földbe süllyedt szégyenében.
Ott, ahol a föld elnyelte,
Forró víz tört a felszínre.

Svábhegy, 2015. október 2.

„Szeretőjét várta, zsandár nyitott rája,
Megkötözve ültették vasderes lovára.
Szép szeretőm, halljad, verjen meg az Isten,
Álnokságod ácsolta a bitófát nékem”
Patkó Bandi nótája

Hollókő vára

(néprege alapján)

Barangolásomban értem olyan tájra,
Amelynek a léte nem illik a mába.
Egy falu, amelyet nem ismerni vétek,
Leírom azért, hogy megismerhessétek:

Eleven palóc múlt házainak képe,
Ezeknek nagy része hegy-völgyre van téve.
Oszlopos tornácok agyaggal tapasztva,
Emberfejnyi kővel kirakva udvara.

Ékes oromdíszek, házak alatt pincék,
Deszkatornyos templom, s ez sokaknak emlék.
Zsindely is meg zsúp is kerül a tetőre,
Onnan kandikál le a szép előkertre.

Egyetlen főutca szakad három ágra,
S néz a falu mohos tetejű kútjára.
Szántóföld, gyümölcsös meredeken égnek,
Szőnyegsor ez tetőn tarka terítésnek.

„Megmenni” is nehéz, nemhogy megmunkálni,
Gyötrő, köves a föld, tudja azt mindenki.
Mégsem komor lelkű az itt élő ember,
Csupa derű, tréfa vendégszeretettel.

Tilolják a kendert, maguk fonnak-szőnek,
Tornyos párnák hada, mind – mind a jövőnek.
Megannyi kivarrott, kezük alkotása,
Tarka gyöngykaláris és hímes „szakácska” .

Fehér ruhás ara, keblén rozmaringszál,
Apró szoknyácska ring: piciny gyermek mászkál.
Falu fölött Szárhegy, kúpján van a várrom,
Uralkodik most is tekintéllyel tájon.

A hagyomány őrzi, nem csak, ami látszik,
Kacsics András neve így maradt fenn máig.
Szemet vetett a más menyecskéjére,
Elrabolta tüstént s vitte fel a hegyre.

Az asszonynak volt egy boszorkány dajkája,
Követte úrnőjét gyalog fel a várba.
Össze is szerződtek az ördöggel rögtön:
Elrablója ellen minden kapóra jön.

Nem szerette a nő az újdonsült urát,
Ezért a bosszúra könnyű szívvel ráállt.
Ekkor készült a vár, így arra volt gondja,
Hogy az építtetést jó hosszúra nyújtsa.

Akármennyi követ rakott a várfalra
Nappal a kőműves, csak nem volt látszatja.
Elhordatta éjjel ördög a hollókkal,
Nem haladt előbbre jottányit sem a fal.

Kik voltak a hollók? Nincsen rá felelet,
Hogy az ördög hol vett munkára lelkeket.
A néphit szerint csak hollóknak álcázva
Az ördögfiókák voltak egyre-másra.

Így szól a történet, mesélt a nép róla:
Vár építtetőkről szólt e régi nóta.

Esztergom, 2008. április 28.

„Az egyetlen fejlődés, amely
mélyen befolyásolhatja a jövőt,
az, amely a múltból nő ki”
Enescu György

Honnan ered a németek neve ?
(néprege alapján)

Első István alatt jöttek
Országunkba külföldiek.
„Éljetek itt!” – így hívta meg,
S ők lettek a telepesek.

A birtokba iktatásról
Korabeli feljegyzés szól.
Egy nyilvános gyűlés alatt
Adta át az iratokat.

„Nehmet!” – mondta nekik István
Az okmányokat átadván.
Átvették és beköltöztek
Hazánkba az idegenek.

'Ki jelen volt, mind azt hitte,
Hogy e népnek ez a neve.
Ettől kezdve hívják őket
A magyarok németeknek.

Kispest, 2007. február 3.

Magyarázat

nehmet – vegyétek

„Szép vagy Sopronnak zordon hegye-völgye,
Hol ormos rengeteged feketül s bérceid árja zuhog”
Kis János

Így születtek a soproni szelek

(néprege alapján)

Mindegyik állatka merőben más és más,
Kis szürke rovarnak jutott egy kis lámpás.
Oda van rögzítve mindnek potrohára,
A nevük még ma is szentjánosbogárka.

Sopronban ragyognak nyári alkonyaton,
Fenn láttam őket a Károly-magaslaton.
Elmesélték nekem, hogy a világ kerek,
S miért is fújnak ott oly' sokat a szelek:

Egy kapitány élt, és sok-sok éve annak,
'Mikor hajójával vágott hosszú útnak.
Azzal bízták meg őt, menjen Szélországba,
Ott majd a szeleket szedje össze zsákba.

Addig a levegő még csak meg se rebbent,
Fuvalom sem rezdült, teljes volt a szélcsend.
Evezővel haladt odáig a hajó,
Szegény matrózoknak nem volt valami jó.

Megérkeztek oda, nyakon csípi őket,
Zsákba gyömöszölve felettük így úr lett.
Matrózai hordták a rakományt egyre,
Minden zsák lekerült a hajófenékre.

Azonban nem tudták, mi van a zsákokban,
(Mivel a kapitány soha nem szólt hosszan.)
Megtiltotta nekik szigorúan azt még:
Azokat akár egy ujjal is illessék.

Vízen, szárazföldön, végre-valahára,
Sopronba értek, és behordták hodályba.
Ám a kíváncsiság fúrta oldalukat,
Beosontak éjjel nyitni a zsákokat.

Meglazult a madzag, a szelek kiszöktek,
Sivítva szaladtak: zengett a Lövérek.
Az lett a tanyájuk, onnan vágnak útnak,
S azóta évente háromszáz nap fújnak.

Égeraracsa, 2003. május 4.

„Többet ér az élete egy egészséges koldusnak, mint egy beteg királynak”
népi bölcsesség

Király Mátyás
(néprege alapján)

Régen történt, nagyon régen,
Mátyás király idejében:
Valahol az ős Budában
Élt egy varga nagy vidáman.

Úgy hívták, hogy Király Mátyás,
Jó kedélyű volt és hálás.
Nem lopta az Isten napját,
Ritkította ebben párját.

Egyszer aztán kitalálta:
Köszöntőt mond a királyra.
Ahogy' illik, felöltözött,
S ment a várba, a domb fölött.

Ott az őrök megkérdezték:
„Hová ez a nagy sietség?”
„Mátyást jöttem – ha engedi –
Neve napján köszönteni.”

„Király Mátyás becses nevem,
Atyámfiát tiszteltetem!”
Kitört erre a hahota:
„Barátom, nem oda Buda!”

„Király Mátyás s Mátyás király
Közt nagyon nagy különbség áll.
Akkora, mint – ha szóba jött –
Király meg a varga között. ”

Kispest, 1999. február 6.

A regében mindig van valóság
és csodás, képzelt dolog

Leánykő
(néprege alapján)

Tokaj közelében élt egy gazdag ember
Ennek is előtte, sok száz esztendővel.
Uradalma is volt, se szeri, se száma,
Mégis Tokaj mellett volt a legszebb vára.

Arany az alapja, gyémántból a fala,
Ezüst a födele, hatalmas udvara.
Egyetlenegy lánya volt ennek az úrnak,
Olyan szép, mint égen a ragyogó csillag.

Hibája, hogy kőnél keményebb volt szíve,
Meg nem indult az semmilyen kérésre.
Hiába könyörgött bármilyen koldushad,
Kikergette mindjárt cselédje azokat.

Az történt egyszer, hogy vigasságra készült,
S a sok nép hintóval palotájába gyűlt.
A szívtelen, szép lány ez alkalomra várt:
Felvette gyémánttól csillogó gúnyáját.

A vendégek közé mielőtt ő lement,
Meg akarta nézni magát a tükörben.
Magas volt a tükör, nem látta alakját,
Kitalálta végül: három kenyérre állt.

Amint gyönyörködött, megnyílott az ajtó,
Belépett egy koldus – szánalomra méltó.
– Egy falás kenyeret adj Isten nevében!
– Könyörgött a koldus a lánynak – szerényen.

– Takarodjál, hitvány, nincs kenyér számodra!
– Válaszolta a lány – készülök a bálba.
– Ha nincs, váljál kővé, ahogy' állsz, kenyéren!
És a lány ott maradt kővé is meredten.

A vendégek bemenve látták nagy csodálva:
Kővé vált kenyéren kővé vált a lányka.
Megriadtak nagyon, elhagyták a várat,
Csak a lánykő maradt irigység szobrának.

Égeraracsa, 2000. június 18.

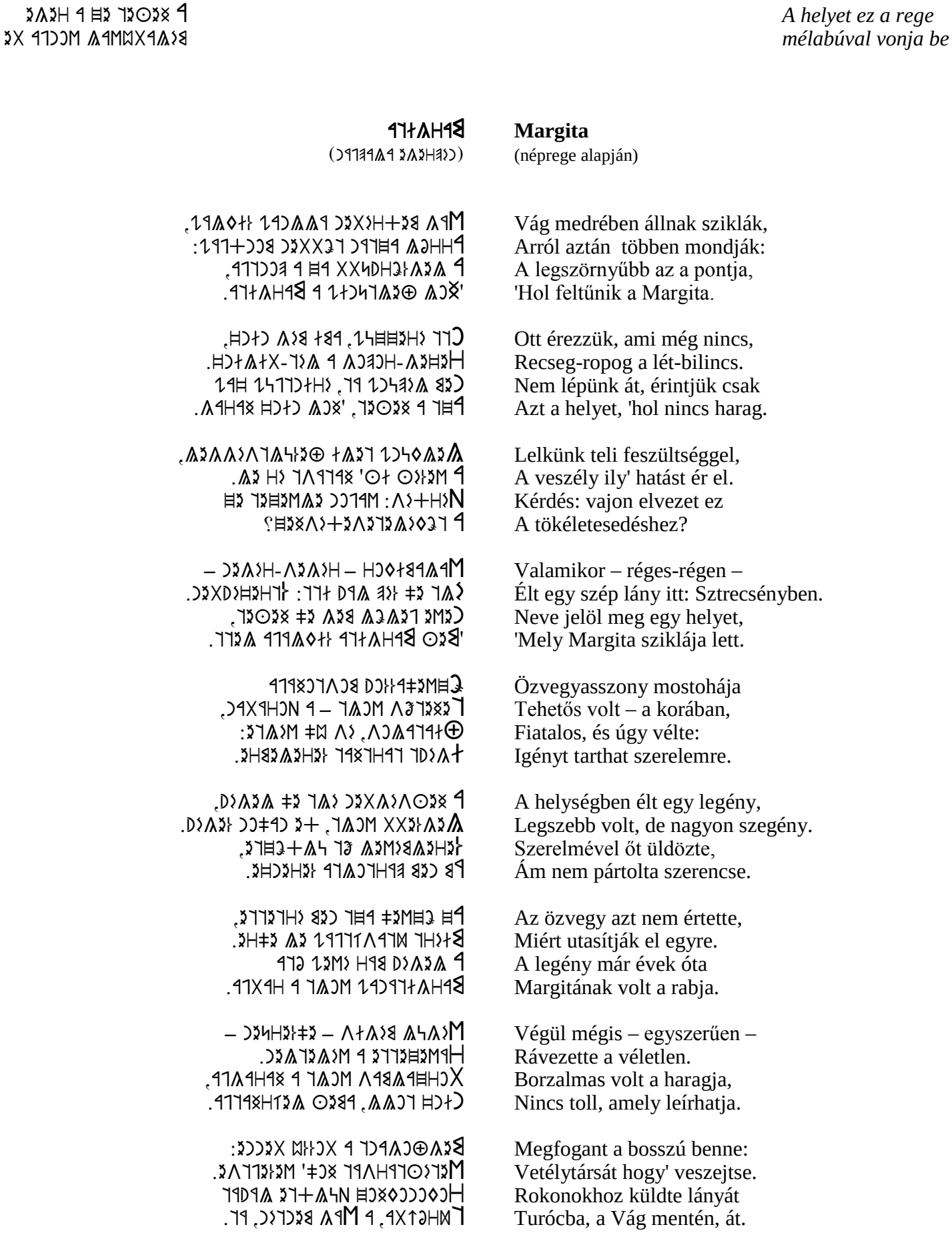

A helyet ez a rege
mélabúval vonja be

Margita
(néprege alapján)

Vág medrében állnak sziklák,
Arról aztán többen mondják:
A legszörnyűbb az a pontja,
'Hol feltűnik a Margita.

Ott érezzük, ami még nincs,
Recseg-ropog a lét-bilincs.
Nem lépünk át, érintjük csak
Azt a helyet, 'hol nincs harag.

Lelkünk teli feszültséggel,
A veszély ily' hatást ér el.
Kérdés: vajon elvezet ez
A tökéletesedéshez?

Valamikor – réges-régen –
Élt egy szép lány itt: Sztrecsényben.
Neve jelöl meg egy helyet,
'Mely Margita sziklája lett.

Özvegyasszony mostohája
Tehetős volt – a korában,
Fiatalos, és úgy vélte:
Igényt tarthat szerelemre.

A helységben élt egy legény,
Legszebb volt, de nagyon szegény.
Szerelmével őt üldözte,
Ám nem pártolta szerencse.

Az özvegy azt nem értette,
Miért utasítják el egyre.
A legény már évek óta
Margitának volt a rabja.

Végül mégis – egyszerűen –
Rávezette a véletlen.
Borzalmas volt a haragja,
Nincs toll, amely leírhatja.

Megfogant a bosszú benne:
Vetélytársát hogy' veszejtse.
Rokonokhoz küldte lányát
Turócba, a Vág mentén, át.

Ment is a lány, mit sem sejtve,
A veszélyes ösvényekre.
Utolérve mostohája
Ott a mélybe taszította.

Ám a legény hűségesen
Kitartott a szerelmében.
Állhatatos volt, nem csalfa:
Ő Margitát visszavárta.

A lány testét meg felfogta
Összetörten is a szikla.
Az utasok hírét hozták,
S a faluban is megtudták.

Azt gondolták eleinte,
Megcsúszás volt balesete;
Majd homályos szóbeszéd lett,
Hogy a lánnyal ki is végzett.

A fájdalom belevájta
Karmát a fi oldalába;
A mostoha sem járt jobban,
Lelke mélye nem volt szótlan.

Az asszonyon úrrá lettek
Sötét erők, gonosz lelkek.
Végül lelkiismerete
Őrületbe is kergette.

Került a nő, 'kit lehetett,
Faluban az embereket.
A bíróság megidézte
Hírhozókkal a törvénybe.

Ekkorra már rikácsolta:
„Ó, Margita, ó, Margita!”
Útnak indult, rohant, rohant,
Több volt ez már, mint egy kaland.

Furdalással telve, vadul:
Feltartóztathatatlanul
Eljutott a tett helyére,
S onnan magát levetette.

Így került a nedves sírba
A poklok égő parazsa.
Mohón nyelt el mindent a Vág,
Mint a végzet martalékát.

Kispest, 2004. március 3.

„Hollós Mátyás csillagjósa
Ilkusch Márton budai
plébános volt, aki egyben
tanár-orvosként működött”
Lestyán Sándor

Mátyás király csillagjósa
(néprege alapján)

Útra készült Mátyás király – ez való,
S csillagjósát kérdezte meg: mi várható?
Vizsgálódás után ő kijelentette:
– Szép idő lesz, ezt jelzi a felhők színe.

A király bízott az előrelátásban,
Így nem vitt kabátot az útra magával.
Ahogy' vándoroltak, egy réten keltek át,
Ahol már egy juhász legeltette nyáját.

Amikor szamara a királyt meglátta,
Harsányan ordított fülét hátracsapva.
– Mit hirdet szamarad? – kérdezte meg tőle,
– Amikor így ordít: esőt — egykettőre.

Jósához is fordult a király nevetve:
– Hallod-e, nagy tudós, mit szólsz te minderre?
Nézett a kérdezett előre meg hátra:
– A levél s a csillogás szép időt mond mára.

Mentek egy félórát – szépen is haladva,
S egy kiadós zápor zúdult a nyakukba.
Az elázott király szeme körbe pásztáz:
– A csillagász szamár, s a szamár csillagász.

Zugló, 2015. április 11.

„Ne csak tudd a jót,
hanem tedd is!”
bölcs tanács

Mátyás király haragja
(néprege alapján)

Hogyan volt egykoron, messze tűnt időkben?
'Mi történt, megtudod, ha mástól nem, tőlem.
Mátyás királyunk élt nagy Buda várában,
Múlatta az időt többekkel vidáman.

Egyszer csak hirtelen fellobbanásában
Megharagudott az egyik főurára.
Az udvarából is kitiltotta ezért,
Ezzel mutatva ki a foga fehérjét.

Találkozott vele egynéhány nap múlva,
Ám hátat fordított akkor neki újra.
Utána szólt ekkor a főúr szerényen:
– Látom, felséged, már nem az ellenségem.

A király meghökkent, s magyarázatot várt,
A főúr folytatta megkezdett mondatát:
– Felség még ellennek nem fordított hátat.
Mátyás kezet nyújtva fogadta a választ.

Kispest, 2002. december 5.

„A borivás közben gondolj néha arra,
mennyi verejték van egy pohárnyi borban”
a borivó tízparancsolatából

Mátyás király kapál

(néprege alapján)

Baranyában, hegyek között,
Mátyás király is időzött.
Táborozva vígan ittak
A király és a főurak.

Okuk volt az áldomásra,
Így ittak tust egyre-másra.
Fák alatt a nagy melegben
Villány bora fogyott szépen.

Kinn, a lankás domboldalon,
Gazdák kapáltak a napon.
„A bort inni szeretitek
– Mondta Mátyás híveinek –

„Lássuk, érte mennyit tesztek,
Segítsünk hát nekik — gyertek!”
Szabódtak az urak sorban,
Hogy nem méltó ez a munka.

„Királynak és vitéznek sem” ,
Ám a király ment sebesen.
Mit tehettek, ők is mentek,
Kifogással nem élhettek.

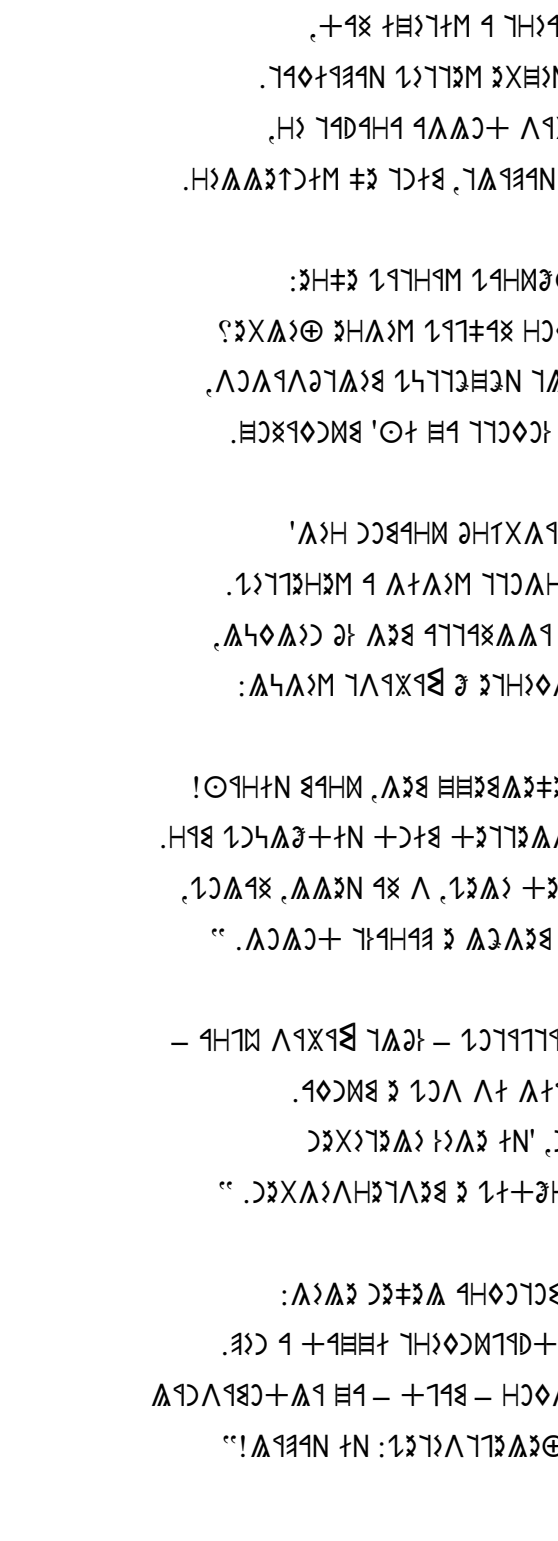

Odaért a vitézi had,
S kézbe vették kapáikat.
Mátyás dolga aranyat ér,
Úgy kapált, mint egy vincellér.

A főurak várták egyre:
Mikor hagyják végre félbe?
Volt közöttük méltóságos,
Nem szokott az ily' munkához.

Országbíró uramon rég'
Csurgott végig a verejték.
Nem állhatta meg szó nélkül,
Megkérte ő Mátyást végül:

„Kegyelmezz meg, uram király!
Melletted mind kidőlünk már.
Érted élek, s ha kell, halok,
De megöl e paraszt dolog. ”

„Látjátok – szólt Mátyás újra –
Óráig is sok e munka.
Van, 'ki egész életében
Törődik e mesterségben. ”

„Számotokra legyen elég:
Mindnyájunkért izzad a nép.
Máskor – majd – az áldomásnál
Ne felejtsétek: ki kapál!”

Égeraracsa, 2001. szeptember 20.

Ezerkétszáznyolcvannégyben
síp lett úrrá a veszélyen

Pórul járt polgárok
(néprege alapján)

Ahogy' sétálgattam környékünkön este,
Utamat süncsalád gyakran keresztezte.
Szóba álltam velük, mesélgettek hosszan,
Nemcsak arról, hogyan születnek burokban.

Vándorló ősüktől hallották e regét,
Aki útja során Hannoverben is élt.
Ott történt az eset rég, a középkorban,
S azért mondták lassan, hogy azt leírhassam:

Június havában – úgy volt kétségtelen –
Elszaporodtak a patkányok Hamelnben.
Csődöt mondott minden emberi kísérlet,
Hiába irtották, pusztították őket.

Ekkor egy idegen jó pénzért vállalta,
Hogy a patkányokat a Weserbe fojtja.
Tüstént megalkudtak, munkához is látott,
S a tarisznyájából elővett egy sípot.

Tánclépésben fújta, s csodák csodájára,
Az a sok-sok patkány menetelt utána.
Követték a vízbe, ahol belevesztek,
Erre a polgárok táncra is perdültek.

Túl volt a veszélyen ezúttal mindenki,
Ám eszük ágában sem volt már fizetni.
Látta az idegen: nem kapja meg bérét,
Így bosszút esküdve fújta sípját ismét.

Az összes gyermeket azzal csalogatva
Tűntek el a megnyílt Koppel-hegy gyomrában.
Nemsoká' Erdélyben bukkantak fel azok,
S őbelőlük lettek az erdélyi szászok.

Kispest, 2004. március 15.

Magassága 22 méter,
kerülete 750 cm volt

Rákóczi Ferenc fája
(néprege alapján)

Én még láttam – volt szerencsém:
A Balaton partja mentén
Élt Rákóczi csodás fája,
A természet alkotása

Védtelenül, büszkén állt fönn,
Magányosan a dombtetőn.
Vihar, villám ostromolta,
Ám kibírta azt a szilfa.

Levelei elrebegték,
Amit látott: örök emlék.
Itt járt a nagy fejedelem,
S csatát is nyert a környéken.

„Lovát hozzám kikötötte,
S ország-világnak hirdette,
Hogy mi a nép akarata. ”
Azóta van Akarattya.

Kispest, 2006. február 12.

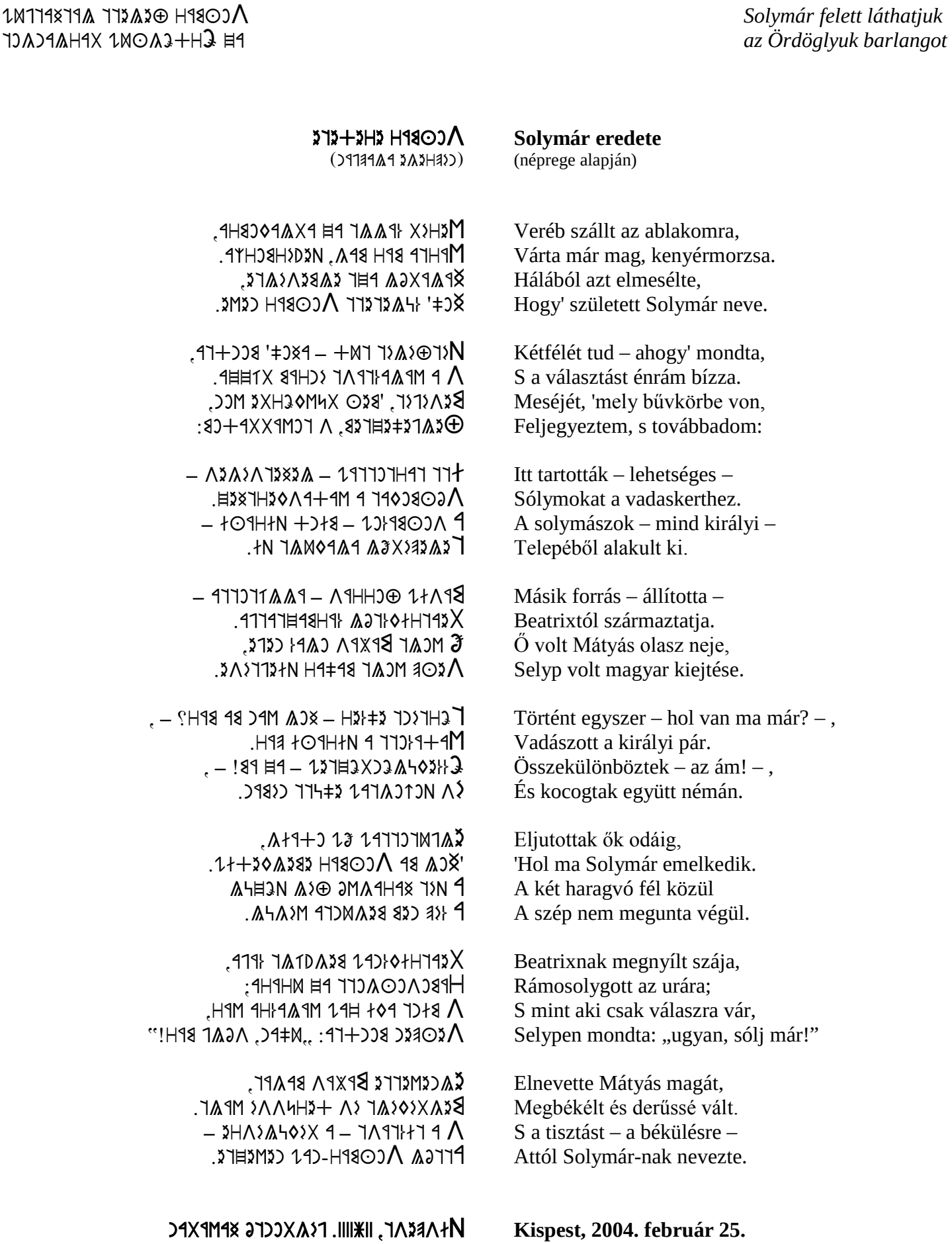

Solymár felett láthatjuk
az Ördöglyuk barlangot

Solymár eredete
(néprege alapján)

Veréb szállt az ablakomra,
Várta már mag, kenyérmorzsa.
Hálából azt elmesélte,
Hogy' született Solymár neve.

Kétfélét tud – ahogy' mondta,
S a választást énrám bízza.
Meséjét, 'mely bűvkörbe von,
Feljegyeztem, s továbbadom:

Itt tartották – lehetséges –
Sólymokat a vadaskerthez.
A solymászok – mind királyi –
Telepéből alakult ki.

Másik forrás – állította –
Beatrixtól származtatja.
Ő volt Mátyás olasz neje,
Selyp volt magyar kiejtése.

Történt egyszer – hol van ma már? – ,
Vadászott a királyi pár.
Összekülönböztek – az ám! – ,
És kocogtak együtt némán.

Eljutottak ők odáig,
'Hol ma Solymár emelkedik.
A két haragvó fél közül
A szép nem megunta végül.

Beatrixnak megnyílt szája,
Rámosolygott az urára;
S mint aki csak válaszra vár,
Selypen mondta: „ugyan, sólj már!”

Elnevette Mátyás magát,
Megbékélt és derűssé vált.
S a tisztást – a békülésre –
Attól Solymár-nak nevezte.

Kispest, 2004. február 25.

„Jobb a nincs egészséggel,
mint a kincs betegséggel”
népi bölcsesség

Zeta vára
(néprege alapján)

Nem messze – túl Zetelakán – ,
Magas, sziklás hegység ormán
Állt a híres Zeta vára
Valamikor, hajdanában.

Büszke, nagy úr építtette,
'Ki nem tért át az új hitre.
Lánya kettő, s az egy fia
Kardját távolban forgatta.

Évek múltak, nem jött haza,
Az apja már elsiratta.
Hír jött: áttért az új hitre,
Ekkor megátkozta érte.

Már nem gondolt senki sem rá,
Akkor jött meg paripáján.
„Vissza! – kiáltott az apa –
Hitét a hű el nem hagyja. ”

Testvéreit is kérdezte:
„Nem tértek át az új hitre?”
„Megmaradunk apánk hitén”
– Válaszoltak ők őszintén.

„Ki a házból!” – szólt az apa,
Ekkor ingott meg a szikla.
A büszke vár össze is dűlt,
Ám a fiú megmenekült.

Ott van ma is eltemetve,
Omladék közt, Zeta kincse.
Szent György-napján, minden évben,
Nagy vasajtók nyílnak éjben.

Sokan jártak ott azóta,
De nem került egy sem vissza.
Élt egy ember Zetelakán
Úgy száz évvel ezelőtt – tán.

Gondol egyet, megy keresni
A zetelaki Botházi.
Éjféltájban – bár lángot vet
A vasajtó – bátran bemegy.

Az ott látott ragyogásban
Eláll neki szeme-szája.
Ül két lányka hímet öltve
Réges-régtől, hétszáz éve.

Elmesélik Botházinak:
Szabadulni sosem tudnak.
Meghallgatja a két lánykát,
S színig tölti tarisznyáját.

Tele zsebe és az iszák,
A lányok csak mondogatják:
„Siessen, mert itt, benn marad,
Az ajtó meg bezáródhat!”

Uccu neki, vesd el magad!
Botházi már szalad, szalad.
Elér így a kijáratig,
Ám az ajtó rácsapódik.

A kincs már övé, viszi hát,
De otthagyja a fél lábát.
Ahogyan jött, úgy ment pénze,
Sánta is lett a csúfneve.

Égeraracsa, 2004. június 20.

Nyíri Attila
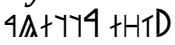

Csodaregék

A fortélyos vándor
(csodarege alapján)

Volt egyszer egy vándor, obsitos katona,
'Ki a hadseregből indult a világba.
Sok országot bejárt, látott szép falvakat,
Ennek ellenére mégis szegény maradt.

Ahogy' megy az útján, egy koldus jön szembe,
Aki szegényebb, mint a templom egere.
– Aggyisten – köszönti alamizsnát várva,
– No, te jótól kértél – szól nagy fejcsóválva.

– Négy lukas garas csak a földi vagyonom,
Egy kell pálinkára, egyért kell aludnom,
Kell egy még kenyérre, egy meg a dohányra;
Miből adjak neked, mondd, te szegény pára?

A koldus megrázza fejét e válaszra:
– Madarat is fognék, hogyha ennyim volna!
Megszánja a vándor, egyet neki átad,
A koldus meg közli, kérhet tőle hármat:

– Jótetted helyébe jót várhatsz, ígérem,
Három kívánságod teljesítem menten.
Gondoljad jól át és utána mondjad,
De ki ne felejtsd a legfontosabbikat!

(Szent Péter volt ő, csak koldusnak álcázva,)
A vándor nem töpreng, felsorolja bátran:
– Elsőnek kívánnám: legyen olyan pipám,
Amelyikből so'sem fogy ki majd a dohány!

– Másodjára olyan pakli kártyám legyen,
Amelyikkel nyerek, bárki ül le velem!
Az utolsó óhaj: legyen olyan zsákom,
Bemenjen mindenki, hogyha úgy kívánom!

A koldus csóválja fejét a kérésre,
Ám nem szól egy szót sem, teljesíti végre.
Továbbmegy a vándor, beér egy faluba,
Estére szállást kér ott, egy fogadóban.

– A vendégszobában ördögök tanyáznak
– Mondja a fogadós mindjárt a vándornak.
– Engedjen be engem, ne törődjék vele!
– Vágja rá a választ a figyelmeztetésre.

Kap egy jó korsó sört, hozzá egy nagy gyertyát,
Leül és iszogat, jól érzi így magát.
Bejön az ördög is egy kis idő múlva:
– Jó éjt, vándor uram! – Jó éjt, ördög koma!

Az ördög megkérdi: – hogyan érzi magát?
– Semmi sem hiányzik, csak a jó társaság.
– Lesz az is itt mindjárt – felel mosollyal ő,
Összecsapja kezét, s több ördög jön elő.

Egyből közrefogják, megforgatják még ott,
Az öreg katonánk jól bírja a táncot.
Ám az ördögöknek lóg a nyelvük már ki,
Megkönyörül rajtuk: – üljünk le kártyázni!

Kihúzza zsebéből a harminckét rablót,
Kezdődik a játék, nyer rajta fenemód.
Rakják a lapokat, kártyáznak vidáman,
Fogy az ördög pénze: réz, ezüst meg arany.

Végetér a játék, aludni is térne,
Ám megfenyegeti az ördögök népe:
– Idefigyelj, vándor, adj most mindent vissza!
A vándor csak nevet: – hopp, bele a zsákba!

Ekkor minden ördög bekerül a zsákba,
Beköti a vándor: – legyen az lezárva!
Lefekszik ezután, jót alszik reggelig,
Benyit a fogadós, azt hiszi, álmodik.

Látja: kel a vándor, fütyürészik vígan,
Pödörgeti baj'szát, pénz áll a sarokban.
Hivat egy kovácsot: – kalapáccsal jöjjön!
Nem is tart sokáig, jön a mester rögtön.

A vándor megkéri, hogy a zsákot üsse,
(Ő tudja egyedül: csak ördög van benne.)
A kovács a zsákot addig kalapálja,
Amíg a sok ördög a szavát nem adja:

– A vendégfogadót elkerüljük messze,
A vendégeket is felejtjük örökre.
Ezután a vándor a zsákot oldozza,
Hanyatt-homlok fut a sok ördög pokolba.

A vándor továbbáll, él, mint hal a vízben,
Útján a szerencse elkíséri híven.
Boldogsága mégis gyenge lábakon áll,
Így az'tán hozzá is beállít a halál.

– No, gazduram – mondja – eljött az órája,
Eleget élt eddig, jön a másvilágra!
– Ne légy hajthatatlan! Jutalmazlak — mondom,
– Ne húzza az időt, mert még sok a dolgom!

A vándor látja ám, nincs kiút számára,
A halálnak így szól: – hopp, bele a zsákba!
Ünnepelni akar széles jókedvében,
Kiadja parancsba: – disznótoros legyen!

Igen ám, a szakács jön kétségbeesve:
– Nem akar a disznó meghalni sehogy′ se.
Semmilyen állaton nem fog a kés többé,
Zsákban van a halál, így tart majd örökké.

Belátja a vándor, íratlan a szabály:
Hozzátartozik az élethez a halál.
Engedi a zsákból, meghal azonnyomban,
Majd a disznó, csirke követi a sorban.

Temetik a vándort, felmegy ő az égbe,
Jön is ki Szent Péter a kapun elébe:
– A három óhaj közt, emlékszem rá sorban,
Nem kértél egy helyet itt, a mennyországban.

– Most az'tán elmehetsz, fel is út, le is út,
Azzal Szent Péter becsukja a kaputt.
Mit volt mit tenni, lemegy a pokolba,
Ott meg az ördög ütközik meg rajta.

Nem örül meg annak, hogy itt látja újra,
Kiadja az útját, a kaput becsapja.
(– Mit tegyen hát?) Megint felsétál a mennybe,
Szent Péter meg kint áll, hogy az esőt lesse.

– Aggyisten, Szent Péter, álljon meg egy szóra!
Úgy látom, nem nagyon sietős a dolga.
Mit szól a kártyához: a vesztes úgy játszik,
Végrehajtja azt itt, amit mond a másik.

Azzal le is ülnek, a vándor nyer hamar,
Mérges lesz Szent Péter, s megkérdi, mit akar.
– Ne legyen oly' mérges, eresszen be végre!
Azóta ott éli világát kedvére.

Égeraracsa, 2003. július 21.

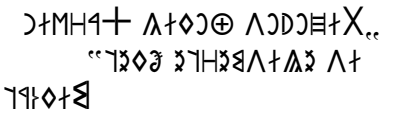

„Bizonyos fokig Darwin
is elismerte őket”
Mikszáth

A kék vér
(csodarege alapján)

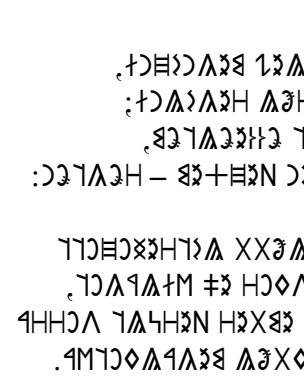

Eljöttelek megnézni,
Régiekről regélni;
A szavamat összeöltöm,
Az elején kezdem – rögtön:

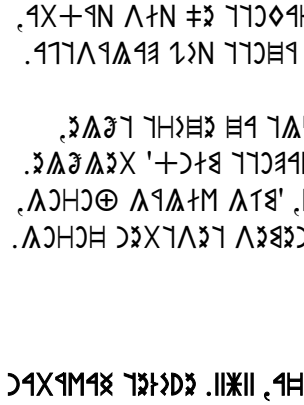

Az Úr előbb létrehozott
Teremtéskor egy világot,
Majd az ember került sorra
Részletekből megalkotva.

Csont, hús, szőr, bőr jutott bele,
Ám a vért több kádba szűrte;
Külön rakott egy kis kádba,
'Melyben ázott kék palástja.

Megkékült az ezért tőle,
Nem is kapott mind' belőle.
Így e vér, 'míg világ forog,
Csak főnemes testben csorog.

Égeraracsa, 2002. november 2.

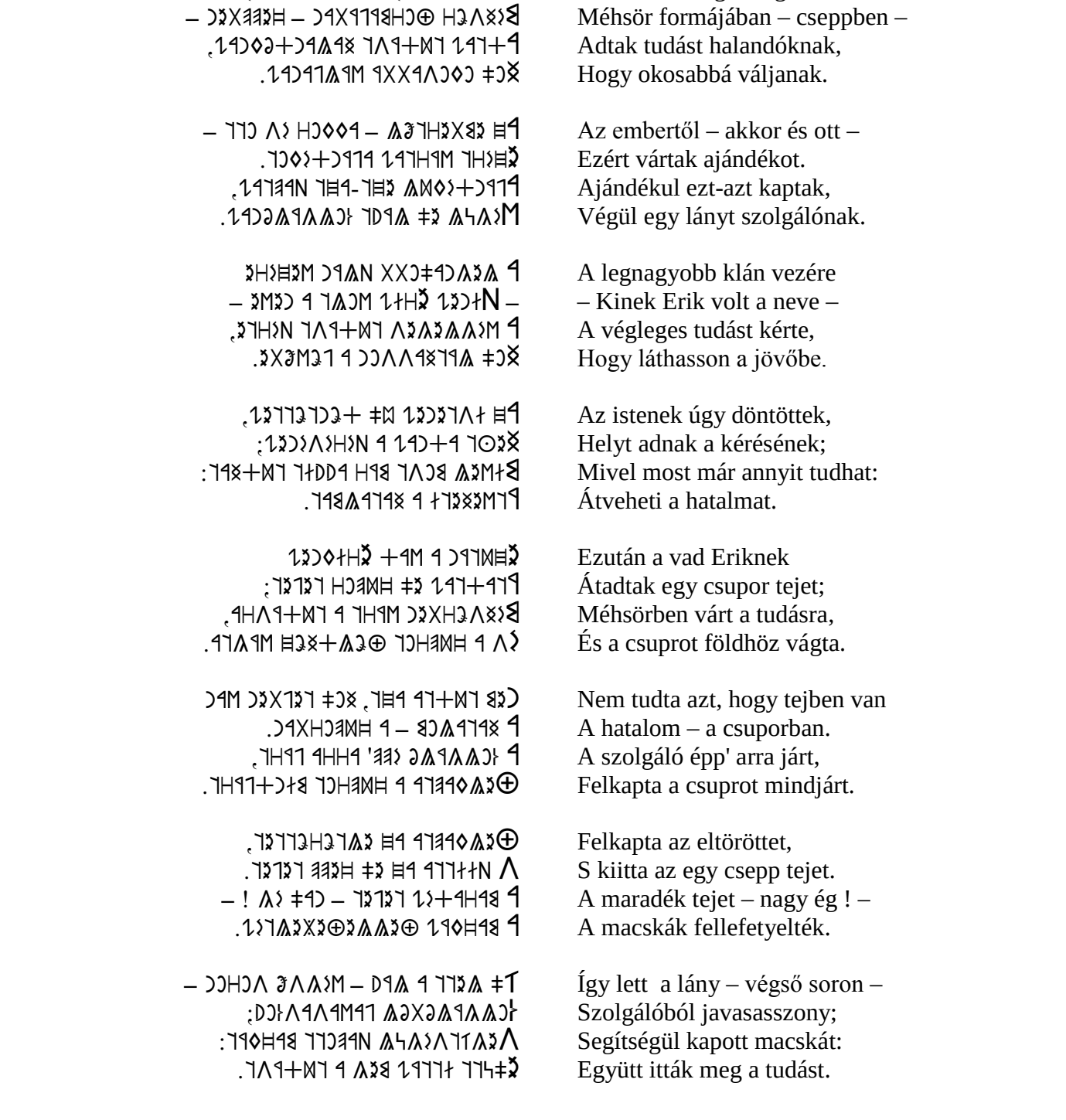

A macskák bajuszszálainak a zsákmányolásnál van szerepük

A tudós macskák
(skandináv csodarege alapján)

Az istenek, réges-régen,
Méhsör formájában – cseppben –
Adtak tudást halandóknak,
Hogy okosabbá váljanak.

Az embertől – akkor és ott –
Ezért vártak ajándékot.
Ajándékul ezt-azt kaptak,
Végül egy lányt szolgálónak.

A legnagyobb klán vezére
– Kinek Erik volt a neve –
A végleges tudást kérte,
Hogy láthasson a jövőbe.

Az istenek úgy döntöttek,
Helyt adnak a kérésének;
Mivel most már annyit tudhat:
Átveheti a hatalmat.

Ezután a vad Eriknek
Átadtak egy csupor tejet;
Méhsörben várt a tudásra,
És a csuprot földhöz vágta.

Nem tudta azt, hogy tejben van
A hatalom – a csuporban.
A szolgáló épp' arra járt,
Felkapta a csuprot mindjárt.

Felkapta az eltöröttet,
S kiitta az egy csepp tejet.
A maradék tejet – nagy ég ! –
A macskák fellefetyelték.

Így lett a lány – végső soron –
Szolgálóból javasasszony;
Segítségül kapott macskát:
Együtt itták meg a tudást.

Égeraracsa, 2000. augusztus 13.

„…baj után a bolond is okos már”
Homérosz

Ácsátok
(csodarege alapján)

Szinte látom – hidd el! –
Jézust Szent Péterrel.
Kocsma előtt mennek,
S kihallik az ének.

Mulatnak az ácsok,
Péter dönt: „nem várok!
Bemegyek, megnézem:
Kik mulatnak éppen?”

Válaszol Péternek:
„Ne menj, mert megvernek!”
Ámde hiába int,
Nem marad odakint.

Jézus szól, s egy bőgő
Péter hátára nő.
Az ácsok meglátják:
„Hej, most lesz jó világ!”

Megkérik, hogy húzza,
Péter azt nem tudja.
Mit tesz a sokaság?
Elagyabugyálják.

Látja: több kettőnél,
Itt a futás a cél;
Jézus után szalad,
'Ki várja ezalatt.

„Mondám, hogy ne menj be!”
– Kezd Jézus enyhülve;
Ám Péter kifakad,
S megkéri az Urat:

A fákba teremtsen
Vasból görcsöt menten.
„Legyen! – Jézus így szól –
Teremtek, de fából.”

Az ácsok, mert görcs van
Azóta a fákban,
Szidják Pétert érte,
Tudják, hogy ő kérte.

Kispest, 2003. december 27.

A svájciak anyagiasságában a hegyek
közé szorult múlt tükröződik

Alpesi történet
(svájci csodarege alapján)

Az Istennek volt rá gondja,
Hogy a Földet is felossza
Az emberek közt. S a népek
Mindannyian részesültek.

Nagy hegyeket, kis tavakat
Juttatott a svájciaknak.
S hogy valahogy élhessenek,
Kaptak hozzá teheneket.

A munkáját befejezve
Ellátogatott a Földre.
Megnézni azt: hogyan élnek
Adományával a népek.

Kínálta a svájci paraszt
Frissen fejt tejjel az Urat.
Az Úr nagyon meghatódott,
S megköszönte, amit kapott.

Adakozónk – ez szokása –
A tenyerét kinyújtotta:
„A köszönet bár szép, Uram,
A tej ára mégis egy frank!”

Égeraracsa, 2001. október 8.

„Aki sokat tud, az sokat mérgelődik”
Kästner Erik

Az ember teremtése

(csodarege alapján)

'Mikor az Úr megteremtett
Földet, vizet és az eget,
Gyönyörködött munkájában,
Ám rájött, hogy egyedül van.

(„Jó, ha embert hoznék létre!”)
Gondolatát tett követte.
Lisztből gyúrta gonddal, szépen,
S megsütötte kemencében.

Várta, várta, telt-múlt a nap,
Ki is vette mihamarabb.
Nyers maradt a teremtése,
Fehér ember lett belőle.

Újból kezdett gyúrni, sütni,
Nem sok időt hagyva neki.
Kihúzta hát, hisz' már várta,
Ez az ember lett a sárga.

Következőt túlsütötte:
Koromsötét lett a színe.
„Nem lesz az jó, hogyha megég!”
Ebből lettek a feketék.

Az utolsó próbálkozás
Volt igazi: méltán csodás.
Fénylő, barnás lett a dolog,
Ők lettek az indiánok.

Égeraracsa, 2004. augusztus 19.

„Az orvosoknak majd csak akkor hiszek, ha hosszabb életűek lesznek, mint a magunkfajta ember”
Katz Richárd

Harminc + 2 • 15
(csodarege alapján)

Az ember élete hatvan év vagy hetven.
Hogyan lehetséges ez tulajdonképpen?
Bármennyire fontos, nem tudjuk, mi oka,
Hogy végső határát nem tolhatjuk tova.

Így esztendeinknek napjai számosak,
Legfeljebb egyesek nyolcvanat kaphatnak.
Nagyrésze fáradság, munka, nyomorúság,
Így igaz ez ma is, bárhogyan tagadják.

Teremtéskor történt egésznek az oka,
Amikor Isten a korokat kiszabta.
Eléállt a szamár, s megkérdezte tőle:
Milyen hosszú is lesz a földi élete.

– Harminc évig élsz majd – hangzott a válasz már,
– Túl sok az tengődni – sóhajtott a szamár.
Az irgalmas Isten felét elengedte;
Ezután a kutya állt az Úr elébe:

– Nekem mennyit szántál? – tette fel a kérdést,
– Harmincat kapsz te is – hozott az Úr döntést;
– Légy kegyelmes hozzám! Nagyon sok az látva,
Hogy hűségemért csak hálátlanság járna.

Az Isten levette felét a kérésre;
Majd a teremtést az emberrel végezte.
– Milyen hosszan élek? – e kérdést tette fel,
– Harminc jár neked is, megelégszel ezzel?

– Harmincat kaphatok? – sopánkodott egyre –
Épp' akkor kezdeném, kevés egy életre.
Isten nagylelkű volt, s az ember számára
Kutya és a szamár éveit átadta.

Az ember élete azóta lett hatvan.
Harmincat él ebből emberhez méltóan,
Kutya módra telik tizenöt szolgálva,
S szamárként tengeti a többit a sutban.

Kispest, 2005. december 14.

„Sok ember bízik az Istenben, de az
Isten alig bízik az emberekben”
M. Larni

Így lett az ember ?

(csodarege Čapek Károly után)

Ábrándozva sétálgattam,
Szokott úton várt szokatlan.
Átvágtam több dombon, völgyön,
S halványult a gond is rögtön.

Fatetőkre felült a hold,
Csillagmintás talárban volt.
Ahol a fák kettényíltak,
Sugarat vert ezüst hídnak.

Megálltam a tisztás szélén,
Hárfa hangja áradt felém.
Magas fűben csak hallhattam,
Mit dalol az alkonyatban:

Teremtett az Úr világot,
S több állatot belerakott.
Legokosabb lett a kutya,
Ám elmaradt boldogsága.

Szaglászhattak jobbra-balra,
Az Urat nem — bánatukra.
„Teremts! – kérték – és bárki jó,
Ha hozzád lesz az hasonló. ”

Mosolygott az Úr és kérte:
Kerüljön sok csont elébe.
Azon nyomban szétszélednek,
S hoznak csontot az Istennek.

Ló, oroszlán, teve, macska
Csontját gyűjtik nagy halomba.
Kutyacsont nem, hisz az társa,
Nem került az a rakásba.

A csontokból – ez közismert –
Alkotta az Úr az embert.
Istenük lett, szagolhatták:
Eggyé vált sok tulajdonság:

Oroszlánnak az ereje,
Munkabíró, mint a teve,
Benne macska ravaszsága,
S ló türelme belezárva.

A teremtményt összegyúrva
Maga helyett nekik adta.
Egy hiányzik csak belőle:
Kutyahűség nincs meg benne.

Kispest, 2007. november 12.

„Az ígéret szép szó,
ha megtartják, úgy jó”
népi mondóka

Jézus és a fösvény asszony
(csodarege alapján)

Jézus itt, a földön – jártában-keltében –
Befordult egy fösvény nőhöz a felvégen.
Szegény ember képét öltötte magára,
Úgy kért egy kevéske kenyeret számára.

– Adnék biz' jó szívvel – felelé az asszony –
Jöjjön holnap, mert nincs egy falás sem itthon.
Másnap félre is tett egy kis vakarékot
A szegény részére, s a sütéshez látott.

'Mikor bevetette a meleg sütőbe,
Taligakeréknyi nagyság vált belőle.
A kis vakarékból akkora kenyér lett:
A többi ennek csak szolgája lehetett.

(– No hiszen – gondolta magában a fösvény –
Ebbe nem vágod a fogadat, te szegény!)
S amikor meglátta jönni – az ablakon – ,
Meghagyta lányának: mondja, hogy nincs itthon.

Ő pedig elbújt a teknő alá menten,
S várta, hogy a szegény ember már elmenjen.
– Jaj, jaj, bátyámuram! Nincs itthon az anyám
– Futott Jézus elé a jól nevelt kislány.

– Ha nincs, hát nincs – mondá – nem lehet mit tenni,
Azzal megfordult és az udvarra ment ki.
– Hanem 'mi rajta van, amíg csak él, hordja!
A fösvény asszonyból így lett teknősbéka.

Kispest, 2002. február 6.

Jézus és a gyermek
(csodarege Gárdonyi után)

Pihent Jézus pálma hűsén
A tanítást befejezvén.
Gyerekeket vittek oda,
Hogy azokat ő megáldja.

Áldotta a ház udvarán
Egyiket a másik után.
Tanítványok vették körbe,
És figyeltek beszédére:

„Nézzétek e gyermek szemét!
Ilyen szemű az angyalnép,
Amely ott él – távol innen –
Atyám mellett a mennyekben. ”

Volt egy kisded, karon ülő,
'Kit az anyja hozott elő.
Szomorú volt a nézése,
Jézus pedig ölbe vette.

„Mi baj, kicsim?” – azt kérdezte,
„Bibis” – volt a válasz erre;
Majd emelte és szerteszét
Mutogatta kezecskéjét.

„Darázs tette” – szólt az anyja,
S elmondta, hogy orvosolta;
De nem használt semmit sem,
Nem segített a gyereken.

Jézus pedig megcsókolta
Ott, ahol a darázs szúrta,
S megkérdezte: „fáj, kedvesem?”
A kisded azt felelte: „nem” .

És az anyák – így van ma is – ,
Ha gyerekük szól, hogy: „bibis” ,
Kis sebükre ettől fogva
Jézus csókját nyomják oda.

Égeraracsa, 2000. október 5.

„Nincs a teremtésben vesztes, csak én!”
Katona

Közreműködéssel készült
(csodarege alapján)

Élt a Nap és a Hold,
Ám a Föld üres volt.
„Jé! itt semmi sincsen?”
– Kérdezte az Isten.

Sebtében alkotott
A porból állatot:
Azt markába fogva
Háta mögé dobta.

Tetszett Szent Péternek,
Hogy állatok lesznek
A porból – ezt látta – ,
Névvel is ellátva.

Addig-addig nézte,
'Míg megszólalt végre:
„Uram, arra kérlek,
Hagyd, hogy teremthessek!”

„Rendben van, te tudod”
– Szólt az Úr, s mosolygott.
Szent Péter erre várt
Összeszedve magát.

Lehajolt a földre,
Marék port vett kézbe:
Amit hátravetett,
Ám nem mondott nevet.

Nem jutott eszébe
Egyetlenegy név se.
„Légy… légy…! — (Ó, nagy egek!)”
Így lettek a legyek.

Kispest, 2001. január 14.

𐲡𐲢𐲣𐲤𐲥𐲦𐲧𐲨 **Kunkergetés**

(𐲩𐲪𐲫𐲬𐲭 𐲮𐲯𐲰𐲱𐲲𐲳𐲴) (csodarege alapján)

𐲵𐲶𐲷𐲸𐲹 𐲺𐲻𐲼𐲽𐲾𐲿 László király életében
𐳀𐳁𐳂𐳃𐳄𐳅𐳆𐳇𐳈𐳉𐳊𐳋𐳌𐳍𐳎𐳏 Csupán egyszer futott élen.
𐳐𐳑𐳒𐳓𐳔𐳕𐳖𐳗𐳘𐳙𐳚𐳛𐳜𐳝𐳞𐳟 Többé az'tán nem is szaladt:
𐳠𐳡𐳢𐳣𐳤𐳥𐳦𐳧𐳨𐳩𐳪𐳫𐳬𐳭 Ő kergette a kun hadat.

𐳮𐳯𐳰𐳱𐳲𐳳𐳴𐳵𐳶𐳷𐳸𐳹𐳺𐳻𐳼𐳽 Történt megint, hogy ész nélkül
𐳾𐳿𐴀𐴁𐴂𐴃𐴄𐴅𐴆𐴇𐴈𐴉𐴊𐴋𐴌𐴍𐴎𐴏 Futott a kun seregestől,
𐴐𐴑𐴒𐴓𐴔𐴕𐴖𐴗𐴘𐴙𐴚𐴛𐴜𐴝𐴞𐴟𐴠𐴡 Hegyen-völgyön, erről-arról
𐴢𐴣𐴤𐴥𐴦𐴧𐴨𐴩𐴪𐴫𐴬𐴭𐴮𐴯𐴰𐴱𐴲𐴳 Szaladtak ki a világból.

𐴴𐴵𐴶𐴷𐴸𐴹𐴺𐴻𐴼𐴽𐴾𐴿𐵀𐵁𐵂𐵃𐵄𐵅 Vezérüknek támadt – futva –
𐵆𐵇𐵈𐵉𐵊𐵋𐵌𐵍𐵎𐵏𐵐𐵑𐵒𐵓𐵔𐵕 Egy ördöngös gondolata.
𐵖𐵗𐵘𐵙𐵚𐵛𐵜𐵝𐵞𐵟𐵠𐵡𐵢𐵣𐵤𐵥 Lován ülve – szaladtában –
𐵦𐵧𐵨𐵩𐵪𐵫𐵬𐵭𐵮𐵯𐵰𐵱𐵲𐵳𐵴𐵵 Mit gondolt, mit nem, magában:

𐵶𐵷𐵸𐵹𐵺𐵻𐵼𐵽𐵾𐵿𐶀𐶁𐶂𐶃𐶄𐶅 Tarsolyából szórni kezdte,
𐶆𐶇𐶈𐶉𐶊𐶋𐶌𐶍𐶎𐶏𐶐𐶑𐶒𐶓𐶔𐶕 Csengő arany hullt a földre.
𐶖𐶗𐶘𐶙𐶚𐶛𐶜𐶝𐶞𐶟𐶠𐶡𐶢𐶣𐶤𐶥 Intett többi emberének:
𐶦𐶧𐶨𐶩𐶪𐶫𐶬𐶭𐶮𐶯𐶰𐶱𐶲𐶳𐶴𐶵 Hányják el a pénzeiket.

𐶶𐶷𐶸𐶹𐶺𐶻𐶼𐶽𐶾𐶿𐷀𐷁𐷂𐷃𐷄𐷅 Meglátják majd, hogy lesz haszna,
𐷆𐷇𐷈𐷉𐷊𐷋𐷌𐷍𐷎𐷏𐷐𐷑𐷒𐷓𐷔𐷕 Ha beválik a furfangja.
𐷖𐷗𐷘𐷙𐷚𐷛𐷜𐷝𐷞𐷟𐷠𐷡𐷢𐷣𐷤𐷥 Az ármányos jól számított:
𐷦𐷧𐷨𐷩𐷪𐷫𐷬𐷭𐷮𐷯𐷰𐷱𐷲𐷳𐷴𐷵 Ezzel nyertek haladékot.

𐷶𐷷𐷸𐷹𐷺𐷻𐷼𐷽𐷾𐷿𐸀𐸁𐸂𐸃𐸄𐸅 A magyarok – egyszeribe' –
𐸆𐸇𐸈𐸉𐸊𐸋𐸌𐸍𐸎𐸏𐸐𐸑𐸒𐸓𐸔𐸕 Mohón szedték a pénzt össze.
𐸖𐸗𐸘𐸙𐸚𐸛𐸜𐸝𐸞𐸟𐸠𐸡𐸢𐸣𐸤𐸥 Az üldözés félbeszakadt:
𐸦𐸧𐸨𐸩𐸪𐸫𐸬𐸭𐸮𐸯𐸰𐸱𐸲𐸳𐸴𐸵 A kun nem lett inaszakadt.

„Hagyjátok – szólt László esdve –
Ráértek majd később erre!”
Ám hiába, nem hallották
A magyarok uruk szavát.

Csak a pénzre gondoltak mind,
Arany, ezüst csábosan int.
Ez kellett csak a kunoknak,
Azt gondolták: ránk csaphatnak.

László király – egymagában –
Égre nézett szomorúan:
„Én Istenem, tégy most csodát!”
Könyörgése az égbe szállt.

Meghallgatták imádságát:
Az aranypénz – mind – kővé vált.
Ez volt Isten bölcs döntése,
S népének a szerencséje.

Lóra kaptak a vitézek,
Űzték őket, nem pihentek.
Kun számára nem volt mentség:
Az országból kikergették.

Égeraracsa, 2001. augusztus 11.

Nyíri Attila
ᚾᚩᚿᚱᚢᚾᚷᚩ ᚠᚩᚿᚾᚩᚾ

Hitregék

ᚢᛃᛚᛝᚼᚢᚿᚠᛝ

A tavasszal visszatérő élet a
természet kézzelfogható csodája

A kismalac meg a farkas meséje
(hitrege alapján)

Egyszer volt, hol nem volt, hét határon is túl,
Ahol a kis, kurta farkú malacka túr;
Volt egy kismalac, az erdő szélen lakott,
Egy este ajtaján farkas kopogtatott.

– Engedj be, kismalac, meleget akarok!
– Nem lehet, megeszel, ajtót én nem nyitok.
– Ereszd be farkamat, és semmitől se félj!
– Jó, eddig rendben van, többet tőlem ne kérj!

– Engedj be derékig, olyan nagyon fázom!
– Jó, de legyen elég! (– talán nem lesz károm!)
– Eressz be egészen, hadd melegedjem meg!
– Jó beeresztelek, érjen hát a meleg.

A kemence mellé ült le a farkas már:
– Adj enni is! – mondta. – Jól van, csak nyughassál!
Elaludt a farkas: jól bevacsorázott,
S a malac tűzre tett vízzel telt bográcsot.

Forró vizet öntött a farkas komára:
Lesuvadt a szőre, ott állt leforrázva.
A malac felmászott egy fára hirtelen,
És onnan hallgatta: ordít a szőrtelen.

Addig ordítozott bőszen az ebadta,
Amíg összecsődült egy nagy farkascsorda.
Elhatározták azt – lehettek vagy százan – ,
Hogy a kismalacot büntetik példásan.

Alul állt a kopasz, a többi meg rajta,
Felmásztak egymásra: nőtt a farkas tornya.
Már csak egy hiányzott ahhoz, hogy elérje...
Mi lesz most, kismalac? Életednek vége!

Segítség itt nincsen, se közel, se távol;
Kiabálni kezdett torkaszakadtából:
– Forró vizet a kopaszra! – szaporázta,
S kiugrott a kopasz, lepottyant bandája.

A kopasz elszaladt, elpusztult a banda,
Kismalac bőrüket – jó pénzért – eladta.
Hogyha a kismalac el nem adta volna,
Akkor a mesém is tovább tartott volna.

☺

Eddig tart a mese, már csak az van hátra:
Akadjon valaki, hogy elmagyarázza.
Mint minden mesének, ennek is van célja,
Elmondom, ha tudom, lehetőleg még ma.

Tavasszal kezdődik a disznó hónapja,
Bár meleg a nappal, hűvös az éjszaka.
A farkas jelenti a fagyosszenteket,
Amelyek hátrálva hoznak vissza telet.

A forró víz nem más, mint a langyos eső,
'Mely tavasszal földre, mint az áldás úgy jő' .
A fa, amelyre a kismalac felmászott,
Jelenti az égen a Hadak útját – ott.

Ledobja a mag is a köntösét szépen,
Otthagyja valahol, föld alatt, sötétben.
'Mikor felér, szétnéz örömmel, hogy végre,
S boldogan emeli fejét fel a fénybe.

Sötét küzd a fénnyel: éj jön nappal után,
Mert Földünk forogva halad a pályáján.
Kezdetek a véggel 'mit alkotnak: körök,
Törvényszerűségük sem változik: örök!

Égeraracsa, 1999. május 1.

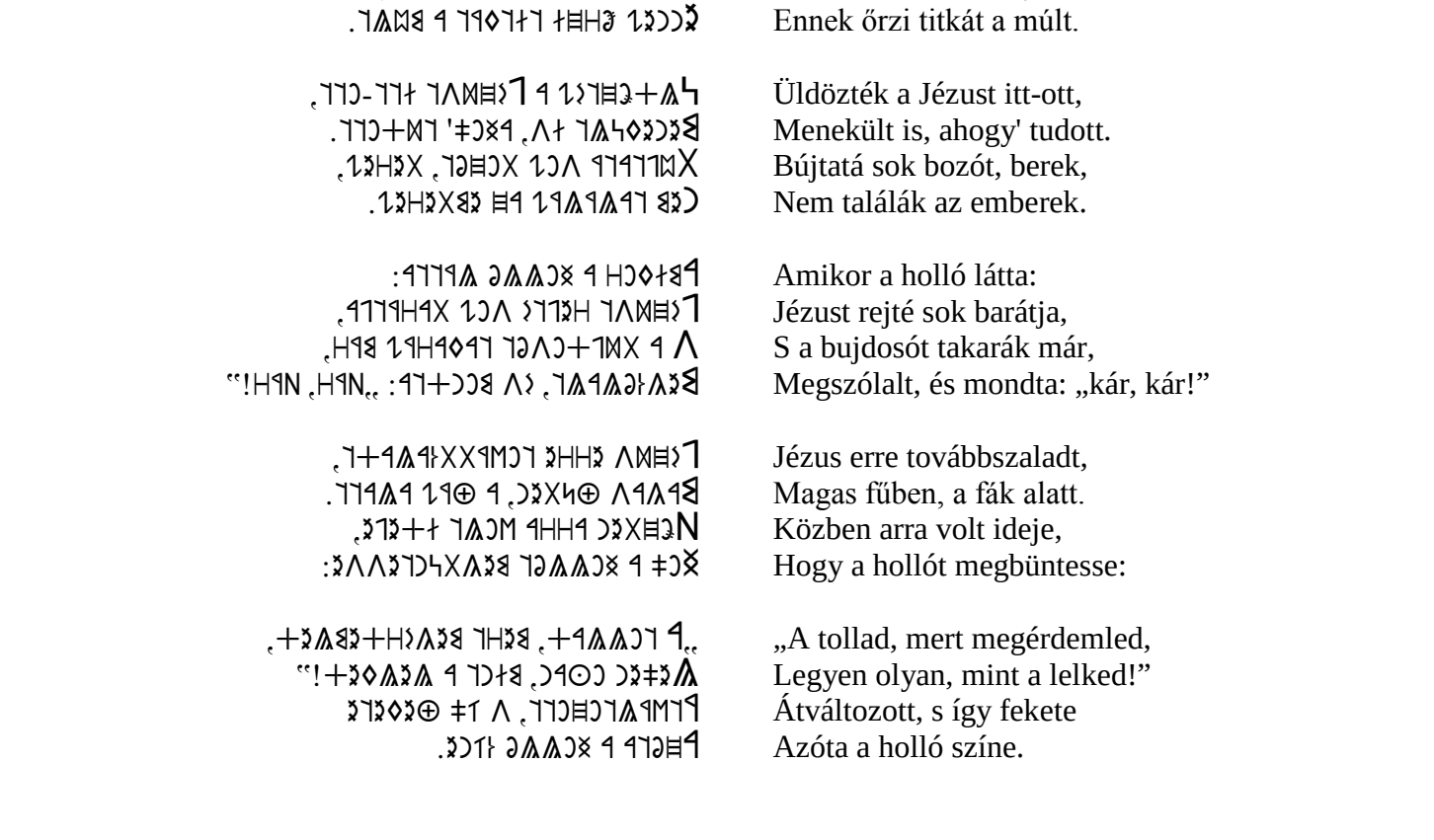

Fegyver a toll és szép ruha,
használója bizton tudja

A megváltozott hollótoll
(hitrege alapján)

Régen fehér volt a holló,
Ma fekete — tudnivaló.
Időközben átalakult,
Ennek őrzi titkát a múlt.

Üldözték a Jézust itt-ott,
Menekült is, ahogy' tudott.
Bújtatá sok bozót, berek,
Nem találák az emberek.

Amikor a holló látta:
Jézust rejté sok barátja,
S a bujdosót takarák már,
Megszólalt, és mondta: „kár, kár!”

Jézus erre továbbszaladt,
Magas fűben, a fák alatt.
Közben arra volt ideje,
Hogy a hollót megbüntesse:

„A tollad, mert megérdemled,
Legyen olyan, mint a lelked!”
Átváltozott, s így fekete
Azóta a holló színe.

Kispest, 2005. január 3.

A csodarege valóságos személy
köré szövi a csodás történetet

A szomorúfűz
(hitrege alapján)

Nem csüngött le hajdanában
A szomorúfűznek ága.
Merre nézett? Hát fölfelé,
Épp' úgy, mint a többi fáé.

Hanem egyszer, nagyon régen,
Hogy mi történt, elmesélem:
Jézusunkat – áldja az ég –
Rossz emberek elüldözték.

Elfáradt biz' szegény feje,
S azt nézte: hol pihenhetne.
Ez alá a fa alá ült,
Itt pihent meg ő legvégül.

Nem szúrós e fának ága,
Azért is ült le alája.
Nem csak ága, levele sem,
Pihenhetett így csendesen.

Ahogyan ült, a zöld ágak
Átölelték, rásimultak,
Lehajolva elfedték őt:
Ne lássák meg az üldözők!

A gallyai hajladoztak,
Legyezgették Jézus urat;
Verejtékes homlokának
Jó hűvöset így csináltak.

Amint magát kipihente,
Tovább is ment útra kelve.
Várta őt sok kunyhó, viskó,
Sok volt még a tennivaló.

Így ennek az emlékére:
– Ahogyan volt, meggörbülve –
Úgy maradt a fűzfa maga,
Isten Fia ült alatta.

Égeraracsa, 2000. szeptember 1.

„Addig lépj a vízbe, míg a követ látod”
népi bölcsesség

A Tisza eredete
(hitrege alapján)

Állt már ám a világ,
Hegy, völgy és a virág;
Minden kész volt benne,
Meg volt az teremtve.

Kis tavak, patakok,
Csermelyek és folyók;
Csak a Tisza járkált
Az Úr zsámolyánál.

„Hát veled mi legyen?”
– Kérdezte az Isten.
„Majd intézem, atyám,
– Felelt Jézus – bízd rám!”

Azzal – mint jótevő –
Egy ekét vett elő.
Eléje befogott
Egy szamarat legott.

A Tiszának mondta,
Menjen csak utána.
Ment is az – boldogan –
Egyre a nyomában.

Majd nekivetették
A földnek az ekét,
Szántva mély barázdát:
Folyónak az ágyát.

A szamár éhes volt:
Bogáncs után kapott,
Rángatta az ekét
Ide-oda – ekképp' .

Ezért lett kanyargós,
Csivirgős-csavargós,
Ilyen girbegurba
A Tisza folyása.

Égeraracsa, 2000. július 24.

„Ha elfáradsz a világban:
Gyere haza megpihenni,
Az öreg fák árnyékában
Szép időkre emlékezni”
Pósa Lajos

A tordai hasadék

(hitrege alapján)

Sem azelőtt, sem azóta
Nem volt olyan jó királya
A magyarnak – elmondható – ,
Mint amilyen első László.

Egyszer csak, egy alkalommal,
Ahogy' járkált Szög lovával,
Egymagára maradt vele,
És a kun had körülvette.

Lova hátán hátranézett,
S látta a sok ellenséget.
Hiába volt bármily' erős:
Százakat nem győzhet le hős.

Érezte, hogy szükség van rá,
De nem tudta: innen hová?
Sarkantyúzta paripáját
A tordai hegyeken át.

A kunok meg ordítottak:
„Utána mind! Add meg magad!”
Hogyha Lászlót most elfogják,
Övék egész Magyarország.

László után eredt a had,
Lovaikon kivert a hab.
Már-már csaknem elérték ott,
Midőn éghez fohászkodott:

„Uram, segítsd a szolgádat!”
Ekkor a hegy kettéhasadt.
Döbbenten állt a kun – ezért,
'Míg népéhez László megtért.

Kispest, 2001. január 2.

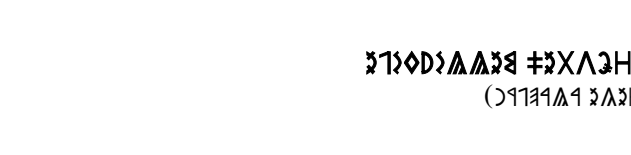

A „ne ölj” parancsolatot a más vallásúakra nem vonatkoztatják

A vörösbegy mellényképe
(hitrege alapján)

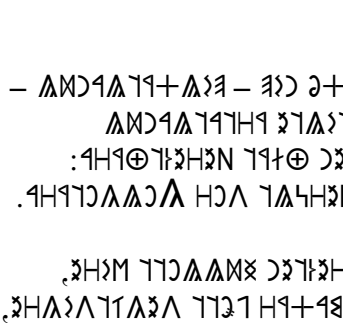

A zsidó nép – példátlanul –
Elítélte ártatlanul
Isten fiát keresztfára:
Így került sor Golgotára.

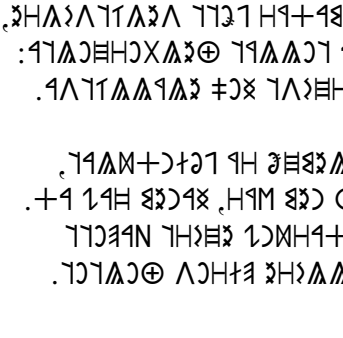

A kereszten hullott vére,
Kismadár jött segítségre,
Puha tollát felborzolta:
A vérzést hogy elállítsa.

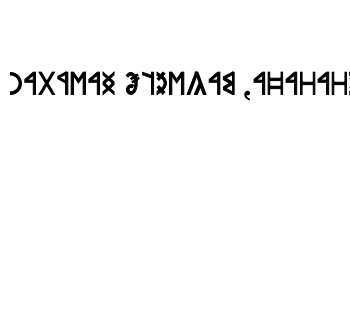

Jellemző rá jóindulat,
Amely nem vár, hanem csak ad.
A madarunk ezért kapott
A mellére piros foltot.

Égeraracsa, 2015. október 8.

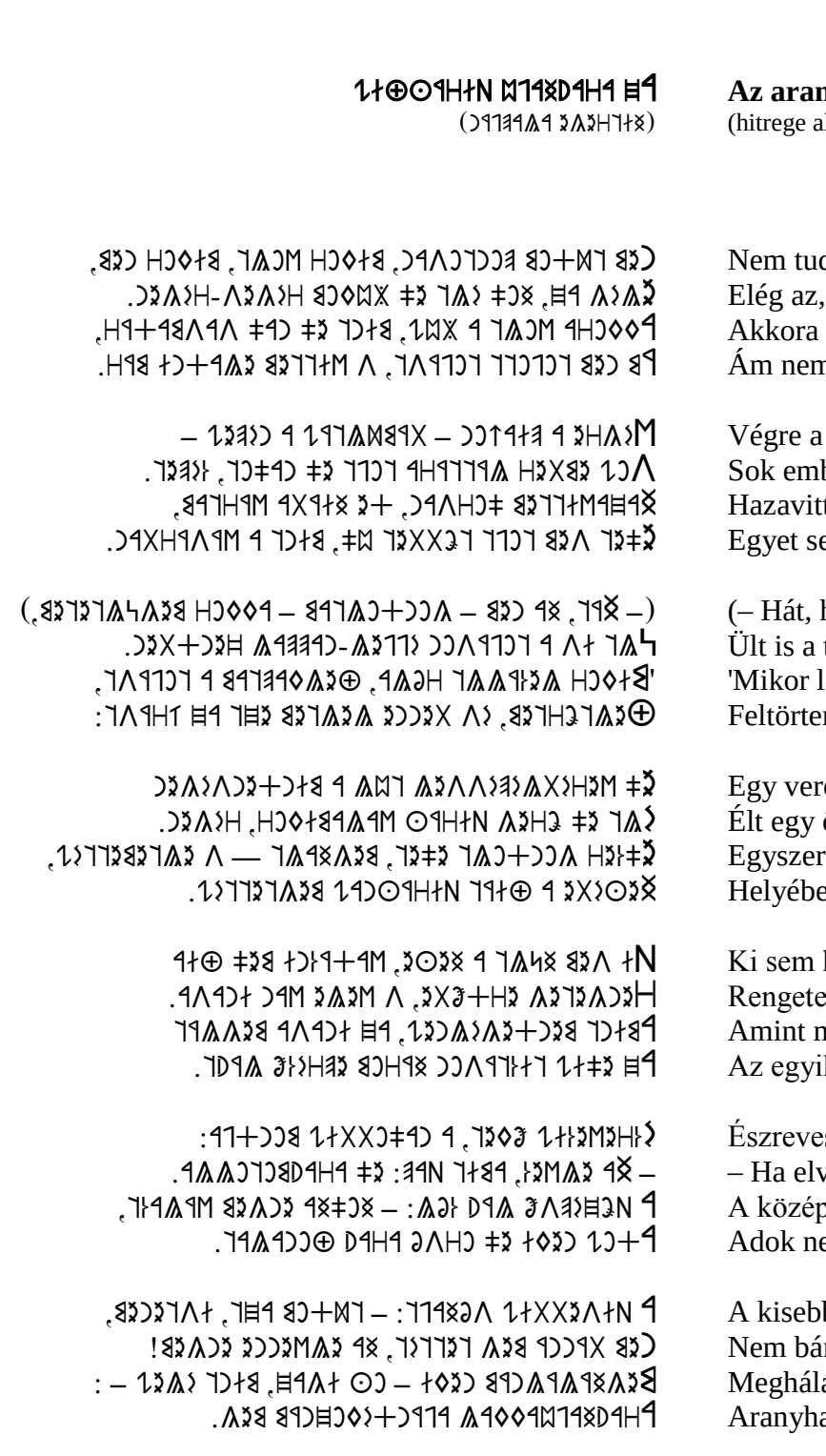

Hamu alatt parázs: rege,
isteni Nap ősi hite

Az aranyhajú királyfik

(hitrege alapján)

Nem tudom pontosan, mikor volt, mikor nem,
Elég az, hogy élt egy tyúkom réges-régen.
Akkora volt a tyúk, mint egy nagy sasmadár,
Ám nem tojott tojást, s vittem eladni már.

Végre a piacon – bámulták a népek –
Sok ember láttára tojt egy nagyot, szépet.
Hazavittem gyorsan, de hiába vártam,
Egyet sem tojt többet úgy, mint a vásárban.

(– Hát, ha nem – gondoltam – akkor megültetem,)
Ült is a tojáson éjjel-nappal csendben.
'Mikor leszállt róla, felkaptam a tojást,
Feltörtem, és benne leltem ezt az írást:

Egy veréblépéssel túl a mindenségen
Élt egy öreg király valamikor, régen.
Egyszer gondolt egyet, meghalt — s eltemették,
Helyébe a fiát királynak megtették.

Ki sem hűlt a helye, vadászni megy fia
Rengeteg erdőbe, s vele van inasa.
Amint mendegélnek, az inasa meglát
Az egyik tisztáson három eprésző lányt.

Észreveszik őket, a nagyobbik mondja:
– Ha elvesz, amit kap: egy aranymotolla.
A középső lány szól: – hogyha engem választ,
Adok neki egy orsó arany fonalat.

A kisebbik sóhajt: – tudom azt, istenem,
Nem bánná meg tettét, ha elvenne engem!
Meghálálnám neki – oly igaz, mint élek – :
Aranyhajúakkal ajándékoznám meg.

Hallja ezt az inas, mondja a királynak,
Egymásnak a lányok miket mondogatnak.
– Fele sem tréfa ez – válaszol a király,
Azzal odamegy ő, 'hol a három lány áll.

Megkérdezi tőlük: – ki volt, 'ki azt mondta:
Aranyhajúakkal engem megáldana?
– Én vagyok az, felség – válaszol a kisebb,
– Feleségem léssz te! az lesz majd nagy ünnep.

Megesküszik arra, hogy addig él vele,
Amíg ásó, kapa nem választja tőle.
Lőn – hej! – lakodalom, táncolnak a népek,
Csak egy vén boszorkányt eszi ott a méreg.

Van a vénasszonynak egy szépséges lánya,
E lányt – a vén szüle – a királynak szánta.
Meghiúsult a terv, töri is a fejét:
(– Mi rosszat tehetnék, s hogy' ejthetném szerét?)

Telik-múlik az év, kitör a háború,
Elmegy a király is, bármilyen szomorú.
Sokáig van oda, fiai születnek,
Mint két aranyalma: aranyhajú ikrek.

Az ármányos szüle kicseréli őket:
Keres az árokból két kis kutyakölyket.
Addig forgolódik, azokat belopja,
S a két szép gyermeket a folyóvízbe dobja.

Búsul a királyné, megírja urának,
'Ki gyorsan véget vet a háborúzásnak.
Hazáig meg sem áll, lesz civódás, lárma,
S derékig az asszonyt földbe is ásatja.

Közben a két testvér elúszik a vízen,
Kiveti az őket partra egy fövenyen.
Annak melegében felnőnek ők nagyra,
Egyszer az egyikük álmot lát éjszaka.

Egy szakállas ember megjelent álmában,
S elrebegte neki: kik ők valójában.
Testvére is látta, hisznek az álomnak,
Együtt határoznak, hogy útnak indulnak.

Felszedelődzködnek, mennek, mendegélnek,
Másnap oda érnek, ahol megszülettek.
Éppen harangoznak, mennek a templomba,
'Hol a király őket ebédre meghívja.

Találkoznak a vén szülével útközben,
Rájuk ismer hamar, s nem tudja, mit tegyen.
A Nap barlangjába küldi az ikreket:
A Nap mosdóvize tegye szebbé őket.

Elindulnak menten hegyen-völgyön által,
S találnak egy idős embert nagy szakállal.
Szent Péntek a neve, meg is kérik szépen,
Igazítsa útba őket e vidéken.

Elmeséli a vén, mit s hogyan tegyenek,
Megfogadják, s mennek tovább is az ikrek.
Pontban tizenegykor Nap kapuja nyílik,
Bemennek ők gyorsan, nem várnak semeddig.

Ül ott egy vénasszony, csábítja is őket
Azért, hogy egy nagy kád rézpénzből vegyenek.
Az ajtó, ha késnek, becsukódik nyomban,
Ezért megmosdanak, és kifutnak onnan.

Másnap megint mennek a fiúk templomba,
S ott őket a király másodszor is hívja.
Újra találkoznak a gonosz szülével,
Törülközni őket a Naphoz küldi el.

Indul a két legény, Szent Szombat már várja,
S közli: tizenegykor nyílik a Nap háza.
Köszönik a fiúk a tanácsot szépen,
Majd sietve érnek a nyitásra éppen.

Az első rejtekben tudják, hogy mi van,
S csalogat egy ifjúasszony a másikban.
Ügyet sem vetnek rá, sem a kád ezüstre,
Beletörülköznek a Nap kendőjébe.

Ezalatt a király vár, de mindhiába,
Az aranyhajúak meg futnak a szabadba.
A királynét közben köpdösik, csúfolják,
Szerencsétlen tűri rászakadt balsorsát.

Újra mennek másnap fiúk a templomba,
Ahol királyapjuk őket ismét hívja.
Ígérik az ifjak, de a gonosz szüle
Eltéríti őket: van még a Nap tükre.

A Szent Vasárnap is az eresz alatt ül,
S nekik elmeséli, mit tegyenek végül.
Megköszönik szépen, azzal továbbállnak,
Tizenegy órakor Nap házába futnak.

Harmadik rejtekben egy kád van arannyal,
S csalja őket egy lány mézesmázos szóval.
Hanem a legények a tükörhöz futnak,
Abba belenézve sarkon is fordulnak.

Ezalatt a király vár, ámde hiába,
Csak másnap lel rájuk újra a templomban.
Viszi őket hintón palotába menten,
Majd megpukkad szüle hatalmas mérgében.

Vállalja a főzést, mérget kever bele,
Hogy a legényeket útjából eltegye.
Így amikor tálban behozzák a levest,
A kutyáknak adni azt egyikük nem rest.

Felfordulnak azok, a király csak hallgat,
Ezalatt fiai mondják az igazat.
A vén szülét így a lófarkához kötik,
Anyjukat kiássák, s élnek halálukig.

✸ ✸

Tizenkettő! Köd előttem, köd utánam!
Ikercsillag áll a Nap tárt kapujában.
Fényben s árnyban anya, múltad van mesében;
Aranytükörbe nézz, mert haj, regö rejtem!

Kispest, 2002. március 15.

„A szeretet Isten grádicsa”
Babits

Istenáldott búza

(hitrege Móra után)

Elkészült a világ, az Úr is megnézte,
S látta, hogy a búza hiányzik belőle.
Miből sütötte az ember a kenyeret?
Zuzmóból, kéregből, amiből lehetett.

Az angyalok mindjárt kirázták az abroszt,
S földön a vadbúza rögtön ki is hajtott.
Szára alacsony volt, tarackos gyökere,
A kalásza ritkás, kicsi volt a szeme.

Ügyet sem vetettek reá az emberek,
Két testvér akadt csak, akik próbát tettek.
Vetettek, arattak Istennek nevében,
Ők voltak az első szántóvetők – régen.

Nehéz volt a munka, hullott a verejték,
A kalászt pergetni kézzel éppen elég.
Az öcsnek sok volt a fia is meg lánya,
Az idősebb testvér élt csak egymagában.

Mind a két testvérnél lett egy-egy zsák búza,
Fiatal a felét öntötte tarlóra.
– Hát azzal mit akarsz? – kérdi felesége,
– Átviszem bátyámhoz, mert nincs segítsége.

Azzal nekivágott, ám a földje szélén
Ütközött a zsákos bátyjával a végén.
Ő meg hozzáindult tudva, hogy a testvér
Nagy családot tart el, jobban rájuk is fér.

Égi szóra szél a zsákokat felkapva
Földön a magot a szeretet szétszórta.
Azóta dús, bokros, nagy szemű a búza,
Megszentelte az Úr, s lett istenáldotta.

Kispest, 2015. január 2.

„Süss fel Nap!
Fényes Nap,
Kertek alatt ludak vannak,
Megfagynak”
naphívogató népdal

Jégország királya

(hitrege alapján)

Volt kalitka aranyágon,
Benne madár, kisbarátom.
Be nem állt a madár csőre,
Úgy hallottam én is tőle:

Több volt a len, mint a kender,
Ahol élt egy szegény ember.
Éjjel-nappal búslakodott:
Sok gyermeke adott gondot.

Mindnek volt már mestersége,
Ám Jánosnak semmiféle.
„Király leszek – szólt – dalia,
Vagy király, vagy halálfia!”

Pogácsát is vitt az útra,
S volt még három vasbocskora.
Hegyen-völgyön át mendegélt,
'Míg Feketeországba ért.

A hopmestert megkérdezte:
„Királyra most szükség van-e?”
„Van itt gyerek – válaszolta –
Annyi, mint a rosta lika.”

„Jól van” – mondta János erre,
Majd bocskorát kicserélte.
Indult tovább, ment, mendegélt,
Mígnem Vörösországba ért.

„Adjon isten, őfelsége,
Hogy s mint szolgál egészsége?”
– Köszönt János a királyra,
S elmondta, hogy mi a vágya.

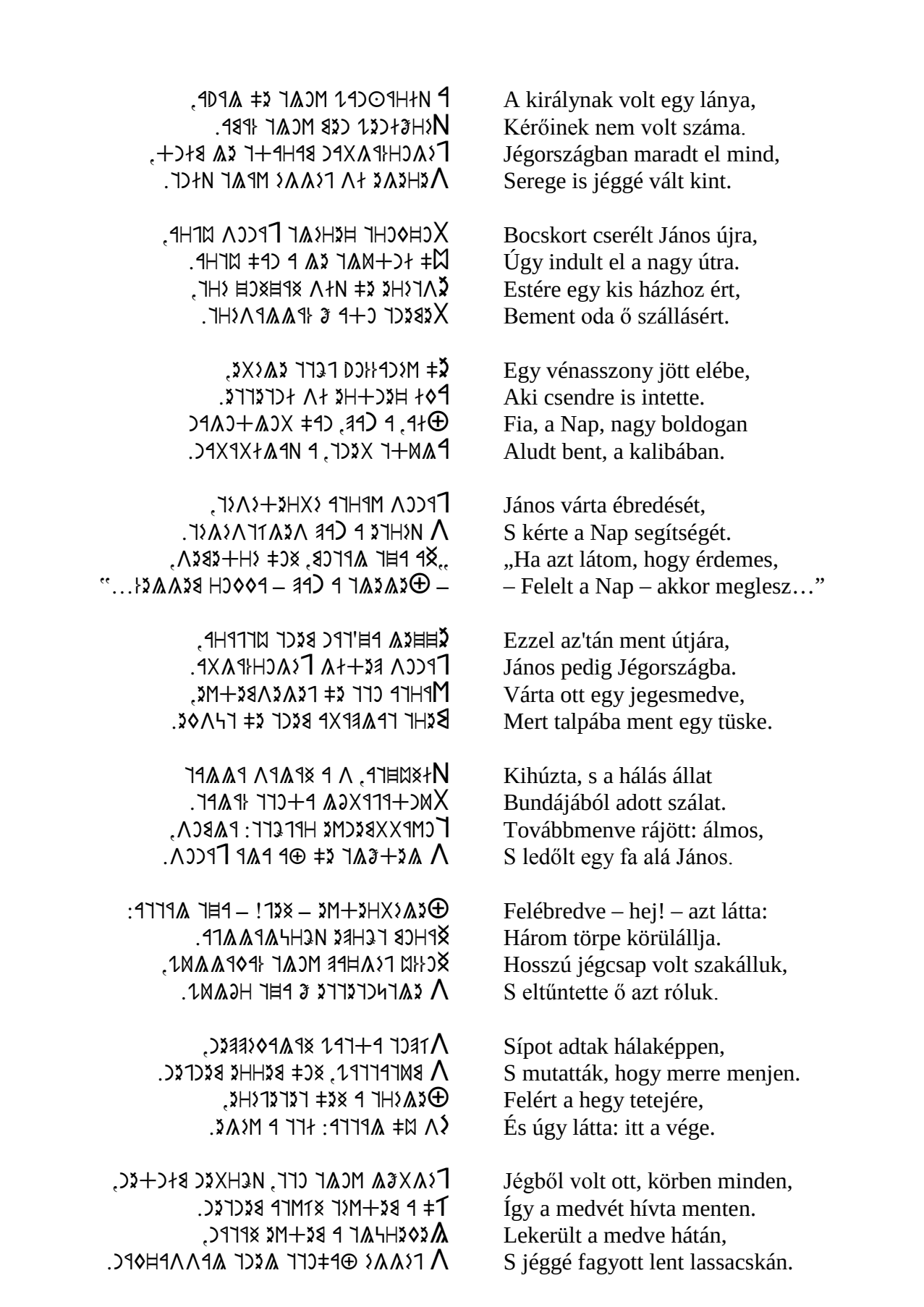

A királynak volt egy lánya,
Kérőinek nem volt száma.
Jégországban maradt el mind,
Serege is jéggé vált kint.

Bocskort cserélt János újra,
Úgy indult el a nagy útra.
Estére egy kis házhoz ért,
Bement oda ő szállásért.

Egy vénasszony jött elébe,
Aki csendre is intette.
Fia, a Nap, nagy boldogan
Aludt bent, a kalibában.

János várta ébredését,
S kérte a Nap segítségét.
„Ha azt látom, hogy érdemes,
– Felelt a Nap – akkor meglesz…”

Ezzel az'tán ment útjára,
János pedig Jégországba.
Várta ott egy jegesmedve,
Mert talpába ment egy tüske.

Kihúzta, s a hálás állat
Bundájából adott szálat.
Továbbmenve rájött: álmos,
S ledőlt egy fa alá János.

Felébredve – hej! – azt látta:
Három törpe körülállja.
Hosszú jégcsap volt szakálluk,
S eltűntette ő azt róluk.

Sípot adtak hálaképpen,
S mutatták, hogy merre menjen.
Felért a hegy tetejére,
És úgy látta: itt a vége.

Jégből volt ott, körben minden,
Így a medvét hívta menten.
Lekerült a medve hátán,
S jéggé fagyott lent lassacskán.

Füttyentett a síppal egyet,
S három törpe ott is termett.
Kérte János őket arra,
Menjenek a Nap házába.

Ahogy tudtak, úgy siettek,
S átadták az üzenetet.
Ámde a Nap aludt rája,
Másnap indult el útjára.

Amerre járt, olvadt a jég,
Sereg, János meg a vidék.
A város is olvadt egyre:
Királyuk úgy fulladt bele.

János – midőn elfogadta –
Lett Jégország új királya.
Elvehette így legalább
Vörös király egy szem lányát.

Jégországban éltek nyáron,
S Vörösország télen lett hon.
Elhozatták pereputtyát,
Testvéreit, apját, anyját.

Bezzeg az'tán lett jó dolguk:
Sóra, fára nem volt gondjuk.
Ha nem hiszed, járj utána:
Vöröshonba, Jégországba!

❄ ❄

Változó a földtörténet,
Elpusztul, majd újjáéled.
Több korszakban kiterjedtek
Jégtakarók és gleccserek.

Csak a Napunk sugárzása
Hoz tavaszt a jégvilágba.
A fényért, 'mely életet ad,
Tiszta szívből mondjunk hálát!

Égeraracsa, 2002. május 1.

„Nem úgy van most, mint volt régen;
Nem az a nap süt az égen;
Nem úgy illatoz a virág,
Kétszínűvé lett a világ”
Terhes Sámuel

László király forrásai
(hitrege alapján)

Jó László királyunk, egy más alkalommal,
Mátra hegye alatt táborozott haddal.
A kunokkal szemben verték fel a sátrat,
Ellenfelek voltak, azért harcban álltak.

Nagy volt a szárazság, ellankadt a sereg,
Régen esett eső: kisárgult a berek.
A király maga ment vizet felkutatni,
De hasztalan járt-kelt, nem akadt ott semmi.

Fohászkodott ismét, Urának tett hitet:
– Magyarok Istene, nem hagyhatsz el minket!
Amikor imáját végül abbahagyta,
Kardját bedöfte a sziklás hegyoldalba.

A szúrások nyomán források bugyogtak:
Kristálytiszta vízzel látva el a hadat.
Ivott így mindenki, megenyhült a sereg,
Hálásak is voltak érte az emberek.

Ezután könnyűszerrel verték szerteszét
A szomjúságtól gyötört kunok seregét.
És a forrásokat – a történtek után –
László forrásának hívja a hagyomány.

Égeraracsa, 2001. augusztus 3.

Nagyasszony és a kakukk
(hitrege alapján)

Történelmünk hajnalán meghagyá az Ős-anya:
– Minden nő és állat szüljön, ám naponta!
Hisz ez kínt jelentett, nem egyeztek bele,
A tyúk volt kivétel, s így lett a kedveltje.

Kakukk volt a másik, 'melyet a házhoz szánt,
Megunta ő hamar és tovább nem szolgált.
Így aztán egyedül a tyúk maradt magára,
Kakukkot az Anya végül megátkozta.

Elűzte a háztól, még fészket sem rakhat,
Tojhat tojásokat, de fészkébe másnak.
Megszegte a szavát, sávos lett a tolla,
Bújában kakukkol: a múltját siratja.

Kispest, 2010. június 16.

„Ha József napján derül,
a bőség hozzánk beül”
paraszti regula

Sándor, József, Benedek…

(hitrege alapján)

Itt a földön hosszú tél volt,
Jégcsap lógott, madár sem szólt;
Fáztak nagyon az emberek,
Unt már telet felnőtt, gyerek.

Látta az Úr és keresett
Napsugarat, jó meleget,
S mert az embert megsajnálta,
Bedugta azt három zsákba.

„Sándor – szólt – indulj — az ám!
Vidd a zsákot jó szaporán!”
Sándor zsákját vállra vette,
S útnak indult szépen vele.

Ám lyukas volt a zsák alja,
Kiszökött a meleg rajta;
'Mikor látta – bánatában – ,
Beült szegény egy kocsmába.

Majd Józsefet küldte Isten,
Nem volt jobb az ő zsákja sem;
'Mire elért a kocsmába,
Kiürült az egész zsákja.

Még jó az, hogy hárman vannak,
Így Benedek indult útnak;
Jó volt a zsák, nemhiába,
Épségben ért a kocsmába.

Összejöttek, nem vártak mást,
Együtt itták az áldomást.
Addig a nép – lenn, a földön –
Melegre várt: „jön, vagy nem jön?”

Az Úr Vazult is elküldte:
„A megbízást hajtsák végre!”
Nyitották is zsákjaikat,
S kiengedték, ami maradt.

Azóta küld minden évben
Három zsák meleget Isten.
Ám, ha lyukas az a két zsák:
Nem kapjuk meg csak harmadát.

Kispest, 2001. március 23.

„Tillió, tillió,
rongyból lesz a millió”
nézet a könyvekről

Szárnyaló színek
(hitrege alapján)

A teremtés során festette az Isten
A madarak tollát különböző színben.
Jól fogyott a festék, ürült is a tégely,
Fogyott a madár is, nem maradt az kétely.

Jóformán elkopott mindegyik estére,
Nem maradt más, csak a tengelice végre.
Egy színből kevés volt, nem volt választása,
Kente, ami maradt: így lett tiri-tarka.

Filatorigát, 2015. június 2.

„Boldogasszony szekere,
'mely áldással van tele”
ősi hit az égről

Szép asszony vászna
(székely hitrege a tejútról)

Élt a székelyeknél – elmondásból tudom –
Nevet adtak neki: ő volt a szép asszony.
Kedvesével együtt éltek — éldegéltek,
Egy nap a szép asszony hűtlenné vált – tényleg.

Hallotta a kedves, erőt is vett rajta,
S haragjában a nőt mindjárt arcul csapta.
Mikor ezt megtette, azóta máshol van:
Eltűnt feneketlen, hegyi kristálytóban.

– Várhatsz engem, várhatsz, sok idő eltelik,
'Míg újra megláthatsz: ezer esztendeig.
Szép asszony a kedvest azóta is várja,
Éjjelenként ki van terítve a vászna.

Este - reggel önti kristálytó vizével,
Amely alápereg, harmatot szül reggel.
Szép asszony vásznának ez a története,
Látható az égen tisztán kiterítve.

Égeraracsa, 2015. október 23.

Legyen méh a magyar népe,
Éltét ne hereként élje!

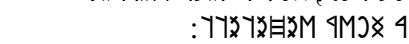

Szeresd a munkát !
(hitrege alapján)

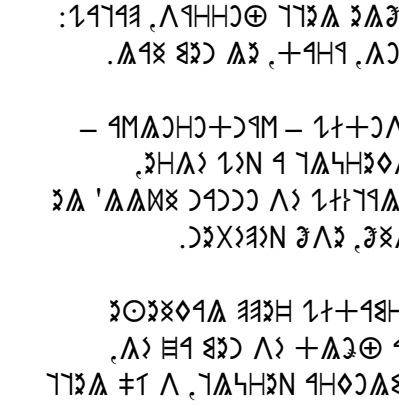

Teremtéskor az ég ura
Adott három vízcseppet,
Elmondom, hogy a szent cseppek
Útja hová vezetett:

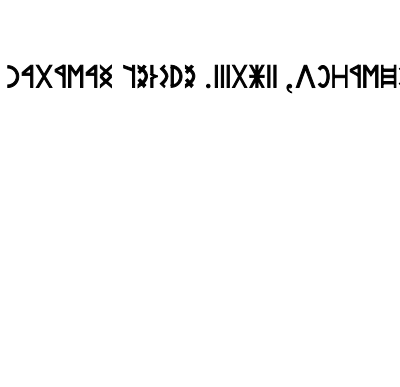

Egyet kapott maga a föld,
Beitta azt azonnal;
Belőle lett forrás, patak:
Buzog, árad, el nem hal.

A második – vándorolva –
Felkerült a kék égre,
Ott látszik és onnan hull' le
Felhő, eső képében.

A harmadik csepp lakhelye
Nem a föld és nem az ég,
A homlokra került, s így lett
Munka által verejték.

Terézváros, 2013. november 28.

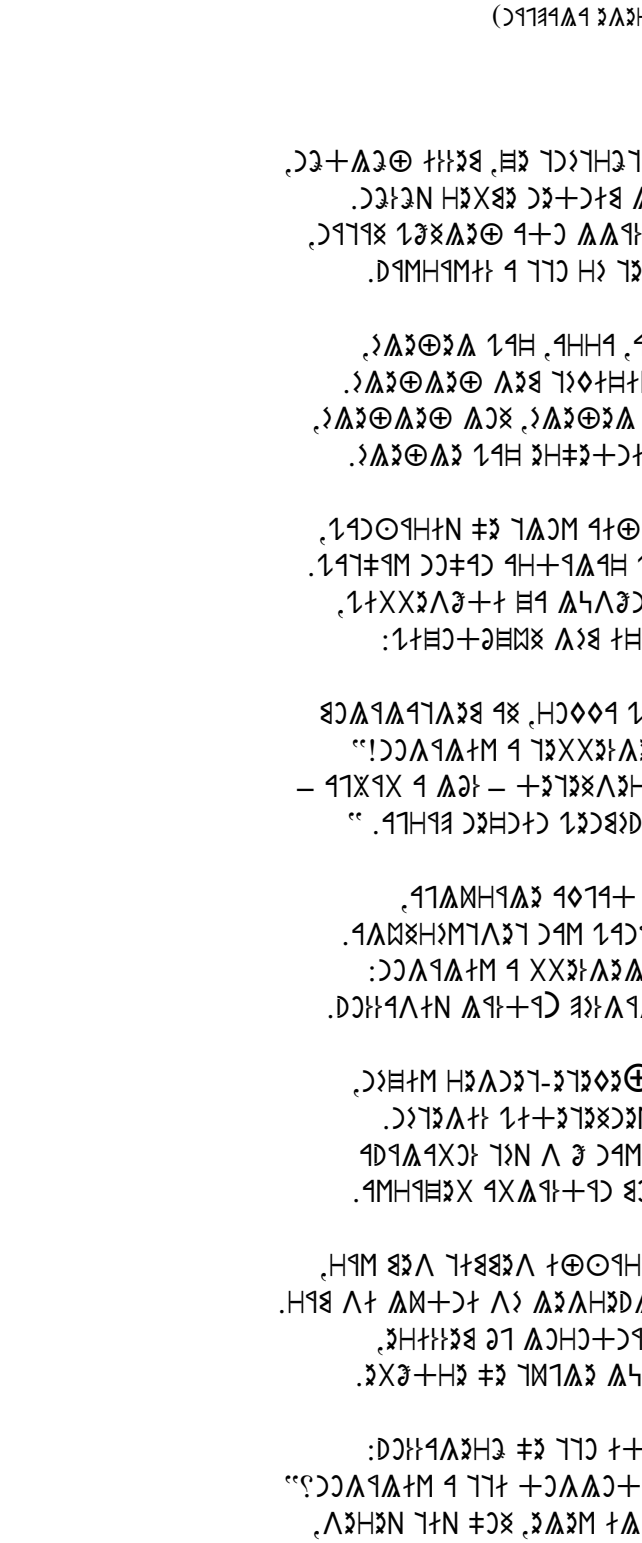

Nap kocsija arra való,
hogy ne legyen rövidlátó

Világszép Nádszál kisasszony
(hitrege alapján)

Ott történt ez, messzi földön,
Ahol minden ember köszön.
Szél száll oda felhők hátán,
Véget ér ott a szivárvány.

Arra, arra, csak lefelé,
Egy kicsikét meg felfelé.
Hol lefelé, hol felfelé,
Ám mindegyre csak elfelé.

Két fia volt egy királynak,
'Kik családra nagyon vágytak.
Megnősül az idősebbik,
A kicsi még húzódozik:

„Csak akkor, ha megtalálom
A legszebbet a világon!”
„Keresheted – szól a bátyja –
Az enyémnek nincsen párja. ”

Ám a dajka elárulja,
Ángyának van testvérhúga.
Ő a legszebb a világon:
Világszép Nádszál kisasszony.

Él Fekete-tenger vizén,
Hetvenhetedik szigetén.
Ott van ő s két szobalánya
Három nádszálba bezárva.

A királyfi semmit sem vár,
Felnyergel és indul is már.
Elvándorol jó messzire,
Végül eljut egy erdőbe.

Kérdi ott egy öregasszony:
„Mi dolgod itt a világon?”
Közli vele, hogy kit keres,
'Mire küldi a nénjéhez.

Rátalál és kérdi szépen:
„A királylányt hol keressem?”
Kócmadzagot s három hajat
Ad a nő és utat mutat:

„Csapd egymáshoz őket végül,
Úgy lesz lovad segítségül!”
Megteszi, és jön a táltos,
Megy sugárért fel a Naphoz.

Napnak fényes pitvarában
Fürdik tűzben – aranykádban.
Törli magát, megfésüli,
Majd tükörben nézegeti.

Ám halljátok! Jön a szolga,
S elfújja őt, ez a dolga.
Sötét lyukban érnek véget,
Kígyó, béka, 'mire lépnek.

Kaput őriz ott egy sárkány,
Strázsát állva néz a vártán.
A királyfi furulyát lel,
Szörnyünk zenén andalog el.

Jön egy szép lány, Hajnal maga,
Ő a Napnak legszebb lánya.
Segít rajtuk pár perc alatt,
Nap-pitvarból ad sugarat.

A királyfi tovább repül,
A szigetre jut el végül.
Sötét van ott, világít bár
A hajába font napsugár.

Leng a három szép nádszála,
Le is vágja egy csapásra.
Boszorkánynak folyik vére,
S hallatszik a kesergése.

A királyfi viszi közben
Nádszálait – csak úgy – ölben.
Nézegeti, nézi egyre:
(„Csakugyan lány van-e benne?”)

Előveszi a bicskáját,
Kihasítja egyik nádját.
Kiesik egy gyönyörű lány,
– Hogyan történt: máig talány. –

„Vizet, vizet, mert meghalok!
Ha meghalok, az lesz az ok. ”
Vizet nem kap, meghal szegény,
Búsul s temet így a legény.

Belé száll az ördög újra:
Másikat is felhasítja.
Úgy jár most is, mint korábban:
Újra temet a pusztában.

Végül akad friss forrásvíz,
Süvegével merít és visz.
A nádszálat kettémetszve
Kipattan a Világszépe.

Megesküdtek, lagzit csaptak,
Engemet is jól tartottak.
Rúgták a port sánták, bénák
Jókedvükben, ahogy′ tudták.

Plazma a Nap, ég fáklyája,
Gáz, 'mely ha fúj, van hatása.
Forog ő is éjjel-nappal,
S kilenc bolygót visz magával.

Napi vesztes sugárzása
Többszáz milliárdnyi tonna.
Sötét lyuk is akad bőven,
S napszél száguld kint, az űrben.

Égeraracsa, 2002. június 2.

„Amikor a hit meggyőződéssé válik,
átsegít a legnehezebb időkön is”
Salten Félix

Zsákmány az aranyalma

(hitrege alapján)

A Szelek Tornyába még sohase vitt lábam,
Ám ezt a regét mégis megtaláltam.
Huncut szellőgyerek rámtalált a nyáron,
Dudorászott nekem álmot szövő hangon.

Mesélt egy királyról – ki nem hallott róla?
Három fia is volt, mindegyik dalia.
Ott volt a legkisebb, a kis nyughatatlan,
Járta a környéket, s tanult szorgalmasan.

Végül is elindult, csak úgy egymagában,
Csíkos tarisznyáját vette a nyakába.
Elment megkeresni azt a régi földet,
Ahol – úgy vélte – aranyalmák nőnek.

Útjában áthaladt sok-sok hegyen-völgyön,
Arany- , ezüst- , s végül gyémánterdőn.
Sok hányódás után megérkezett végre
Csillogó-villogó üveghegy tövébe.

Barátságos anyó fogadja legottan,
Öreganyjának is szólítja meg nyomban.
Ad neki az anyó vascipőt szívesen,
Amellyel átkelhet az üveghegyeken…

Nézzük ezt a regét, mit rejt cselekménye:
A színes láncolat mit tartalmaz végre?
Az az aranyerdő úgy illik a tájba,
Mint a lombos erdő őszi színvarázsa.

Az ezüstrengeteg behavazott fenyves,
Amelynek a tűje hópihéktől nedves.
Majd a gyémánterdő zúzmarától fénylik,
Itt a napsugárka szivárvány lesz végig.

Az üveghegyek már a télre utalnak,
Amikor búcsúzik, s az utak síkosak.
Hol olvad, hol meg fagy, kemény, mint az üveg,
Csipkerózsika kél: a tavasz közeleg.

És a vascipőre minek van szüksége?
Hátra van a mászás: Alpesek gleccsere.
Ezek üveghegyek – mászóvasat kapott – ,
Így a segítséggel végül átjuthatott.

Túl a hegyen bújnak mediterrán tájak,
'Hol a királyfira aranyalmák várnak.
Mi az aranyalma? Hősnek a jutalma,
Végre várja őt a megszolgált narancsa.

Pestszentlőrinc, 2016. augusztus 13.

Nyíri Attila
ᚾᛅᚿᛚᛁ ᚫᚺᛏᛁᚴ

Mondák

ᛚᚾᛁᚴᚴᛅᛒ

A makkocska egyszer felnő,
így lett a Sóstói-erdő

A nyíregyházi erdő keletkezése

(népmonda alapján)

Érből patak lesz, majd folyó,
Kis malacból hízott disznó.
Tüzes bor az édes mustból,
S erdő lett egy tollhibából:

Egy földesúr élt fent, Bécsben,
Van annak már kétszáz éve.
Derék, okos volt, mint gazda,
Mégis akadt egy hibája.

Bár Alföldön volt birtoka,
Jövedelmét Bécsbe hordta.
Minden pénzét ott költötte:
A bécsiek zsebét tömte.

Egyszer felment a mák ára,
Akkor gondolt hazájára.
Ispánjának írt azonnal:
„Vessen (be) ezer holdat mákkal!”

Bizonyára így – jövőre –
Rengeteg pénzt kap majd érte.
Hazahajtat egy év múlva,
Hogy a termést megvizsgálja.

Megérkezve kérdi őket:
„Mondják már meg, mennyi mák lett?”
„Csaknem húsz liter lett, uram,
Kibugáztuk szorgalmasan.”

„Ezer holdon ennyi termett?
Megkapta, kend, levelemet?”
„Igen, méltóságos uram,
Megőriztem a ládámban.”

„Itt az írás a paranccsal:
Vessen (be) ezer holdat makkal!
Bevetettük, s – hál′ Istennek! –
A csemeték szépen nőnek.”

A gróf – mást már nem tehetett –
Megnézte a területet.
Kiirtatni nem volt szíve,
Ez a Nyírség tölgyerdeje.

Égeraracsa, 2004. szeptember 27.

Ha figyelmetlen az örökhagyó,
a végrendelet áthágható

Csalafinta hagyaték

(népmonda alapján)

Megtörtént eset az, 'melyet most elmondok,
Bőrökre íródtak az alábbi dolgok.
Egyedül a falu nevét változtatom,
Nehogy a törvénnyel meggyűljék a bajom.

Libacubák-falván, jártomban-keltemben,
Régi okmányokon furcsa pörre leltem:
Egy gazdag kalmár a fiát papnak szánva
Vagyona jórészét – készpénzben – ráhagyta.

A jó kereskedő 100 ezer tallérját
A szerzetesrendnek maga nyújtotta át.
Volt neki azonban arra megkötése,
Amennyiben fia nem lépne a rendbe:

Végkielégítésül akkor fiának
Annyit hagyjanak csak, 'mennyit ők akarnak.
Miután az ifjú nem akart pap lenni,
A szerzet 5 000 tallért szánt csak neki.

Ezt az összeget a fiú kevesellte,
S a végrendeletet bíróságra vitte.
Bízott a rend abban, hogy a per javukra
Dől el, hisz' az írás világosan mondja:

„Annyit adjanak a fiamnak belőle,
'Mennyit ők akarnak. ” – ez volt a lényege.
Nagyon csodálkoztak, 'mikor a bíróság
Meghozott döntését az atyák olvasták:

„A hagyatékból, 'mely 100 ezer tallérnyi,
95 ezret kötelesek adni
Át az ifjúnak, mert ők ennyit akarnak;
Így, 5 000 tallér jár csak az atyáknak. ”

Kispest, 2002. december 9.

[illegible]
([illegible])

Csalatornya
(népmonda alapján)

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Régen történt meg az eset:
Az almási barlang mellett
Van egy magas, karcsú szikla,
Neve ma is Csalatornya.

Ez a Csala hős vitéz volt,
Seregével bátran harcolt;
Ellenállni mégsem tudtak,
Mert túl nagy volt a tatárhad.

Csala vezér tanácsára
Behúzódtak a barlangba.
A tatárok megálltak kint,
És a nyílást őrizte – mind.

Egyszer aztán – mit ad az ég! –
Elfogyott az össz' eleség.
A tatárnak sem volt ám jobb:
Még a szemük is kopogott.

Ezt egy vén lány megsejtette,
Kis lisztjüket elővette;
Bekeverte a hamuba,
S megsütötte jó pirosra.

Akkora lett – el sem hinnék! – ,
Mint egy nagy taligakerék.
Felszúrta azt egy karóra,
Majd kinyújtva megforgatta.

Néztek nagyot a tatárok:
„Nem éheznek, nincs is rá ok. ”
Átgondolták s odébb mentek,
Hej, örültek már a népek!

Csala vezér cselt gyanított,
S körülnézni csúcsra mászott.
„Jöhettek!” – szólt, s zuhant mélybe;
Máig is él az emléke.

[illegible] **Égeraracsa, 2000. október 15.**

Rogerius mester Siralmas Énekét
a múzeum több lelete megerősíti

Fejvesztett némberek

(népmonda feljegyzés alapján)

Elhullt seregünknek – a csata folyamán –
Színe és virága ott, a Muhi-pusztán.
Elindult a tatár szerte az országba,
Ám a Duna vize az útjukat állta.

Elértek – többek közt – szép Esztergom alá,
Tábort is ütöttek a víz túloldalán.
Reménykedve várták a közelgő telet:
Akkor majd a jégen seregük átmehet.

Kemény fagyok jöttek, befagyott a Duna,
Csellel kelt át rajta a tatárok hada.
Sok lovat és ökröt a partjára vittek,
És őrizet nélkül otthagyta a sereg.

A magyarok gyorsan átkeltek a jégen,
És az összes barmot áthajtották szépen.
Észrevette ebből a vad tatár sereg,
Hogy a jégen ők is bátran átkelhetnek.

Elkezdték a várost kővel ostromolni,
Ellenük nem fordult a városból senki.
Nem védték magukat, mindent elégettek,
Kincsüket elrejtve várták a végzetet.

Megtudta a tatár: zsákmányuk elégett,
Kard élére hányták a bentlévő népet.
Tatár szablyák áztak magyarok vérében,
Élve sütögettek embereket téren.

Az úri asszonyok – úgy vagy háromszázan –
A nagy fejedelemnél díszes ruházatban
Megjelentek s kérték: tartsa meg éltüket.
Ám nagy haragjában fejét vette mindnek.

Kispest, 2006. január 15.

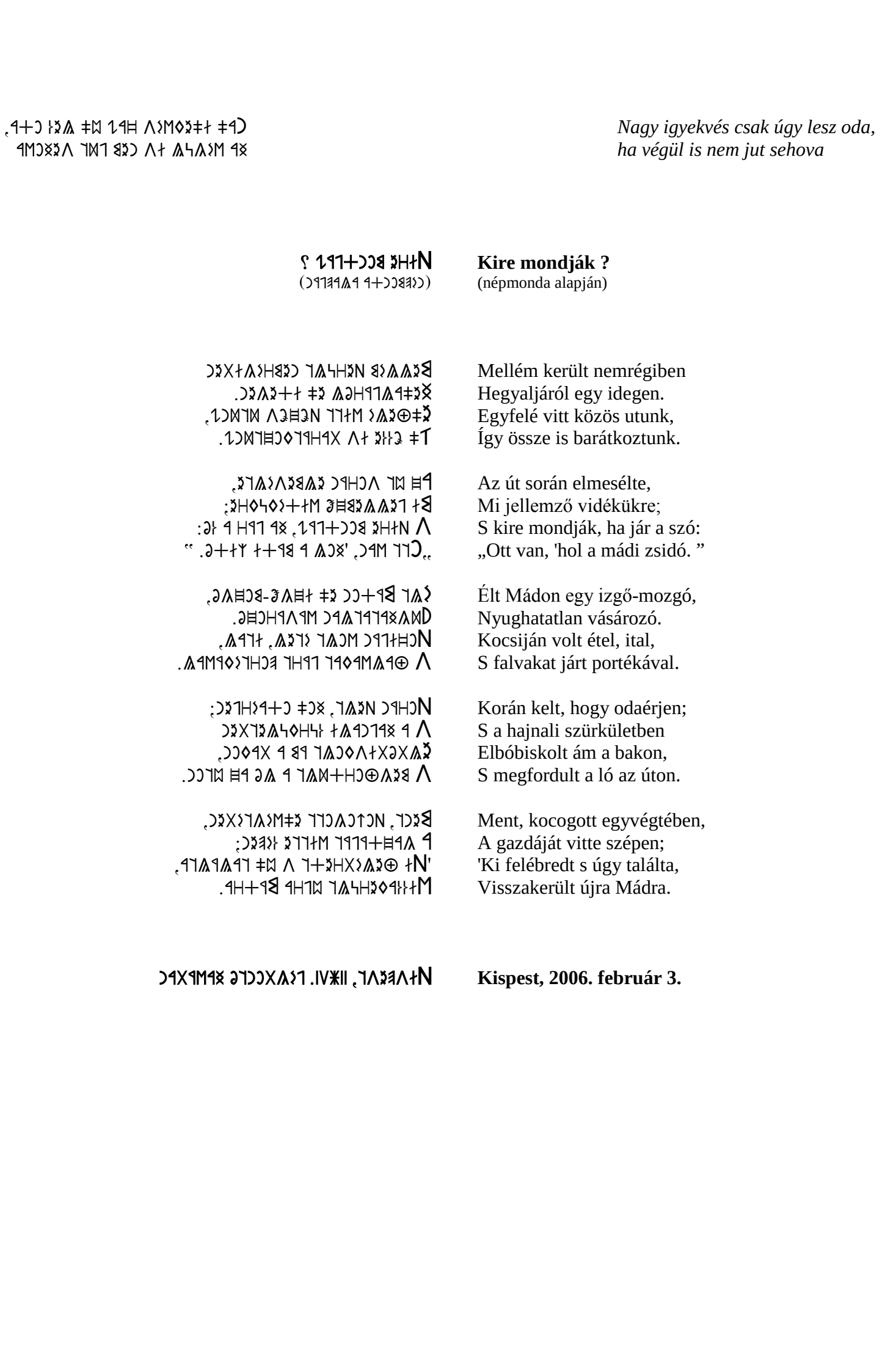

Nagy igyekvés csak úgy lesz oda,
ha végül is nem jut sehova

Kire mondják ?
(népmonda alapján)

Mellém került nemrégiben
Hegyaljáról egy idegen.
Egyfelé vitt közös utunk,
Így össze is barátkoztunk.

Az út során elmesélte,
Mi jellemző vidékükre;
S kire mondják, ha jár a szó:
„Ott van, 'hol a mádi zsidó. ”

Élt Mádon egy izgő-mozgó,
Nyughatatlan vásározó.
Kocsiján volt étel, ital,
S falvakat járt portékával.

Korán kelt, hogy odaérjen;
S a hajnali szürkületben
Elbóbiskolt ám a bakon,
S megfordult a ló az úton.

Ment, kocogott egyvégtében,
A gazdáját vitte szépen;
'Ki felébredt s úgy találta,
Visszakerült újra Mádra.

Kispest, 2006. február 3.

A Bakony egyik ötszázméteres
magaslata a Márkusszekrénye

Márkusszekrénye
(népmonda alapján)

Bátorkő ma ismert Királyszállás néven,
Mátyás király járt ott a vadászidényben.
Pusztapalotára váltott később e név,
A felgyújtott kastélyt nevezte így a nép.

Királyunk gyakorta kedvvel pihente itt
Bölényűzésének a fáradalmait.
Lombsuhogást adott Bakony őserdeje,
Miközben hangzott a kobzok víg zengése.

Dongás ebédlőben mulatott a király
Sok-sok vendégével, köztük Kinizsi Pál.
Ott volt Márkus néven a király bolondja,
'Ki a vendégeket elszórakoztatta.

A somlyói furmint nedve tüzet lehelt,
Amelytől Márkusunk bolond kedvre tett szert.
Nagy elme lakozott – úgy hírlett valóban –
E csök-bok termetű, félnótás bohócban.

Gúnyos tréfáival verselte a népet,
Csak az arany, ezüst bokrosította meg.
Mókázása közben el is süllyesztette
Mindazt, ami akadt a keze ügyébe.

A szarkálkodását jó sokáig űzte,
Addig, 'míg szárnyra kelt a király serlege.
Lefülelték másnap, 'hogy hazaverődött,
S megkötözve vitték a király elé őt.

Mátyás – kedvencétől – azt kérdezte bőszen:
– Hol van a serlegem? Add csak elő menten!
– Előadom én azt, szekrénybe van zárva,
Nem is bírja el azt senki ez országban.

Fogadott a király: – ha nyersz, úgy tiéd lesz!
S ment (a) kálistómenti magaslat tövéhez.
Ott volt kőtömb mögött üregben kincs, serleg,
Azóta nevezik Márkusszekrényének.

Égeraracsa, 2001. július 5.

1910. március 27 -én a
Szatmár megyei Ököritón
kialakult tűzvész több, mint
300 emberéletet követelt

Miből adódott ?

(népmonda alapján)

Ebéd után szundítottam Ököritón, hársak alatt,
A levelek suttogása andalítón el is ragadt.
Kérésemre elmesélték: környékükön nem is volt tó,
S megmutatták azt is: honnan adódik az Ököritó.

Közrefogtak, elsodortak, és megálltunk egy legelőn,
– Nézz csak körül! – így biztattak – sok látható e zöld mezőn.
Üszőt láttam, tinót, ökröt és kormosszemű bikákat,
Pulik, pumik terelgettek, mert inni jött a szürke had.

A gulyások szorgoskodtak, az ingujjuk volt lobogó,
S a kút neve, 'melyből mertek, az volt az ököritató.
Lerövidült formájából lett a helység mai neve,
Ezt suttogta a fülembe a szép hársfa zöld levele.

Kispest, 2006. február 19.

Ma a Retyezátban, Hátszeg vidékén
találhatók védetten bölények

Moldva alapítása
(népmonda alapján)

Élt egy vajda – hiheted,
Vadászni is szeretett.
Bölényt űzött veszettül,
A zsákmány meg menekült.

Vadászokkal hajszolva
Hajtotta a vadonban.
Űzte – űzte, kergette
A kísérők serege.

A vad őket vezette
Gyönyörű szép vidékre.
Ennél szebbet nem láttak,
S megtetszett a vajdának.

Körülnézve megállt ott,
S alapított országot.
Moldva lett a hely neve,
S bölényfej a címere.

Mátyásföld, 2016. január 27.

Egykor Szentesen vad vihar
verte szét a temetési menetet

Szentesen történt
(népmonda alapján)

Az alábbi tényről, van is róla adat,
Rokonok serege vitte a halottat.
Elbúcsúztak tőle, mondtak róla sok jót,
Majd a vállra véve vitték a koporsót.

Az idő változott: a napsütés helyett
Nagy szakadó eső és szél kerekedett.
A temetési had – a bősz égi jelre –
A holtat zárt helyre bemenekítette.

Fészer alá tették a legények legott
Kiindulva abból: nem ázhat a halott.
Még ma is mondják az aggodalmasoknak:
– Kutya baja, mint a szentesi halottnak.

Égeraracsa, 2013. június 15.

Kis magyarázat a versekhez

*A **mottók** – (általános gondolatot kifejező tömör idézetek) valamilyen módon kapcsolódnak az alapgondolathoz. Az aláírás nélküliek saját alkotások. (mítosz → hitrege, legenda → csodarege, epigramma → velőske)*

***Népmese** – a nép ajkán született, vagy külföldről átvett elbeszélés.*
***Néprege** – valóságos személyhez vagy tárgyhoz kapcsolódó meseszerű történet.*
***Hitrege** – a világ keletkezéséről, természeti jelenségekről szóló olvasmány.*
***Csodarege** – Istenhez, Jézushoz, szentekhez és csodákhoz fűződő (olvasandó) esemény.*
***Monda** – népi emlékezeten alapuló <u>történelmi valóságot</u> feldolgozó hagyomány.*

A mottóknál feltüntetett nevek magyaros változata:

Karl Immermann – Immermann Károly, Cesare Lombroso – Lombroso Cézár,
Lothar Kusche – Kusche Lotár, Raymond Smullyan – Smullyan Rajmund,
Francis Bacon – Bacon Ferenc, Charlotte Brontë – Brontë Sarolta,
Małgorzata Musierowicz – Musierowicz Margit, Oscar Wilde – Wilde Oszkár,
Bo Carpelan – Carpelan Bodó, Johannes Lehmann – Lehmann János,
Claudia Graf – Graf Klaudia, Enrico Castelnuovo – Castelnuovo Henrik,
Su Towsend – Towsend Zsu' , Grazia Deledda – Deledda Grácia,
John Muir – Muir János, Frances Elisa Hodgson – Hodgson Franciska Eliza,
Roland Gööck – Gööck Lóránt, Francesco Petrarca – Petrarca Ferenc,
Heinrich v. Ofterdingen – Ofterdingen Henrik, Immanuel Kant – Kant Immánuel,
Walter Sperling – Sperling Valter, Guy de Maupassant – Maupassant Vitus,
Eliška Horelova – Horelova Eliza, Camille Flammarion – Flammarion Kamill,
Jerome K. Jerome – Jerome Klapka Jeromos, William Blake – Blake Vilmos,
Johann Wolfgang v. Goethe – Goethe W. János, Otto v. Bismarck – Bismarck Ottó,
Vlagyimir Maskov – Maskov Vladimir, Eric Linklater – Linklater Erik,
Dimitar Korudzsiev – Korudzsiev Demeter, Theodor Fontane – Fontane Tódor,
Marlene Dietrich – Dietrich Marléne, Henry van Dyke – Dyke Henrik,
Stephen Leacock – Leacock István, Friedrich v. Schiller – Schiller Frigyes,
Luigi Capuana – Capuana Lajos, William Wordsworth – Wordsworth Vilmos,
Conrad Ferdinand Meyer – Meyer Konrád Ferdinánd, Robert Frost – Frost Róbert,
Hans Christian Andersen – Andersen Jani Krisztián, Victor Hugo – Hugo Viktor,
Antonín Rükl – Rükl Antal, Henry-Frederic Amiel – Amiel Henrik Frigyes,
Oliver Wendell Holmes – Holmes Olivér Vendel, Stanisław Lem – Lem Szaniszló,
Robert Musil – Musil Róbert, Charles Robert Darwin – Darwin Károly Róbert,
Heinrich Heine – Heine Henrik, Paul Valéry – Valéry Pál, Karl May – May Károly,
Etienne Rey – Rey István, Joanna Kathrin Rowling – Rowling Johanna Katalin,
Joseph Joubert – Joubert József, François Villon – Villon Ferenc
Jonathan Swift – Swift Jónás, Louis Bromfield – Bromfield Lajos,
Giuseppe Mezzofanti – Mezzofanti József, Franz Jahn – Jahn Ferenc,
Henri Bergson – Bergson Henrik, Josef Klepešta – Klepešta József,
John Keats – Keats János, Miguel Cervantes Saavedra – Cervantes Saavedra Mihály,
Christian Morgenstern – Morgenstern Krisztián, Otto Jespersen – Jespersen Ottó,
Pedro Calderón de la Barca – Barca Calderón Péter, Jules Renard – Renard Gyula,

Konrad Lorenz – Lorenz Konrád, Lev Nyikolajevics Tolsztoj – Tolsztoj Leó,
Dennis Shasha – Shasha Dénes, Georg Bernard Shaw – Shaw György Bernát,
Lewis Wolpert – Wolpert Lajos, Pedro Antonio de Alarcon – Alarcon Péter Antal,
Adam Wiśniewski-Snerg – Wiśniewski-Snerg Ádám, Jean Calvin – Kálvin János,
Théodore de Banville – Banville Tivadar, Alekszandr Beljajev – Beljajev Sándor,
Theodor Storm – Storm Tódor, Théophile Gautier – Gautier Teofil,
Karl Neumann – Neumann Károly, Alphonse Daudet – Daudet Alfonz,
Igor Roszohovatszkij – Roszohovatszkij Igor, Bertold Brecht – Brecht Bertalan,
Emily Brontë – Brontë Emilia, Jean François Paul de Gondi Retz – Retz Pál,
Nichols Beverley – Beverley Miklós, Antonio Bonfini – Bonfini Antal,
Tadeusz Dołega-Mostowicz – Dołega-Mostowicz Tádé, David Lodge – Lodge Dávid,
Karel Čapek – Čapek Károly, Erich Kästner – Kästner Erik,
William John Locke – Locke Vilmos, Adam Mickiewicz – Mickiewicz Ádám,
Marie-Catherine 'D Aulnoy – D' Aulnoy Mária Katalin, Jack London – London Jani,
Charles Batteux – Batteux Károly, Richard Katz – Katz Richárd,
John Steinbeck – Steinbeck János, Charles Baudelaire – Baudelaire Károly,
Bernard Fontanelle – Fontanelle Bernát, José Gutierez – Gutierez József,
Friedrich v. Schelling – Schelling Frigyes, Francis Jammes – Jammes Ferenc,
George Enescu – Enescu György, Alexandra David-Neel – David-Neel Alexandra,
Ludwig Wittgenstein – Wittgenstein Lajos, Rudolf Stratz – Stratz Rudolf,
Mary T. Browne – Browne Mária T. , Alexander Puskin – Puskin Sándor,
Philip Sidney – Sidney Fülöp, William Saroyan – Saroyan Vilmos,
Wilkie Collins – Collins Vilmos, Cornell Woolrich – Woolrich Kornél,
Nataly Eschstruth – Eschstruth Natália, Matilde Serao – Serao Matild,
François Rochefoucauld – Rochefoucauld Ferenc, Hal Clement – Clement Henri,
Andre Gide – Gide Endre, Honor Tracy – Tracy Honória,
William Robertson – Robertson Vilmos, Eric Knight – Knight Erik,
Benjamin Franklin – Franklin Benjámin, Harry Harryson – Harryson Henri,
Christine Breden – Breden Krisztina, James Jeans – Jeans Jakab,
Maurice Leblanc – Leblanc Móric, Henryk Sienkiewicz – Sienkiewicz Henrik,
Lev R. Sejnyin – Sejnyin R. Leó, Daniel De Foe – De Foe Dániel,
Emil Gaboriau – Gaboriau Emil, Edna Ferber – Ferber Edina,
Mihail Zoscsenko – Zoscsenko Mihály, Karl Theodor Körner – Körner Károly Tódor,
Wilham Collins – Collins Vilmos, Felix Salten – Salten Félix,
Henry King – King Henrik, Siegmund Freud – Freud Zsigmond,

Tartalomjegyzék

(történetek a múltból)

Iránysorok

Népmesék

1999

Mindenki kedvére
A kiskakas gyémánt félkrajcárja
A halál és a vénasszony
Az aranygyapjas bárány
Kutyasorban
Az okos lány

2000

A macskacicó
A kis gömböc
A kis ködmön
A kívánságok
A rest macska

2001

A farkas-tanya
Csalóka Péter kalandjai 1
Csalóka Péter kalandjai 2
Csalóka Péter kalandjai 3
Csalóka Péter kalandjai 4
Csalóka Péter kalandjai 5
Csalóka Péter kalandjai 6
A borbély és a szegény…
A gulyás leánya
Az már nem igaz!
Matyi ajándéka
Bugyuta-falva 1
Bugyuta-falva 2
Bugyuta-falva 3
Bugyuta-falva 4
Bugyuta-falva 5
Bugyuta-falva 6
Bugyuta-falva 7
Bugyuta-falva 8
Bugyuta-falva 9
Bugyuta-falva 10

2002

Péter és Pál
Bolondos Palkó
Jakab és a zab
A rászedett ördög
Prücsök
A furfangos vadorzó
Csalóka Péter kalandjai 7
Csalóka Péter kalandjai 8
Csalóka Péter kalandjai 9
Csalóka Péter kalandjai 10
A királykisasszony cipője

2003

Égszakadás, földindulás…
„Egyszer volt, hol nem volt… ”

2004

Három pillangó
A három selyp lány
Napvilágra kerül

2006

A fürj és fiai

2015

Bajos dolog a hittérítés
A három kalász
A legnagyobb csoda

Népregék

1999

Király Mátyás

2000

Leánykő
A kolozsvári bíró
A tétényi bíró lánya
A basa tulipánjai
A csóri csuka

2001

A hegyaljai tájék nevei
A tihanyi visszhang
A Baráthegy története
Mátyás király kapál

2002

Beckó vára
Az árvalányhaj
A becsületesség jutalma
Az elbizakodott félkakas
A négy ló esete
Mátyás király haragja

2003

Így születtek a soproni szelek

2004

Az Eszterházyak címere
Solymár eredete
Margita
Pórul járt polgárok
Zeta vára

2005

Gyászrajzás

2006

Rákóczi Ferenc fája
Hallgatni arany
A pórul járt ördög

2007

Honnan ered a németek neve?
Fót nevének a magyarázata

2008

Hollókő vára

2010

A cinkotai kántor

2015

Mátyás király csillagjósa
A Leány-hegy áldozata
Harkányfürdő keletkezése

Csodaregék

2000

A tudós macskák
Jézus és a gyermek

2001

Közreműködéssel készült
Kunkergetés
Alpesi történet

2002

Jézus és a fösvény asszony
A kék vér

2003

A fortélyos vándor
Ácsátok

2004

Az ember teremtése

2005

Harminc + 2 × 15

2007

Így lett az ember

Hitregék

1999

A kismalac meg a farkas meséje

2000

A Tisza eredete
A szomorúfűz

2001

A tordai hasadék
Sándor, József, Benedek…
László király forrásai

2002

Az aranyhajú királyfik
Jégország királya
Világszép Nádszál kisasszony

2005

A megváltozott hollótoll

2010

Nagyasszony és a kakukk

2013

Szeresd a munkát !

2015

Istenáldott búza
Szárnyaló színek
A vörösbegy mellénykéje
Szép asszony vászna

2016

Zsákmány az aranyalma

Mondák

2000

Csalatornya

2001

Márkusszekrénye

2002

Csalafinta hagyaték

2004

A nyíregyházi erdő keletkezése

2006

Fejvesztett némberek
Kire mondják?
Miből adódott?

2013

Szentesi történet

2016

Moldva alapítása